

De Maurorum aduentu in Hispaniam.

Sol. xxxix.

quēdā Bethicæ puincie, quē Granatę regnū nūc appellāt, conclusit. De cuius reb⁹ fortissime gestis multi copiose scripserunt, & Rhodoricus Archiepiscopus Toletanus magnā confecit historiam. Huius etiam Regis auxilia, vt Cosentinus refert, Iacobus Rex Aragoniæ Baleares insulas, fugatis hostib⁹, recepit. Fuerunt huic ex Beatrice Germanorum Imperatoris, vel vt alii dicunt, Brabantie ducts filia, filii numero sex, scilicet Alphonsus, Federicus, Emanuelus, Philippus, Sanctus, & Henricus. Ex Ioanna præterea vxore secunda Ludouicum & Helionorā progeniuit. Ferdinando autem anno. M. CC. LXII. successit Alphonsus Decimus, vel, vt alii scripserunt, Nonus. Qui Violantam Iacobi Aragonie Regis filiam duxit vxorem. Quapropter sterilitatem dimissa, liberorum desiderio per legatos Dacie Regis filiam nomine Christianam formaq; præstantem in matrimonium petiit. Quod Dacie Rex cum Regis Alphonsi legatos audisset, conditionem non renuit, sed filiam suam Christianam Alphonso Hispaniæ Regi destinauit. Quam, mediantibus legatis, celebrato coniugio multis comitatum viris illustribus in Hispaniam ad Alphonsum misit. Quæ cum venisset, interim Violanta ex Alphonso Rege pepererat. Quæ res Alphonso Regi fuit maximo pudori. Quod cum Philippus eius frater animaduertisset, qui tunc erat Abbas Vallisoleti, & de caueis rubels, simul & Archiepiscopus Hispalensis relicto sacerdotio Christianam Dacie Regis filiam duxit vxorem. Quibus Alphonsus Rex immensa munera tribuit. Tamen si hanc alii aliter scripserint, & Violantā, quæ filium pepererat, habuit multo chariorem. Quæ postea multos alios peperit filios. Fernandū, qui Blancham diui Lodouici filiam duxit vxorem, cui⁹ pater fuit superstes. Sanctum, q postea regnauit, Ioannem, Iacobum, Petrum, Berengarium, & Helionoram. Et ex concubina Beatricem, quæ nupsit Alphonso Portugallie Regi, & Dionisium peperit. Ex his autem filiis Ioannes multa contra Mauros bella fortissime gessit. Qui Margaritam marchionis Montis Ferrati filiam duxit vxorem. Sed ad Alphonsum redeo. Cui⁹ domi forisq; multa præclare gesta memorantur. Qui leges à maioribus in Hispania conditas immensum opus in septem digestis volumina, quæ Partidas appellant, edidit, aliorum tamen ingenio, historiam orbis, quā generalem Hispani vocant. Canones item in Astrologia, quos tabulas nominant Alphonsinas, vnde Astrologi magni cognomen est adeptus. Prædicat præter hæc liberalitas publicaq; eius munificentia. Quippe qui in Fernandi & Blanchæ nuptiis congiariū populo dedit, pauperes omnes vestibus viris donauit. Imperatorem præterea Constantinopolitanum à Soldano captum ingenti ære collato redemit. Tamen si foris non æqua felicitate res gessit. Si quis dem Maurus Granatæ Rex rupto cum eo foedere, Murciæ loca quædam, & Xerictū oppidū post longam obsidionem cepit. In quo bello pulcherrimū fact⁹ Garsie Gometii Carilli, qui arci præerat, memoratur. Hic enim extremam expectans ruinam, ac solus interfectis cæteris resistens, in hostes ruit, stragemq; circa se fecit, aliquandiu irruptionem impetumq; moratus. Tandem viuis captus, ob fortitudinem ventā donatus est, & ad Alphonsū remissus incolumis. O facinus memorabile & magnis laudibus excolendum, quod quidem meminisse debent omnes & inuitari, qui officium rei militaris exercent. Quādoquidē viri, qui sunt in prælio fortes, ab hostibus etiam diliguntur. Habuit præterea Rex Alphonsus regni sui proceres rebellantes, ac cum Granatæ Rege conspirantes. Cuius discordiæ causa fuit diminuta regni iurisdicctio, propterea q; Dionisium ex filia nepotem Portugallie Regem, qui antea Castellæ Regi suberat, à tributo & vectigali immunem fecerat, illis in consilio reclamantibus. Dum autē de Federici Secundi abrogatione ageretur, delectus ipse Imperator à magna electorum parte in Germaniam profectus est. Verum spe frustratus, paulo post rediit nihilo meliora domi offendens, morte filii Ferdinandi dela Cerda comperta. Reges quoq; Granatæ p ipsius absentiæ occasione magna Bethicæ puincie incommoda intulere. Qui Sanctum Aragoniæ Infantem præfulem Toletanum, Nuntiumq; de Lara interfecerant. Sanctus etiam eius filius secundo loco genitus occupato regno patrem venientem exclusit. Quapropter Hispali subsistens ex animi dolore decessit. Sanctus itaq; quartus Alphonsi filius regnauit annos vndecim. Qui con-

*Sanctus Aragonie
Infans*

Alphonsus
Decimus.

*Sanctus
Infans*

*Sanctus
Infans*

Facinus egrē
giū Garsie
Gometii Car
illi.

*Sanctus
Infans*

*Sanctus
Infans*

*Sanctus
Infans*

*Sanctus
Infans*

Sanctus
quartus.

Sanctus q.

L. Marinei Siculi. Lib. vii.

Ferdinandus
quartus.

Mauri cuius
dā temeritas.

Petrus Pri-
mus.

Henricus Se-
cundus.

Ioannes
Henricus ter-
tius succes-
sor.

Ioannes Secū-
dus.

tra Mauros feliciter dimicauit. Quibus Tarifam, quondam Carteam vocatam, ademit. Regē de Phez Machometum appellatum, ac Benerizaph ex Africa contra Hispaniam maxima clas-
se soluentes per Benedictum Zachariæ Hispaniæ maris præfectum bello nauali superauit. Se-
u^{us} natura fuisse tradit, in disciplina præsertim militari minima de causa milites plectebat. Qui
apud Pacem Iuliam quatuor hominum milia trucidari iussit, propterea q̄ in tumultu quor-
dam exorto, Alfonso fratris filium regem appellauissent. Ferdinandus. IIII. Sancti filius anno
M. CCXC V, extincto patre puer in genitricis tutela remansit. Cuius prudentia multa eua-
sit pericula. Nam cū Alfonso dela Cerda, qui se Castellæ Regē distabat, ac Regibus Nauar-
ræ, Portugalliæ, & Aragoniæ grauius bella per legatos gessit. Sed & huius mulieris non minor
religio narratur. Quæ quidem, diuendita lautiore suppellectile, ut egentibus subueniret, ipsa sta-
tilibus frugibus victu & abstinentia singulari semper utebatur. Cœnobîa septē egregia cōstru-
xit. Ferdinandus igitur dum per ætatē licuit, ex Constantia Portugalliæ Regis filia Alfonso ge-
nuit Vndecimū. Qui Castellæ regno successit, & Helionorā, quam Alfonso Aragoniæ Regi
locauit, Zeliam oppidum ex Mauris recepit. Delatoribus aures faciles præbuisse dicitur. Qua-
re duos nobiles viros & familia Caruttal, vel ut ego arbitror, Caruatal necari sola suspitione ius-
sit. Regnavit annos. XV. cuius filius Alfonso anno. M. CCCX. aduersus Mauros, Almoha-
cē Machometū & Hynzephreges Bellamarini & Granatæ foeliciter dimicauit, recuperatis op-
pidis Alcalā de Bencayre, quam nunc regalem appellant, Gonsalum Martinū Calatrauē ma-
gistrum virum maximum & de Hispania benemeritum leuibus de causis interfici iussit. Ipse
vero cum oppida Sarant & Zibatar obsidere cœpisset, pestilentia castra passim inuadente
excessit, superstitē filio Petro. In ea obsidione res intra, & Scæuolæ Romanæ exempli æmula
cōtigisse narratur. Siquidem Maurus quidam patriam cede regis liberaturus ex oppido egres-
sus gladio clam sub veste abdito per inimicorum castra ad Hispaniæ Regem contendit. Quē
captum ubi res detecta & gladius manifestatus, Rex hominis virtutem & audaciam admiratus
remisit incolitum. Qui ut domum peruenit sui regis tram vitare nō potuit, quoniam clam
eo rem fuit aggressus, ideoq; statim necatus est. Regnavit Alfonso hic annos. XL. cum res mul-
tas præclare gessisset. Potius enim aduersus Mauros victoria triumphali, omnia Maurorum tē-
pla & maleficorum domos religioni Christianæ consecrauit. Quo mortuo filius eius Petrus
regno successit. Qui nota crudelitatis æculas a multis. Cuius res gestas & q̄cūq; fecerit dū re-
gno præfuit si quis legere cupiat, quærat ab aliis, a quibus latus scripta sunt. Quandoquidem
de eius vita & moribus magna circumfertur Historia. Eum tandem frater eius Henricus oc-
cidit. Ad quem post Petri necem plures Hispaniæ viri nobiles, quibus Petrus magno timo-
ri fuerat, cōgratulatū cōuenerunt, cumq; Regem salutauere. Quos Henricus iam rex appellatus
humanitate ac liberalitate singulari sibi deuinxit. Qui ex Ioanna contuge Ioannem filium
progeniuit, & Helionorā filiam, quæ fuit Nauarræ Regina. Cæterum cum regnasset Henri-
cus annos octo, diem suum clausit ultimū. Qui tacet sepultus in oppido sancti Dominici Cal-
ctatenis. Qui successit Ioannes filius, q̄ ex Helionora Petri Aragoniæ regis filia suscepit Enri-
cum Tertium regni sui successorem, & Ferdinandum, qui postea fuit rex Aragoniæ. Henricus
autem et si minus prospera corporis valitudine fuit, animi tamen sapientia cæterisq; virtutib;
satis pollens & illustris fuisse memoratur. Qui Catherinā Angliam Clocestrienfis Ducis filiā
uxorem duxit. Ex qua post Mariam & Catherinam filias, illi tandem natus est Ioannes cognō-
mento Secundus. De cuius rebus gestis & vita satis longa circumfertur historia, & nos quoq;
breui narratione, quæ necessaria erant alio loco scripsim. Hic rex Mariam patrui sui filiam in
matrimonium duxit. Quæ cum ex eo filias duas, quæ teneris annis & vita migrarunt, & Hen-
ricum peperisset, aliquanto post & vita discessit. Hac itaq; defuncta, Ioannes uxorem duxit He-
lisabellam Ioannis Portugalliæ Regis ex Ioanne filio neptem. Ex hac autem uxore secunda p-
geniuit Alfonso, qui adolescens obiit (de cuius morte alibi scripsimus) et Hlisabellam Re-
ginam catholicam. De cuius rebus gestis cum Ferdinādo simul rege catholico magnum volu-

De Regibus Portugallie.

Fol. xl.

men impleuimus. Ioannes deniq; cum Castellę regno annos prope quinquaginta præfuisset, moriens Henricum filium Regē instituit. De cuius vita rebusq; gestis historia legitur, & nos alio loco mentionem fecimus. Quo tandē sine liberis moriente Castellę regnum ad Hissabellam sororem eius iure deuenit. Quę nupsit Ferdinando Sicilię Regi & Aragonię principi, qui paulo post in Aragonię regno patri successit. Qui diuina prouidentia matrimonio confūcti, res gesserunt admirabiles & opera sanctissima. De quibus historiam magnam cōfecimus. Quatū breuē summā huius operi adiciemus, ubi de Regibus Portugallię, Aragonię, & Nauarrę res, quę nobis memoratu dignę videntur, more nostro perstrinxerimus. Cēterum Reges Nauarrę cum regibus Aragonię comprehenduntur, quoniam sub vnius Regis impetio fuerūt, & postea diuisi. Quomodo autem diuincti fuere, scribemus alio loco.

Henricus. III
Hissabella.

DE REGIBVS PORTVGALLIÆ.

Portugallię regnum circiter annum. M. C. X. hoc modo cōcepit; Henricus quidā Lothoringię comes vir in bello fortissimus ē Gallia veniens, magnas aduersus Mauros res gessit. Pro quibus Alphonsus sextus Castellę Rex permotus filiam suam notham nomine Tiresiam ei matrimonio collocauit. Et Collectę partem, quę in regno Portugallię continetur, nomine dotis assignauit. Ex eo postea matrimonio natus est Alphōsus, qui primus Portugallię Rex fuit appellatus. Primus qui Vlixbonam a Mauris recepit. Quorū quinq; simul Regibus vno prælio superatis, quinq; scutorum insigne facti monumentum posteris reliquit. Tamen decus hoc in matrem crudelitate foedauit. Quam propterea q̄ post viri mortem nupsit, in vincula coniecit, nec vt eam dimitteret per legatum a Pontifice missum cōpelli vilo modo nec interdicto potuit. Quapropter materna in eum maledictio atq; imprecatio, causa fuit, vt ab hostibus caperetur. De quo nihil vltra legimus, neq; quis fuerit finis eius compertum habemus. Huic continenter ex ordine successores vsq; ad ætatem nostram fuerunt, qui sequuntur. Siquidem post Alphonsum Sanctius, Alphonsus. II. Sanctius. II. cognomento Capella, Alphonsus. III. Dionisius qui fuit ē filia nepos Alphonsi decimi Regis Castellę, a quo impetravit ab omni vestigali immunitatem, quoniam prius Portugallię Reges Castellę Regibus subiciebantur. Alphonsus. IIII. Petrus Fernandus, Ioannes Nothus ex ordine ac religione militari, vocatus ad regnum vir magnanimus ciuitatem Septēsem Mauris in prælio victis recepit. Foelix præterea pulchra prole sex filiorum. Inter quos Eduardus, Fernandus, Ioannes, Petrus Henricus, & Eduardus alter fuere. Fernandū vitę abstinentia pariter & religione inter beatos retulerunt. Quippe qui a Mauris in prælio captus ea patientia in custodia mansit apud eos, vt molę, ea enim viuere cogeatur, cum famulo quoq; per se sufficere, suas partes obiret. Ioanni filię duę tantum fuere, quarum altera Alphonso, altera Fernādo ex fratre Eduardo filiis locatę fuerunt. Petrus alterum Petrum Aragonum Regem progeniuit, qui sine successore decessit, & Ioannem Regem item Cypri. Tertium vero Iacobum, qui sanctis morib; famaly virtutum conspicua tempore Pii, II. Pontificis Florentię decessit, ubi sepultus tacet, Henricus Infans in Athlantico mari primus nouas reperit insulas. Eduardus autē Rex natu maior Fernandus genuit, & Alphonsum quintum, qui post patrem regnauit. Qui Zeliam, Tingem, & Alcaçar Affricę ciuitates armis expugnatas Portugallię regno adiecit. Ex sororibus autem alteram Ioanni Castellę Regi, & alteram Helionoram Federico tertio Impatori collocauit. Qui post confectas nuptias in Germania, subinde Romam venerunt. Vbi a Nicolao summo Pontifice magnis honoribus excepti & imperii corona donati fuere. Hinc quoq; Neapolim diuerentes ab Alphonso Rege magnanimo, quem Helionora artissimo cōsanguinitatis gradu cōtingebat, summis honoribus, magnis ludis variisq; spectaculis celebrati fuerunt. Similiter & a Venetis excepti fuere. Ex Helionora autem Maximilianus Cæsar genitus est Imperator foris domiq; præclarus, literis & omni genere virtutis excellēs, & ingeniorum fautor & cultor maximus. Ioannes Alphonso patri successit, Cuius filius Alphonsus, qui Hissabellam Castellę Re-

Henricus. III

Alphōsus
Rex. I.
Insignia Regum
Portugallię.Sanctius. I.
Alphōsus II.
Sanctius. II.
Alphōsus. III.
Dionisius. I.
Alphonsus
quartus.
Petrus Fernandus
primus.
Ioannes Nothus.
Eduardus.

Alphōsus. V. Alphonsus

Ioannes. II.
Alphonsus
Sextus.

L. Marinei Siculi, Lib. vii.

Emanuel, I.

Ioannes, III.

gum Catholicorum filiam vxorē duxerat, lapsu currentis equi infelicitē extinctus est. Quā propter Ioannes pater eius sine liberis decessit. Cui successit Emanuel ex prole regia genitus, & eidem Regi Ioanni cognationis arctissimo vinculo coniunctus. Qui vxorem duxit Hissellam Regum Catholicorum filiam viduatam. Quæ cum Cæsaraugustæ Michaelē filium peperisset, subinde magno dolore partus obiit mortem. Cuius item filius Michael obiit Grænatæ, cum nondam annos duos compleuisset. Cæterum Catholici Principes ad retinendum Emanuelis Portugalliæ Regis affinitatem, ei Mariam filiam missis legatis in matrimonium dederunt. Quæ Ioannem peperit, qui nunc est Portugalliæ Rex. Peperit & Ludouicū, Ferdinandum, Alphonsū, qui nunc est Portugalliæ Cardinalis, Henricū, Eduardū peperit & Hissellam quæ Carolo nupsit Imperatori & Hispaniæ Regi. Ex qua Carolo mox filius natus est nomine Philippus in oppido Pincia, quod Valisoletū vocāt, anno. M.D. XXVI. die Martis decimo kalendas Iunias cum ingenti læticia totius Hispaniæ. Eo siquidem nato nō Pincia solum, vbi natus est, sed etiam in omnibus Hispaniæ populis, magni ludī variaq; spectacula celebrata fuere. Peperit etiam filiam nomine Beatricem. Quam dux Sabotianus duxit vxorem. Sed reuertor ad Emanuele, qui post obitum Mariæ Helionoræ duxit vxorem Philippi Regis filiam. Quæ filiam peperit, & post Emanuelis obitum, Francisco nupsit Gallorum Regi. Ioannes autem Rex Portugalliæ Catherinā Philippi Regis filiam duxit vxorem.

IO ANNIS SOBRARII ALCAGNICENSIS CAR
MEN IN OPVS L. M. SICVLI DE RE
GIBVS ARAGONIAE.

In lucem redeunt omnes labentibus umbris
Celtiberi Reges, digni quos secula nulla
Ocultos habeant, sit quamuis inuida dextra
Temporis exhausti, quod cuncta absumere tentat.
Sed decorata nimis pullulat, semperq; resurgit
Post mortem virtus, quæ sancta & clara sepulchris
Erigit heroes æterna ad secula, nunquam
Ignavo perpeffa duces squalore teneri,
Fortia qui inuicti gesserunt pectore bella,
Viceruntq; feros hostes terrarq; mariq;
Hos fida & solers oculo modo cura virorum,
Quis regni commissus bonor, nunc ordine longo
Extulit, & scriptis iussit celebrare Latinis.
Elysios quæcunq; habitant, & amœna uireta
Illustres animæ, post hac remcare sub auras
Optabunt, tales liceat Dynastas habere,
Atq; virum, cui cura extet mandata, Latino
Ornare eloquio, Siculus quod munus obiniit,
Historia præstans Crispus, vel Linus alter,
Aut lingua princeps, & censu Tullius oris.

Liber

LIBER OCTAVVS

DE REGIBVS ARAGONIAE.



RAMIRVS ex Gothica stirpe genitus, ut quidam scripserunt, primus Aragonie regni titulis insignitus perhibetur. De quo prius scribam, quaedam summam dicere mihi necessarium videtur. Quae lectoribus, ut arbitror, neque superflua, neque ingrata videbuntur. Anno itaque Christianae Salutis, ut alio loco scripsimus, Septingentesimo, decimo quarto, Mauris Hispaniam vastantibus, cum nonnulli regni Castellae nobiles ad Asturiae & Cantabriae montes se contulissent, Aragoniae quoque plures equites ad Pyreneos montes aufugerunt. Vbi vir probus nomine Ioannes in quadam spelunca coniuncta rupi, quae pessima dicebatur, aediculam sibi velut heremum construxerat, & sancto Ioanni Baptistae dedicauerat, ibique solus vixit, & vitam finivit. Ad hanc autem aediculam in montibus abditam Caesar augustianus eques vita probus, cui Votus erat nomen, quum venationibus operam daret, ceruicem insequeretur, deuenit. In quam sentibus & arbutis ense percussis ingressus est. Vbi corpus Heremita, quod insepultum apud altare iacebat, aspexit. Quo viso vehementer admiratus diu cogitabundus propius accessit, & literas in altari ferreo stilo sculptas legi in hanc sententiam. Ego Ioannes huius aedificulae conditor & primus habitator velut in heremo Deo seruire cupiens, hanc ecclesiolam paruumque sacellum exegi, sanctoque Ioanni Baptistae consecraui. In qua vixi diutius, & nunc mortuus in Domino requiesco. Haec itaque cum legisset Votus vir Christianissimus multis perfusus lachrymis saepe Deo gratias agens, Heremita corpus humo cooperuit, & Caesaraugustam reuersus bona sua vendidit omnia. Quorum preclum Christianis pauperibus erogauit. Quod cum frater eius, qui Felix dicebatur, animaduertisset, idem fecit, & uterque letantes ad aediculam sese contulerunt. Vbi continue Deo seruientes sanctissime vixerunt. Quorum sapientissimis consiliis Christiani, qui ad eos propter famam sanctitatis conueniebant, animati, anno Christianae salutis Septingentesimo trigesimo Garcia Ximentium de genere Gothorum virum strenuum sibi ducem & Capitaneum generalem contra Mauros elegerunt. Cuius res gestas per breui narratione referemus.

DE GARCIA XIMENIO DVCE PRIMO

Christianorum contra Mauros.

Garcias igitur Ximentius Christianorum dux electus licet paucorum viribus, erant enim numero circiter sexcenti, Christianae tamen religionis amore vehementer accessus, Mauros a montis Pyrenaei confinibus, & aliis locis propinquis armis expulit, & loca multa breui tempore recuperavit. Qui deinde multis ad eum propter victoriae famam, conuenientibus, magnam quoque Navarrae provinciae partem, fugatis Mauris Christianis restituit. Postremo vero mortuus Voto & Felice fratribus viris admodum sanctis & soleniter cosepultis, in honore sancti Ioannis ecclesiam parvulam, quam supra demonstrauimus, ampliauit. Ibi quoque vita functus anno dñi DCCLXXVIII. sepelitus, filio Garcia Ennico supstite, Gerebat autem Garcias Ximentius in vexillis & armis arborem viridem, & super eam crucem rubram in croceo campo.

DE GARCIA ENNICO DVCE SECVNDO.

Garcias Ennicus post mortem patris non minus Christianae religionis cultor, quam acer & strenuus in armis, Mauros Christiani nominis hostes infestissimos persequens, Pompilonem primariam Navarrae ciuitatem, multaque oppida breui spacio temporis ab hostium saecuita liberauit, & ad CHRISTI cultum reduxit. Sub idem tempus vir qui-

E

714.

Votus.

Felix.

730.

Insignia Ducis Garciae Ximentij.

780

L. Marinei Siculi. Lib. viij.

Afinar Ara-
gonie Cos-
mes primus.
Iacca ciuitas
Flumen Ara-
gonium.

dam res mirabiles expertus, & in armorū certaminibus fortis, cui Afinar erat nomen, cū Chri-
stianis quibusdam viris præclaris, & tuendæ Christianæ fidei percupidis, Aragonum flumē
traficiens castella & oppida multa, Iaccamq; ciuitatem, quæ à loci situ nomen accepit, propte-
rea q̃ in montium conuallibus iacet, ad Christianā fidem renouauit. His rebus gestis, quontā
primus Aragonum flumen transierat, Aragonie prouinciæ Comes appellatus est. Cuius titu-
lis insignitus dieb; paucis ē vita discessit. Reliquit autem filium nomine Galindum. Item dein
de mortuus est Garsias Ennicus superstitute filio Fortunio.

DE FORTVNIO GARSIAE FILIO DVCE TERTIO.

Fortunius autē mortuo patre Galindi Comit̃s Aragonie filiam dedit uxorem, & ra-
tionē coniugii comitatus Aragonie titulos accepit, & ex uxore filium Sanctū Garsiam
progeniuit, Quem successorem & heredem sibi reliquit moriens. Anno. D. CCCXV.

DE SANGTIO GARSIA DVCE QVARTO.

Suprarbrū.
Ribagorcia.

Duodecim
Gallie duces
quos Pares
appellant.

Sanctius Garsias, Fortunio patri defuncto succedens exercitu comparato Mauros acriter
inuatit. Quos à Suprarbrū & Ribagorcie, sic enim loca quædam vocantur Hispanie, res-
gionibus depulit, & sibi totam ferē Nauarræ prouinciā subiecit. Vbi cum Mauris prælium
committens hostium multitudine circūuentus, altoquin fortissime pugnans, occiditur. Quo
mortuo sine prole, Mauri Nauarram rursus occuparunt, eamq; tenuerunt vsq; ad Caroli Mag-
ni Imperatoris aduentum. Qui fuit anno à Christi natali, DCCCC. Nam Carolus Impera-
tor cum duodecim ducibus, quos Pares appellant, in Hispaniam per montes Pyreneos ingres-
sus aduersus Mauros bella gessit asperissima. Quos à Nauarra & Aragonia ferē tota profliga-
uit. Quibus rebus gestis Carolus Hispaniam quasi tutam relinquens, in Galliam reuersus est,
& Aragoes Ennicum, cui Arista cognomen erat, ex Gothica gente, vel vt alii volūt, ex comi-
tatu Bigoræ, sibi ducem delegerunt.

DE ENNICO COGNOMENTO ARISTA DVCE QVINTO.

Aragonie
Iusticia.

Cruce appa-
ruit.

Anno igitur. D. CCCC. XII. Carolo in Gallia reuerso, Ennicus Arista Dux electus vir
& manu promptus, & in armorū certaminibus ardens, vnde cognomē accepit, Quip-
pe qui non aliter visis hostibus ardebat, q̃ in igne vitur arista, ex montibus Pyrenetis cū ex-
ercitu descendens Maurorum magnas copias deleuit, & victor in Nauarram peruenit, vbi prin-
ceps à Nauarris & Aragonibus eligitur, propositis tamen nonnullis conditionibus, vt in eos
eq̃uis legibus vteretur. A quibus etiam iudex qui medius inter eos esset, petebatur, & Arago-
nie Iusticia vocaretur. His concessis conditionibus, cogitās quibus signis & armis vteretur,
ei diuinitus reuelatum est, vt vbi in aere crucē videret, illic consisteret. Quod vbiq; diligenter
obseruans, cum esset in planicie quadam, quæ iacet inter Suprarbros & Pyreneos montes, in
aere crucem candidam suspexit. Cuius figura signoq; in vexillis & signibus vti perseverauit.
Tandem moriens Garsiam Ennicum filium reliquit.

DE GARSIA ENNICO DVCE SEXTO.

Ennico Arista vita defuncto successit Garsias Ennicus vir non minus armis strenuus, q̃
vita & moribus integer. Qui uxorem duxit Vrracam foeminā virtutibus & genere no-
bilissimā. Cum qua grauida & partui iam vicina p̃ Nauarræ montes & aspera loca parum cau-
tus exercitum ducens, hostibus occurrit, & commisso prælio, quod vitare nō potuit, occisus
est, & cū eo simul vxor in vtero lācea grauiter vulnerata inter fugiendū quasi mortua cōcidit
in valle montis cuiusdam, qui dicitur Aiuar. Ad quem locum Mauris abeuntibus & iam lon-

De Ducibus Aragonie.

Fol. xliij.

ge digressis, homo quidam nobilis, cui Gutuara cognomē erat, peruenit. Et Vrracam cogno-
scens, quæ tūc egerat animā, dū eam p̄fusus lachrymis intueretur, infans manū p̄ vulnus extu-
lit. Proh quantū natura potest, conabatur em̄ infantul⁹ ex vtero matris morietis extir. Quod Magna nata
cū animaduertisset Gutuara statim cæso ventre mulieris eduxit infantē, & pannis inuolutū do-
mum suā p̄pere detulit. Quē patris & testibus adhibitis, vt probare posset in posterū, bap-
tismatis lauacro more Christiane religionis Sanctū Garcesum nominauit, & vxori suæ tradi-
dit, vt clā & diligēter aleret. Qui iā puer factus & adultus, ne forte cognosceretur alūni prude-
tia, crassioribus pannis indutus etiā peronibus pro calceis utebatur, q̄ calciamēti genus ex co-
rio crudo anarcas Hispani vocant. Ceterū post aliquot annos cū Aragones ad eligendū prin-
cipē Iaccā cōuenissent, illuc adolescēs annos natus circiter quindecim cū equite, qui eū clā nu-
truerat veluti pastoris filius vilissimis textis indumētis, & peronatus adductus. Qui probati-
onibus & argumētis euidentibus admittis recognitus est, & princeps electus. Et à peronibus,
quos, vt supra diximus, Hispani anarcas appellant, Auarca cognomē accepit. Eques autē, à q̄
clā fuerat educatus, Latio cognominatus est. Quod nomē & hominū genus in Hispania no-
stris quoq̄ temporibus extat non ignobile.

Vnde dicta
est Latio
domus.

DE SANCTIO GARGESIO COGNO

mento Auarca, Duce septimo.

C Aeterum Sanctius Garcesius Auarca, titulo principatus accepto, vxorē duxit præstantis-
simā nomine Todā. Ex qua filiū suscepit Garsiam Sanctiū, qui etiā Tremul⁹ dicebatur,
de quo dicemus inferius. Progeniuit præterea filias quatuor. Vrracā, quæ nupsit Alphonso Re-
gi Legionis, Sanctiā, quæ Ramiro Castellæ, Mariam, quæ Ordonio Legionis, Blasquitam, q̄
Nugno Comitū Catabrie. Res autē gessit armatus admirabiles, siquidē Mauris victis ac depul-
sis à Cantabris, & Pyreneorū motū finibus ad Natarā vsq̄ peruenit. Per multis itaq̄ rebus p̄-
clare sancte q̄ gessit, moriēs filiū Garsia Sanctiū reliquit hæredē. Vixit autē annis sex & quin-
quaginta. Cuius corpus iacet in ecclesia sancti Ioannis à Pegna cognominata.

970.

Naiara.

DE GARSIA SANCTIO, DVCE OCTAVO

qui Tremulus cognominatus est,

G Arsius autem Sanctius Tremulus cognomē habuit, p̄pterea q̄ cū bella futura sentiebat,
tremore quodā afficiebatur, tæctū in prælio fortis erat & intrepidus. Ille siquidē tremor
& prudentiæ signū erat, & fortitudinis. Ideoq̄ cū esset & fortis & cautus, hostes sæpius debel-
lauit. Annos enim octo & viginti (tot nāq̄ tenuit principatū) magnā sibi deuictis Mauris glo-
riam comparauit. Qui nunc iacet sepultus in ecclesia prædicta. Cui successit filius nomine San-
ctius Maior, Hispaniæ totius Imperator.

DE SANCTIO COGNOMENTO MAIORE

qui fuit totius Hispaniæ Imperator.

H Ie Sanctius Maior nō immerito fuit Imperator Hispaniæ totius appellatus. Nā totam
ferē deuictis hostibus Hispaniā Christiano nomini restituit. Siquidē Mauros omnes
à Nauarræ, Aragoniæ, Castellæ, Legionis, Portugalliæ, Cantabriæ, & Valconū finibus exter-
minauit. Fuit præterea nō minus iusticia clar⁹, q̄ bello fortis. Vxorē duxit Eluirā feminā no-
bilissimā, cuius erat castrū Atuaris. Ex qua filium p̄geniuit nomine Ramirū, q̄ vt ante dixim⁹,
& paulopost clartus declarabimus, fuit Rex Aragoniæ primus. Ceterum Eluirā defuncta San-
ctius aliā duxit vxorem Castellæ Comitū filiam, quæ Maior dicebatur. De qua tres illi filii na-
ti fuere, Garsias, Ferdinandus, & Sanctius, ē quibus Garsias maior natu matrem apud Impera-
torem adulterii crimine falso detulit. Propterea q̄ cum illi mater ex Imperatoris monitu &
equorum præfecti consilio equum quendam Imperatori charissimum accōmodare nolisset,
vt est hominum improbitas, cōfinxit iniquus fili⁹ infantē matrē cum eo, q̄ equos curā gere-
bat, se coniunxisse. Nec destitit irē facibus accensus, ob equi sibi vsum denegatum, matrem su-

1000.

L. *Marinei Siculi*. Lib. viij.

am in summum discrimen adducere. Nam cum hoc Imperator audisset, vehementer dolens uxorem statim captam diligenter custodiri iussit, & omnium nobilium atq; doctorum conuocato concilio, in eam statuit, ut igni cremaretur, nisi quis eam aduersus accusatores filios vel armis vel legibus defenderet. Cæterum cum neq; legibus quisq;, neq; armorum certamine contendere contra filios Imperatoris auderet, solus tandem Ramirus Imperatricis priuignus vitro duellum fratribus obtulit. Verum enimvero dum parantur arma, dum causa disputantur, vir quidam Christi sacerdos, & moribus admodum sanctus, Garciam & fratres eius Imperatoris filios adiuit, eosq; sanctissime comonuit, ut summum periculum, quod eis imminabat, euitarent. Siquidem neq; feliciter, neq; diutius filios victuros esse dicebat, qui matris innocentiam tanta immanitate perdere, summoq; dedecore nomē Imperatricis deformare studissent. Qui præterea patri, pro cuius vita sanguinem profundere debebāt, tantū doloris attulissent: qui de mum totius Hispaniæ principatū, qui vix nuper expulsis hostib; quieuerat, rursus perturbassent. His rationibus & multis exemplis filiorū, qui parētibus inobediētes ante diē miserandā vitam sinuerant, adductis, eos adeo commouit, ut confestim se falso matrem criminis accusasse dixerint, nec ob aliam causam, nisi q̄ eis mater equū denegauerat. Poenitētia igitur ducti tāti sceleris errorem desientes ad Imperatorem venerunt veniam deprecantes. Quibus Imperator ignoscere noluit, nisi prius à matre remissionem impetrarent, atq; si mater suum ius exequi vellet, sese idem supplicium de filiis sumpturū esse respondit, quod uxori iubente lege statuerat. Mater autem cum multorū nobilū virorum supplicationibus, tum vero precibus illius religiosi, qui principes monuerat, & ad poenitentiam adduxerat, & amore materno iam comota, suis filiis penē matricidis hac conditione veniam & vitā concessit, ut ei Ramirus priuignus, cuius admirabilem virtutem spexerat, in Aragoniæ regno succederet. Quē præterea cunctis assentientibus, & etiam filiis cum sæpe benedixisset, sibi filiū & hæredē legitimū adoptauit. Tum demū omnium consensu ab Imperatore cum uxore statutum est, ut Garcias in Nauarræ, Ferdinandus Castellæ, Sanctius, quē nonnulli Gonsalū nominarunt, in Vasconiæ, & Ramirus in Aragoniæ regno succederet. His rebus ita gestis & institutis, Impator paucis annis à vita discessit, anno M. XVIII. qui fuit Hispaniæ ferē totius Impator annos. LIII. Cui corpus sepultum iacet apud Astures in ecclesia sancti Saluatoris Ouetanę ciuitatis. Imperatrix itē paulo post diē suū clausit, & in ecclesia sancti Ioannis à Pegna eius extat sepulchrum.

Regnorum
partitio.

DE RAMIRO ARAGONIAE REGE PRIMO.

Hispaniæ Regnorum partitionem supra demonstrauiimus, quemadmodum scilicet Garcię Nauarra, Ferdinando Castella, Sanctio Vasconia, quā Suprarbrū alii vocant, & Ramiro Aragonia contigit. A quibus ad hoc vsq; tempus cuiusq; provincię Reges ordine descendunt. Cæterum nunc Castellæ & aliarum Hispaniæ prouinciarum successiones, quas alio loco scripsimus, relinquentes Aragonū duntaxat Regū seriem prosequemur. Ramirus igitur mortuo patre Regis Aragoniæ nomen, q̄ eo viuente recusauerat, accepit. Uxorēq; duxit Hermisandam, quę alio nomine Gilbiga dicebatur, Armeniacis & Bigorriæ Comitissæ filiā. De qua filios duos habuit, Sanctium & Gonsaluum. Habuit & filias totidē, quarum altera nomine Theresia nupsit Comiti Prouinciæ, Altera, cui Sanctia nomē erat, Comiti Tolosano. Cæterum Ramiri tempore Sanctius frater eius Suprarbrorū Rex occisus est à quodā Vascone nomine Tomanerio, quo mortuo sine liberis, omnis populi Suprarbrorum principatus Ramiro Regi se se dederunt, qui bellorum inter fratres causa fuerunt. In quibus Ramirus à Ferdinādo Sancti sui fratris filio, qui mortuo patre in Castellę regno successerat, occisus est. Qui reliquit hæredem filium Sanctium. Nā Gonsalvus alius eius filius minor natu Iaccensis erat Episcopus. Reliquit præterea filium spurium nomine Sanctium, cui Auarium & alia oppida cum suis confinibus & Comitissæ titulum dederat. Vixit autem Rex Ramirus post assumptū Aragoniæ regnū annos. XLVI. Obiit anno. M. LXIII. Qui iacet cū uxore sua in ecclia p̄dicta sancti Ioannis.

De Aragonie Regibus.

Fol. xliij.

DE SANCIO ARAGONIAE REGE SECVNDO.

Svecessit aut Ramiro mortuo Sanctius filius admodum adolescens, erat enim annorum. xviii. Qui Feliciam duxit uxorem, ex qua tres filios progeniuit, Petrum, Alphosum, & Ramirum, qui fuit a patre religioni sancti Petri, quae Tomaris cognominatur, destinatus. Sanctius autem regno suscepto, multis magnisque corporis & animi virtutibus seruens, armis accinctus aduersus Mauros magna praelia gessit. De quibus multas consequutus victorias, oppida multa recuperavit, multa quoque condidit, Stellam scilicet, Lunam, Ayerue, & alia multa. Fugatis etiam Mauritanis hostibus ex Almeria sancti Indaleti corpus ad ecclesiam sancti Ioannis a Pegna transiit. Qui sanctus Indaletus domini Iacobi discipulus fuerat, & unus de primis, quos in Hispania sanctus Iacobus ad Christi cultum & fidem converterat, fuerat etiam Episcopus diocesis civitatis Almeriae. Mauros praeterea cum aliis in locis, tum vero apud Caesaraugustam & Tutelam magnis affectu cladibus. Profligavit in praelio etiam semel Rhodoricum Vinarium Cidum, qui Cid Ruidiez vulgo dicebatur, virum altoque sui temporis fortissimum omnium ducum. Quem Rex Sanctius acriter armis persequabatur, propterea quod cum Ferdinando Castellae Rege contra Ramirum patrem suum bellum gesserat, quo bello Ramirus occubuit. Cuius demum virtus admirabilis apparuit, cum Alphonso fratri patris Castellae Regi, cuius antea patrem Ferdinandum praelio vicerat, obsessio Toleti a Mauris ob amore, quem maximum erga fidem Christianam habebat, iniuriam de morte patris oblitus, subuenire non distulit. Deinde bellum quoque gessit cum Garzia patre Rege Navarrae, quem vicit & occidit, & a Navarrae totius populis Rex appellatus est iuratusque Oscam civitatem, quam Mauri, tributum quantum pendentes, possidebant, obsidione cinxit. In cuius oppugnatione sagitta percussus paucis diebus occidit. Obiit anno sui principatus. xlv. Cuius corpus primum iacuit in ecclesia Castrimontis Aragonum, & deinde in monasterium sancti Ioannis a Pegna translatus fuit.

Stelle, Lune,
& Ayerua
conditor.

Nauarraha
goniae conu-
gitur.

DE PETRO SANCII FILIO ARAGONIAE REGE TERTIO.

Petrus Sanctii filius patre adhuc vivente Ribagortae & Montisoniae Regis nomen acciperat. Mortuo vero patre Rex Aragonum confectum fuit appellatus. Qui post mortem patris ducibus cum exercitu praemissis, Oscam civitatem proficiscitur, & prope civitatis muros castra posuit. Ad quem venit ex montibus Pyrenaeis Fortunus Licana, qui fuerat a Sanctio Rege foris hostis indicatus, mortisque destinatus. Hic Fortunus Petri Regis gratiam demereri cupiens, quem sciebat bellum Mauris Oscitanis illaturum, secum trecentos pedites Vasconiae gentis clavis ferreis armatos adduxit. A quibus acerrime pugnans Mauri armorum novitate, & virorum aspectu deterriti, victi statim ceciderunt. Quorum multis interfectis, Petrus Rex victor civitatem ingressus Fortunum Vasconum Ducem a clavis, quibus armatos Vascones adduxerat, quae vulgo mascae dicuntur, a Maca cognominavit, nam antea, ut supra dictum est, Fortunus Licana dicebatur. Quidam vero scripserunt hoc praedium acceps fuisse, & victoria in neutram partem declinante, magnam quandam ac mirabilem equitem apparuisse repente, protectum cadidit armis, & in medio pectore flammeam crucem gerentem. Quo viso strenue pro Christianis pugnante, Mauri victi terga verterunt. Quorum multis occisis, & reliquis fugientibus, dum Christiani praedam & spolia colligunt, Maurorum quatuor abscissa capita, multis & preciosis ornata gemmis & preciosis armis inveniunt exulta. Quapropter victor Petrus Christianorum Rex Mauros illos aut primarios viros, aut Reges fuisse ratus, insignibus & armis suis adiunxit rubram & flammeam crucem in albo clypeo cum Maurorum capitibus quatuor, & in memoriam visum equitis, & in signum victoriae suae. Ceterum Osca civitate a Christianis capta, Maurorum Rex Almoçabê ex Caesaraugusta cum maximis copiis veniens, in loco Oscae civitatis propinquo, quod Alcarraz vulgo dicitur, castra posuit. Quod Rex Petrus prospiciens suas copias in aciem adduxit, et instructis ordinibus, Mauris si colligere vellet, signum dedit. Mauri autem nihil signo responderunt, & paulo post Christianis ad eos accedentibus, relictis castris, se fugae mactarunt. Ex quibus fugientibus Christiani multos occiderunt, multosque captos adduxere. Captus etiam fuit Garzas frater Regis Cas-

1109

Qua ratione
Maca cognominati fuerit

Ratio crucis
& armorum
cum quatuor
capitibus.

L. Marinei Siculi. Lib. viij.

stellæ cum multis alijs Christianis, qui contra Regem Petrum Mauris auxilio venerant. Quorum multis interfectis, Garsiam seruauit incolumem, & captum secum perduxit. Habuit autem Petrus uxorem Agnetem, quæ Petrum peperit unicum filium, & alteram filiam nomine Hissabelam, quæ simul cum fratre teneris annis, & ante patris mortem vitam finit. Nam Petrus Rex post obitum liberorum vixit annos octo, qui discessit à vita tertio Kalendas Octobris Anno dñi M.C. VIII. & ætatis suæ. XXXV. Hic Rex impetrauit ab Urbano secundo Romano summo Pontifice primitias, decimas, & omnia beneficia iuris patronatus, quæ quidam sacerdotia gentilitia latine vocantur. Omnium ecclesiarum & ciuitatum, à quibus infideles hostes elegerat, ut ipse ac sui successores in perpetuum sacerdotia, quibus vellent, conferre possent, exceptis episcopatibus. Pro quibus beneficijs Urbanus Pontifex illi sequentem bullam concessit.

Apostolica
bulla.

VRbanus Episcopus seruus seruorum Dei, Petro charissimo in Christo filio Hispaniarum Regi excellentissimo eiusque successoribus rite substituendis in perpetuum. Tuæ dilectionis fili devotionis affectum per venerabilem fratrem nostrum Aymericum Pinatensem, monasterii abbatem acceptis literis circa sacrosanctam Romanam ecclesiam agnitum, læticia haud modica meus exultatus est animus, sed ut verum fatear, eisdem perlectis, trepidationis quoque nimis commotionis inuictus, nec immerito. Ex earum namque initio dilectionis & reuerentiæ, quam erga sanctam Romanam ecclesiam semper habuisti & habes, magnitudinem cognoui, quantumque in ea confidas, quam deuote & fideliter animæ tuæ saluationem eius orationibus committas, aduerari. Ex sine vero earundem tantam rerum coniectatione, quæ mentis meæ longe à statu suo dimota maior, quam credi possit, immitteret stuporem. Te scilicet pro bonorum numerositate, malorum multipliciter perferre, & perturbata prosperitate tribulationum in innocentia tuâ ceteris, unde auxilia & consilia precipue procedere deberet, trueret. Si quidem cum inter modernos regnorum rectores, quorum plerique animarum suarum negligentes, vel penitus oblitos, utpote ab omni æquitate itinere deutos plana via ad mortem inducentis si qui ingemiscimus, te fere solum diuino afflatu spiritus angustias ad vitam ducentis elegisse videamus cum iusticie rigore constanter insistere ecclesiarum tranquillitati, & paci studiose inuigilare. Pupillorum & orphanorum defensionem ingentem operam dare. Paganæ genti depressioni & coarctationi, Christianæ vero exaltationi & amplificationi cum summa incessanter strenuitate insudare. Et ut breuiter concludam, cum totius mali propulsioni, totiusque boni exercitijs efficaciter incumbere gaudeamus. Ipsi tamen qui ex tam preciosorum fructuum gustu vicinâ agnoscunt arboris, officiosius venerari ac excolere deberet, tui scilicet regni antistites, quibus pro assidua experientia tantorumque meritorum tuæ specialis venerationi, tuisque obsequiis esset insistendum, in te, ut prætaxatarum literarum patet series, insurgunt. Et quia humili Christo conformati patientiæ clypeum velle abscindere videntur, tanquam erectis contra te calcaneis tui deprimere & cōrūdere māsuetudinē nō erubescunt. Veruntamen, &c.

DE ALPHONSO, QUI PETRO FRATRI SVCESSIT, Aragoniæ Rege quarto.

1109
Unio regni
Castellæ &
Aragonie.
Secundus Imperator.
Aedificauit
oppida multa.

QUoniam Petrus, ut supra demonstrauimus, nullos reliquit filios, ei successit frater eius Alphonfus. Cui nupsit Vrraca Alphonfi Castellæ Regis filia. Cuius nuptiis & coniugio Castellæ quoque regnum tenuit. Et principatibus regni quoque coniunctis Imperatoris nomen accepit. Qui copiosis auxilijs & magnis exercitijs comparatis, Mauros à Caesarangusta, à Tutela, à Daroca, à Bilbilita, quam nunc Calataud Hispani vocant, à Tirtassona, à Borja, & multis alijs oppidis & ciuitatibus elecit. Aedificauit etiam plura, & imprimis Burgum Popilonis, Soriam, quæ de uictis Numantinis Scipio deleuerat, nomen quoque mutauit, nam prius Numantia dicebatur. Condidit & Almagaram, Berlangam, & Bilforatum. Erat enim Rex magnanimus & bellicosus. Tamen etiam fuit in rebus diuinis, & cultu Christianæ religionis negligentior. Utpote qui sæpius equos in sacris locis & ecclesijs, velut in stabulis habebat. Ideoque quum Fragam oppugnaret, ut multorum fertur opinio, Dei iudicio repente concidit. Vbi, sicut asserunt quidam, neque mortuus

De Aragonie Regibus.

Sol. xliiij.

us neq[ue] vltius apparuit. Tamen si non desunt qui dicant eum repertum, & in monasterio Mo-
tis Aragonum sepultum fuisse. Qui tunc Castellę regnum comiti Tolosano suo priuigno re-
stituerat. Vrraca siquidem Tolosę Comiti antea nupsit, de quo filium habebat, cum Alpho
so Regi se contunxit. Perit autem sine liberis. Anno. M. C. XXVI.

Castella ab
Aragonia di-
uiditur.

DE RAMIRO MONACHO ARAGONIAE
REGE QVINTO.

OMnes Aragonię Nauarrę q[ue] nobiles, Petro Rege sine liberis & propriis heredib[us] mor-
tuo, de creando Rege conuocato cōcilio, singuli sententias dicere cōeperunt. Et cum ali-
alia, prout erat animi cuiusq[ue] desiderium, protulissent, in hanc demum sententiā venerūt. Vt
Petrum quendam, cui Ateres cognomen erat, dominum Borie ciuitatis Regem haberent. Ad
quę magis Aragonię regnum spectare videbatur. Ad hunc autem legati missi nomine totius
tam Nauarrę, q[ue] Aragonię regni cum venissent, eius mores & arrogantia admirati, qui venie-
ntibus legatis, quibus obuia exire de more debuisset, domus ianuas clauserat, magis indignan-
tes ad concilium reuersi, verba hæc dixerunt. Nō expedit nobis procures eum habere Regem,
qui cum Rex non esset, inflatus ambitione nos temere contempsit. Et qui nō modo nobis ob-
uius non occurrit, sed ne nos admittit quidem, propterea q[uod] esset magnis occupat[us] negociis vt
sanctiores eius aiebant, qui nos q[uod]des iam ingressos, ac si hostes essem[us], immanissime repulerūt.
Quidam tamen dicunt eum legatis accedentibus non negociis occupatum, sed cum tonfore
fuisse. Hac igitur iniuria procures & illius superbia cōmoti, Ramirum Regis Petri fratrem Re-
gem deligere statuerunt. Qui iam diu in Gallia religioni sancti Benedicti seruiebat in monaste-
rio, quod dicitur sancti Pontii de Tomeris. ¶ Impetrata igitur a summo Pontifice facultate
Ramiro, quem ex Gallia nuper adduxerant, Aragonię regnum detulerunt. Qui vbi regni cu-
ram suscepit, Pompilonem profectus a Garfia Ramiro regnum Nauarrę, quod iniuste posside-
bat, repetiuit. Nec illo restituyente, contra Nauarros, Aragones bello contendere cōeperunt.
Erat autem Garfias Ramirus filius Garfię Regis Nauarrę, quę Ferdinandus Rex Castellę fra-
ter eius occiderat. Qui post necem patris, metuens ne & ipse occideretur a patruo Ferdinādo,
Valentiā se receperat, vbi tutius esse posset. Quem Nauarrę nobiles hinc per legatos accitum
Regem elegerunt. Propterea q[uod] Aragones sine Nauarrorum consilio & autoritate sibi Ramie-
rum Monachum delegerant. Ceterum bellis acris accessit inter Nauarros & Aragones, cum
Mauris belligerandi contra Christianos optata daretur occasio, Nauarrę nobiles & Arago-
nię, quo malis maiorib[us] occurrerēt, egerunt cum vtroq[ue] Rege, vt eorum controuersia tota
causa regni Nauarrę sex optimis viris & prudentissimis cōmitteretur. Fuerunt itaq[ue] iudices ele-
cti ex Aragonibus. Petrus Caxalis, Ferrerius Hosetanus, & Petr[us] Ateres. Pro Nauarris vero
quidam nomine Latronius, Guillermus Asnar Oretanus, & Ximēnius Asnar cognomento
Cortes, vel vt alii dicunt, Torres. Qui simul rem & causam tanti ponderis diu pensitantes, hu-
iusmodi tandem sententiā protulerunt. Vt Ramirus Rex Aragonum Nauarrę populis om-
nibus imperaret, & Garfias magister equitum diceretur, & ius in nobiles haberet. Cui Ramir-
us eorundem sex virorum precibus adductus, quorundam oppidorum vsu dominiumq[ue]
concessit. Quę tamen oppida post Garfię mortem Ramiro Regi, vel eius successoribus resti-
tuerentur. Quę vero fuerint ea oppida postea declarabimus. Erat autem Ramirus moribus &
vita sanctissimus. Qui posteaq[ue] religionem fuerat ingressus, sibi plures episcopatus & amplissi-
mas dignitates oblatas recusauerat. Neq[ue] regni quidem curam sponte suscepit, sed efflagitant-
ibus populis, & hortatione summi Pontificis, ne si ipse regnum negligeret, super eius possessio-
nem noua & intestina bella consurgerent. Quapropter Ramirus & regnum suscepit, & Comi-
ti Peitei filiam duxit vxorem. Ex qua filiam progeniuit nomine Petronillam, quā Ramundo,
Berengario Barcinonensi Comiti matrimonio contunxit, & Aragonię regnum dotauit. Cu-
ius rei hoc extat instrumentum, de quo nihil mutans ad verbum ponere satius duxi.

Quam perni-
tiosa clatio.

Nauarra se-
cessit ab Ara-
gonia.

Indices in Re-
gis electione.

L. Marinei Siculi. Lib. viij.

Imperator
Castellæ.Ensis Lapis
Iouis.Prudens &
occultum cō-
siliū.
Tinnitibus
Regis
Ramiri.

Ego Ramir⁹ Sancti Regis filius, Rex Aragonensium dono tibi Raimundo Comiti Barcinonensi cum filia mea meum regnum Aragonis ab integro totum, sicut diuisit ipsum Sanctus Rex maior, auus patris mei, & sicut diuisi ego cum Rege Nauarrorū Garzia Ramirez in Pampilonā. Excepto illas tenēcias, quas dedit Sanctus supradictus Regi Ramiro auo meo in Nauarra. Ex parte de Castella, dono tibi de Hariza vsq; Ferrera, de Ferrera vsq; Tarraçona, de Tarraçona vsq; Tutelam villas & castella. Tutelam vero acquisiuit & cepit frater me⁹ Rex Alphōsus. Et dedit eam comiti de Perges, pro honore ipse autem dedit eam Garzia Ramirez cum filia sua, de hoc sicut melius poteris facere facias, vel cum eo cōuenias. Cæsaraugustam vero dedi Imperatori de Castella cum suis appendiciis i vita sua tātū, & fecit mihi homēnage de ea ut reddatur mihi vel successori meo post obitum suum. Quicquid enim mihi debebat facere, volo & mado ut tibi faciat hoc ex parte de Castella. Ex parte vero de Nauarra dono tibi de sancta Gratia de Portu, quam pater meus Sanctus bonæ memoriæ dedit sancto Saluatori suo monasterio vsq; Brozal, cū toto Ronchali, qui est honor de Rosca de Brozal, sicut vadit aqua de Sarafazo, & cadit in Ida, inde vero ad pontem sancti Martini. Et de ponte sancti Martini sicut currit Ida, & diuidit Nauarram & Aragoniam vsq; cadit in fluuium Aragonis, & inde per medium pontem ad vadum longum. Et de vado longo ad Gallippienço, sicut currit aqua. De Gallippienço autem, sicut currit fluuius Aragonis, & rigit se cum Arga, & cadit in Ibero fluuio magno. Inde vero sicut currit Iber vsq; iam dictam Tutelam. De Ronchali nāq; & Alafues, & Quadreyta, & Valterra, sic dico tibi, quia dedi eas Regi Nauarrorum Garzia Ramirez tantum in vita sua. Et fecit mihi homēnage quod post obitum suum reddatur mihi, vel successori meo. Quicquid enim mihi debebat facere, volo & mando ut tibi faciat. Hoc dono tibi & concedo filiis filiorum tuorum, qui fuerint de generatione de mea filia in secula seculorum. Tu vero conuenis mihi in verbo veritatis, & mittis manus tuas inter manus meas, ut non alienes, neq; facias alienare regnum istud, quod ego dono tibi a generatione filiorum filie nostrę. Nec post obitum Regis Garzia Ramirez dimittas filio suo Ronchal, & Alafues, & Quadreyta, & Valterra. Et ut in tota vita mea teneas me sicut patrem & dominum. Tamen retineo mihi regale dominium super omnes ecclesias regni mei, Super monasterium scilicet sancti Saluatoris Ligerensis, cui dono illam meam medietatem de illo oluare de Arascuas, propter ensē quē ibi acceperam, qui fuit de Lapis Ioan. Et super monasteriū sancti Ioannis de Pintia. Et super monasterium sancti Victoriani. Et super omnes ecclesias parrochiales & proprie proprium super sanctum Petrum de Cerefa cum suis appendiciis seu pertinētis, & Pertusa, & sancti Urbiz, & sancta Cecilia. Licet regnum tibi tradā, tamen dignitatē meam non amitto. &c.

Ceterum cum esset Ramirus, ut supra diximus, vita sanctus & religioni maxime dedit⁹, continue sancti Benedicti ordinis habitum sub tunicis gerebat, ecclesias frequentabat, monasteria & sanctorum edes multas edificabat. Quam ob rem a cunctis ferē nobilibus tanq; nō idoneus ad regni gubernationem negligebatur. Quod cum animaduertisset, & diutius ferre non posset, virum quendam, cui plurimum confidebat, ad abbatem sancti Pontii de Tomeritis clam misit, ut illius abbatis consilio, qui satis prudens & sanct⁹ erat, Aragoniæ regni nobilibus, a quibus contemnebatur, timori esse posset. Abbas autem Regis perfectis literis, ei⁹ nūcium in hortum, qui aderat, adduxit, & cum eo simul ingressus gladiolum gerēs, Tarquini Regis imitat⁹ exēplū, altiores hortuli flores & herbarū caules gladio decutiebat, & minorib⁹ ad æquabat. Hoc cū fecisset, nunciū dimisit. Qui ad Regē reuersus, ea q̄ fecerat abbas in horto retulit. Rex autē callidū prudētis abbatis cōsiliū intelligens, in Oscā ciuitatē se cōtulit. Hic Tinnitibus magnū se facturū diuulgauit, quod ex omnibus tot⁹ regni sui locis audiret. Ad quā rē faciendā omnes Aragoniæ pceres cōuocauit. Qui Regis ineptias & deliramenta deridētes, & tā magni tinnitibus formā vidēti pcupidi, libētissime cōuenerūt. Quos Rex in partem domus interiorē ab hominū frequentia semotā singulos admittēs, quasi dephēfos cōfestim ingulauit. Ac occisos patres filius accitis ostēdit. Quib⁹ idē se prius facturū dixit, si mores patrū suos

De Barcinone Comitibus.

Fol. xlv.

rū, q suo regi min⁹ obsecuti fuerant, imitarent. Necauit aut viros ex potētiorib⁹ numero qnā decim, quorum nomina sunt hæc, quæ sequuntur. Lupum Ferrerium Lunam, Petrum Ber gam, Rhodoricum Ximenium Lunam, Egidium Atrosilum, Petrum Cornelium, Ferdinan dum Gometium Lunam, Garliam Bidauram, Gonfalum Pegnam, Raymundum Foziū, Pea trum Martinum Lunam, Petrum Luæliam, Michaellem Dastorem, Sanctium Fontanam, & Ferritium Liçanam. Hac re gesta Tintinabulum non modo per totū Aragoniæ regnum, sed etiam per vniuersum orbem terrarum fuit auditum. Ex quo tēpore Ramirus Rex omnibus Aragoniæ nobilibus fuit maximo timorī, regnumq; trāquillissime gubernauit vsq; ad diez vitæ suæ vltimum, & in Osea ciuitate magnā edificauit ecclesiā, quæ sancti Petri veteris dic tur, vbi monachos sancti Benedicti ordinis cum redditibus instituit. In qua nunc ecclesia se pultus iacet. Qui migravit a vitā anno. M.cccc.viii. Regnauit autem annos decē & nouem. Quem dicunt quidam tempore quo fuit à religione reuocatus ad Aragoniæ regnū sacris or dinibus iniciatum, sed non ad rem diuinam celebrandam promotum fuisse. Alii vero aliter as serunt, propterea q sacerdotia & ecclesiæ redditus habebat, & multarum dignitatum titulos, quibus, qui sacerdotem fuisse negant, dispensatione Summi Pōtificis vsum fuisse volunt, & di gnitates per suos vicarios & onera sustinuisse. Vbi vero regnum Petronillæ filiz generoq; Raymundo Barcinonæ Comiti renunciauit, in ecclesia, quā supra diximus, cōtinue permāsit.

Occisorū nu
merus.

LIBER NONVS

DE BARCINONAE COMITI

BV, ET EORVM ORI

GINE.



RAYMUNDVS Berengarius, Comes Barcinonensis, quēadmo dum supra scripsimus, ratione matrimonii, propterea q Petronillam Ramiri Regis Aragonum filiam duxit vxorem, Ramiro Regi suo sce ro in Aragoniæ regno successit. Verumtamen non regis ipse, sed prin cipis Aragoniæ nomē assumpsit. Sic enim Ramirus eius sōcer institue rat, vt Raymundus ipse Berengarius Aragoniæ princeps, & Barci nonæ Comes appellaretur. Successores vero, Reges Aragonum, & Barci nonæ Comites dicerentur. Cuius institutū semper fuit obseruantum, & nostris quoq; tēporib⁹, Rex Ferdinādu Catholic⁹ princeps, & ei⁹ nepos GAROLVS Impator & legitimus successor, q proauos imitat, in suis omnib⁹ pri uilegiis & diplomatis diligenter obseruat. ¶ At qui me loc⁹ hic monet, & ordo rerum po stulat, vt qui Raymūdus hic Berengarius, de quo loquor, & qua ratione Barcinonæ Comes fuerit, exponam. Quæquidem res & si mihi longius repetenda est, eam tamen multo paufiori bus verbis ac dilucidius ostendam, quam fuerit à multis aliis enarrata. Anno Christianæ salu tis. DCCXIII. Mauris Hispaniā misere vastantibus, homo quidam natione Germa nicus genere nobilis & animo fortis, cui nomen erat Otogerius Golantes, quem Pipinus Galliz rex Guianæ prouinciæ suæ præfecerat, vbi à Castro nomine Cathalo, quod frequenta re solebat, cognomē accepit. Nouē viros Germanicę gentis ad se vocat sanguine claros & vir tute probatos, quibus erant nomina hæc. Napiffer Mōcata, Guillelmus Ceruera, Calcerand⁹ Pinus, Guillelmus Raymundus Ceruello, Vgo Mataplana, Petrus Alemanus, Raymūd⁹ An glefolia, Gispertus Ribelles, Berengarius Rogeri⁹ Aerilius. Qui cū audissent Hispaniā Mau ris crudeliter oppressam, & Christianum nomen iam deficere corpisse, Christianę religionis a more flagrantēs, & laudis audī, conuocatis aliis equitibus cum exercitu paruo, sed tamen for

Otogerius
Golantes.Nouē ducū
Germanicę
nomina.

De Barcinone Comitibus.

Fol. xlv.

rū, q suo regi min⁹ obsecuti fuerant, imitarent. Necauit aut viros ex potētiorib⁹ numero qnā decim, quorum nomina sunt hæc, quæ sequuntur. Lupum Ferrerium Lunam, Petrum Ber gam, Rhodoricum Ximenium Lunam, Egidium Atrosilum, Petrum Cornelium, Ferdinan dum Gometium Lunam, Garliam Bidauram, Gonfalum Pegnam, Raymundum Foziū, Pea trum Martinum Lunam, Petrum Luæliam, Michaellem Dastorem, Sanctium Fontanam, & Ferritium Liçanam. Hac re gesta Tintinabulum non modo per totū Aragoniæ regnum, sed etiam per vniuersum orbem terrarum fuit auditum. Ex quo tēpore Ramirus Rex omnibus Aragoniæ nobilibus fuit maximo timorī, regnumq; trāquillissime gubernauit vsq; ad diez vitæ suæ vltimum, & in Osea ciuitate magnā edificauit ecclesiā, quæ sancti Petri veteris dic tur, vbi monachos sancti Benedicti ordinis cum redditibus instituit. In qua nunc ecclesia se pultus iacet. Qui migravit a vitā anno. M.cccc.viii. Regnauit autem annos decē & nouem. Quem dicunt quidam tempore quo fuit à religione reuocatus ad Aragoniæ regnū sacris or dinibus iniciatum, sed non ad rem diuinam celebrandam promotum fuisse. Alii vero aliter as serunt, propterea q sacerdotia & ecclesiæ redditus habebat, & multarum dignitatum titulos, quibus, qui sacerdotem fuisse negant, dispensatione Summi Pōtificis vsum fuisse volunt, & di gnitates per suos vicarios & onera sustinuisse. Vbi vero regnum Petronillæ filiz generoq; Raymundo Barcinonæ Comiti renunciauit, in ecclesia, quā supra diximus, cōtinue permāsit.

Occisorū nu
merus.

LIBER NONVS

DE BARCINONAE COMITI

BV, ET EORVM ORI

GINE.



RAYMUNDVS Berengarius, Comes Barcinonensis, quēadmo dum supra scripsimus, ratione matrimonii, propterea q Petronillam Ramiri Regis Aragonum filiam duxit vxorem, Ramiro Regi suo sce ro in Aragoniæ regno successit. Verumtamen non regis ipse, sed prin cipis Aragoniæ nomē assumpsit. Sic enim Ramirus eius socer institue rat, vt Raymundus ipse Berengarius Aragoniæ princeps, & Barci nonæ Comes appellaretur. Successores vero, Reges Aragonum, & Barci nonæ Comites dicerentur. Cuius institutū semper fuit obseruantum, & nostris quoq; tēporib⁹, Rex Ferdinādu Catholic⁹ princeps, & ei⁹ nepos GAROLVS Impator & legitimus successor, q proauos imitat, in suis omnib⁹ pri uilegiis & diplomatis diligenter obseruat. ¶ At qui me loc⁹ hic monet, & ordo rerum po stulat, vt qui Raymūdus hic Berengarius, de quo loquor, & qua ratione Barcinonæ Comes fuerit, exponam. Quæquidem res & si mihi longius repetenda est, eam tamen multo paufiori bus verbis ac dilucidius ostendam, quam fuerit à multis aliis enarrata. Anno Christianæ salu tis. DCCXIII. Mauris Hispaniā misere vastantibus, homo quidam natione Germa nicus genere nobilis & animo fortis, cui nomen erat Otogerus Golantes, quem Pipinus Galliz rex Guianæ prouinciæ suæ præfecerat, vbi à Castro nomine Cathalo, quod frequenta re solebat, cognomē accepit. Nouē viros Germanicę gentis ad se vocat sanguine claros & vir tute probatos, quibus erant nomina hæc. Napiffer Mōcata, Guillelmus Ceruera, Calcerand⁹ Pinus, Guillelmus Raymundus Ceruello, Vgo Mataplana, Petrus Alemanus, Raymūd⁹ An glefolia, Gispertus Ribelles, Berengarius Rogeri⁹ Aerilius. Qui cū audissent Hispaniā Mau ris crudeliter oppressam, & Christianum nomen iam deficere corpisse, Christianę religionis a more flagrantēs, & laudis audī, conuocatis aliis equitibus cum exercitu paruo, sed tamen for

Otogerus
Golantes.Nouē ducū
Germanicę
nomina.

L. Marinei Siculi. Lib. ix.

ti, celeriter in Hispaniam venerunt. Ad quos per saltus Pyreneos venientes Christiani omnes qui supererat & in fide permanerant, statim sese contulerunt. His ad societatem admittis Otogerius Dux electus ab omnibus, exercitibus instructis contra Mauros proficiscens, breui tempore magnam Tarraconensis provinciae partem pulsus & occisus hostibus adeptus est, & captis multis oppidis, Ampuriarum civitate, quam Mauri possidebant, obsidione premens, adversa valetudine correptus e vita discessit. Qui tamen cum primum morbo decubuit convocatis novem comilitonibus, quos secum duxerat, instituit, ut sibi Napifer Monticatinus unus ex novem, quos ante nominavimus, in ducis locum succederet. Quod cunctis assentientibus factum est. Ceterum Napifer Otogerio mortuo de Maurorum adventu, qui copias innumerabiles ducebant, comitatus, ex Ampuriarum obsidione discedens, cum suis copiis exiguis ad Geritaniae loca tuta & Pyreneos montes se recepit, ubi pueros, uxores & impedimenta reliquerat. Hic pro temporis conditione suas copias diutius continuit. Interim vero Carolus Magnus Imperator, & summus Romanae sedis Antistes cum maxima hominum multitudine Narbonam civitatem, quam Mauri longa oppugnatione coeperant, venerunt. Ex qua, ut facilius hostes elicerent, in Hispaniam contra Mauros magnos miserunt exercitus. In quibus erant equitum milia viginti. Quibus Duces praefecerant Roldanum, Oliverium, Gabutium, Otogerium Pelum, Otogerium Normandinum, Gastonem, Angelem, Arnaldum Montaluanum, & Gerardum Rosellum. His praecipit Carolus Imperator, ut quacumque faceret iter, omnia igne ferroque vastarent, & Mauros omnes delerent. Hi duces cum validissimis equitibus Pyreneos montes ingressi, Napiferi copias occurrunt. Quibus recognitis vitro citroque duces & equites omnes valde gausi fuerunt. Et copias coniunctis e montibus descendentes, acriter hostes inuadunt. Quorum plurimis interfecis, & alitis profligatis ad Virgelli campos magna potiti victoria pervenerunt. Vbi commissio praelio campestri tres Maurorum reges occiderunt, Fatega Toleti, Superim Frage, & Alfach Segobricensem. Quo praelio peritis ex Christianis ducibus Otogerius Normandinus. Hinc ceteri victores ad Carolum Rosellionem reuersi, magnis fuerunt honoribus excepti. Tunc Carolus Imperator & summus pontifex intellecta causa de novem viris, quos ante nominavimus, & cognita virtute mirabili, magna leticia gausi fuerunt. Adeo ut in montibus, ubi tunc erant ecclesiam statim edificauerunt sub honore nominis sancti Andreae, & in ea corpus Otogerii Normandini, quem supra campestri praelio sublatum fuisse diximus, celebratis solenniter exequiis, honorifice sepelierunt. Hanc ecclesiam Carolus, ne quandoque posset ab hostibus expugnari, maximis operibus undique munivit. Quae perfecta Narbonam cum exercitu rediit. Quam devictis & expugnatibus hostibus, & Magtatio Narbonae rege, simul & Almanzore Cordubae potentissimo fugientibus, recuperavit, & ab hostibus liberatam cuidam viro nobili, qui dicebatur Henricus, cum Vicecomitis titulo tradidit. Cuius Romanus pontifex sibi ius ecclesiae vendicavit, quod hactenus Narbonensis habet Archiepiscopus. Hinc rursus in Hispaniam reuersus a primo duce novem virorum, qui Otogerius Cathalo dicebatur, & ut quidam volunt, provinciam Tarraconensem Cathaloniam nominavit. Tamen si huius nominis ratio nobis est aliter alio loco notata. Egitque cum summo Pontifice, ut a numero novem virorum, qui primum venerant in Hispaniam, eamque contra Mauros tueri coeperant, in honorem novem ordinum angelorum, in hac provincia Tarraconensi novem cathedrales ecclesias institueret. Cui summus Pontifex iusta petenti liberaliter omnia concessit, & sequentes ordinavit ecclesias.

DE PROVINCIAE TARRACONENSIS ECCLESIIS

cathedralibus una metropolitana, & suffraganeis octo.

Archiepiscopus civitatis Tarraconis.	Episcopus Dertosanæ civitatis.
Episcopus civitatis Barcinonensis.	Episcopus civitatis Elnensis.
Episcopus civitatis Vicensis.	Episcopus civitatis Rothenensis.
Episcopus Gerundæ civitatis.	Qui translatus fuit in Ilerdam.
Episcopus civitatis Virgelli.	Episcopus civitatis Minorissæ.

De Barcinone Comitibus.

Fol. xlvj.

¶ Verum enimvero non contentus institutis ecclesiis Imperator Carolus, qui vt magnus nomine dicebatur, sic erat & animo splendidus, potens & liberalis, instituit etiam nouem viris in eadem provincia nouem comites, qui potestates vocarentur, & vicecomites totidem, nouem nobiles, quibus adiunxit alios nouem, qui vulgo Varuassores appellantur. Quorum tituli nominaq; ponuntur inferius.

Comes Barcinonæ.	Comes Vrgell.	Comes Empuritarum.
Vicecomes Cardonæ.	Vicecomes Agerensis.	Vicecomes de Rupebertino.
Nobilis de Monclus.	Nobilis de terminis.	Nobilis de Ceruiano.
Valuassor de Boxadors.	Valuassor de Guimerano.	Valuassor de Enxano.
Comes Pallariensis.	Comes de Ossana.	Comes Bisuldun.
Vicecomes Villamuri.	Vicecomes Caprariæ.	Vicecomes de Bas.
Nobilis de Bellera.	Nobilis de Scintillis.	Nobilis de porqras q dicit de san
Valuassor de Toralla.	Valuassor de Vilademay.	Valuassor de Besora. (sta pau.
Comes Gerdanæ.	Comes Rosilionis.	Comes Tarraconæ.
Vicecomes de Querforadat.	Vicecomes de Castellon.	Vicecomes de Scornalbon.
Nobilis Durc.	Nobilis de Caneto.	Nobilis de Castellet.
Valuassor Danueig.	Valuassor de Mûscot, q dicit nûc Dolms.	Valuassor de Mediona.

¶ Illis præterea nouem viris, qui primum cū Otogero venerant in Hispaniam, singulis dominia singula distribuit. Qui nûc ii sunt, quos vulgo Varones appellamus, & dominia Varontas. Quos etiam viros principes appellari iussit, sicut & comites Potestates. Quibus peractis rebus, Imperator Carolus, quemadmodum supra demonstrauimus, Mauris à Nauarra & Aragonia ferè tota depulsis, in Galliam reuersus in humanis esse desit. Qui tamè priusq; discessisset à vita, Ludouico filio, qui ei successurus erat in regnis, testamento verboq; præcepit, vt quoad fieri posset, Christianæ religionis fides non deesset, & omnia quæ statuerat de nouè virorum dominiis, & reliquis dignitatibus in provincia Tarraconensi coeptis conficeret, & in perpetuum confirmaret. Quam rem Ludouicus Gallie Rex patre mortuo velut & patri filio obsequens, & Christianæ religionis admodum studiosus, & libenter suscepit, & plenius adimpleuit. Nam cum post Imperatoris Caroli Magni discessum, Mauri qui victi in Bethicâ prouinciam & vltiorem Hispaniam se receperant, indignantes propter amissam citeriorem Hispaniam, quam armis ceperant, ad noua bella contra Christianos insurrexissent, totamq; ferè prouinciâ Tarraconensem quadriennio rursus occupassent, Ludouicus paterni cõsili memor cum magnis copiis & equitibus electis in Hispaniam venit anno. D. CCCC. XVII. Et ingressus per mōtes Pyreneos, Christianos quos Maurorum Reges sibi tributarios fecerāt, commonuit se cum magnis exercitibus adesse, eos vt à iugo seruitutis & immanitate Maurorum liberaret, in Hispaniam venisse dicens, quos hortabatur, vt simul in Mauros Christianæ religionis hostes armis acceptis confurgerent. Cuius consilio Christiani, qui Maurorum scitiam nouerant, magno metu impediti obsequi nō potuere. Ludouicus nihilomin⁹ suis equitibus & diuino fretus auxilio, cohortibus instructis, à montibus Pyrenæis ad planiciem descendit. Maurorum autem Reges interim Ludouici Regis aduētus non ignari magnos exercitus coegerant, & Christianis obuiam veniebant. Qui loco, vbi Ludouic⁹ castra posuerat, propius accedentes prælio contendere coeperunt. Acriter vtrinq; & æquo Marte pugnatum est, diuq; pugna fuit anceps. Plures tamen Maurorum q̃ Christianorum cadebant. Erat Maurorum perditum maxima multitudo, & quæ numero Christianos pedites excedebat, Christianorum vero maior erat equitatus. Quare Maurorum primum profligatis equitibus, eorum etiam pedites deficere coeperunt. Denum iam victi Mauri terga verterunt. Quorum fugientium magnus numerus concidit. Nam cum ad siluas & aspera loca confugissent, in Christianos, qui in auxili

Institutiones principatus quos Varones appellat.

Ludouici Imperatoris aduentus in Hispaniam.

Magnū prælium.

Magna Maurorum strages.

917

L. Marinei Siculi. Lib. it.

um Ludouici Regis veniebant, incederunt. Et eorum præter occisos plures quoque capti fuere. Ludouicus, hoc prælio gesto, in quo præcipuos Mauros occidit, & aliorum vires perfregit, magna potius victoria, breui spacio temporis ex tota puincia Tarracennensi Mauros expulit, & patris omnia iussa perfecit. Christianis autem, qui moniti ut aduersus hostes insurgerent, et propter metum obsequi noluerunt, idem stipendii nomen imposuit, quod Maurorum principibus antea perdere consueuerant. Quod tributum hoc etiam tempore quisque suo domino quotannis persoluit. Qui populi vestigalibus obnoxii sunt, quos modo vulgus Remensanos appellat. Ceterum Rex Ludouicus comitatibus, dominis, & reliquis dignitatibus & titulis, ut pater ei preceperat, institutis, Barcinonæ sibi comitatum retinuit. Atque se vnum fecit ex noue Comitibus, quæ cæteris in honore & principatu præfesset. Et Barcinonæ comitatus suo nomine virum quandam præfecit, genere nobilem, & in re militari peritum, nomine Griffæum, vel ut alii volunt, Goffredum. Qui natus fuerat in castro cognomento Arria, puinciæ confluentis Ceritanæ coniunctæ. Cui præcepit, & etiam cæteris, quæ Barcinonæ gubernationi præfutura essent, ut armis & insignibus Otogerit Golatis vterentur, quæ sunt iureo capite purpurei baculi quatuor, mediis & extremi crocei vel aurei.

DE GRIFFEO BARCINONENSIS COMITATVS

Præfetto nomine Ludouici Gallie Regis.

POST Ludouici Regis discessum, Griffæus Barcinonæ principatum non minori iusticia, quam fide gubernauit. Verum inuero virtus eius & honor quo maior erat, eo minus inuidia caruit. Nam vir quidam nomine Salamon, vnus ex Gallie magnatibus gubernationem Barcinonæ principatus affectans, cum falsis delationibus & insidiis in Ludouici Regis odium adduxit. Ad quem Ludouicus Rex Salamonis indignis sermonibus persuasus, legatos misit. Quibus cum ad se venire iubebat in Galliam. Legatis autem precepit, ut Narbonam cum venissent, suas ad eum literas mitterent. Nam Rex ad eum scribebat, ut suis literis acceptis ad legatos Narbonam statim veniret. Quapropter legati Narbonam profecti Regis literas & nuncios ad eum miserunt. Quas ubi Griffæus accepit, & Regis voluntatem cognouit, ad legatos Narbonam se contulit. Quo etiam secum filium quem habebat pulcherrimum, sed admodum paruulum, duxit. Hic ubi cum legatis multa contulit eques quidam ex his, qui cum legatis venerant, orta verborum contentione, sicut fieri solet, Griffæus barbaram manibus inuasit, quem stricto pugione statim Griffæus occidit. Quapropter legati Griffæum captum cum filio simul ad Regem ducere statuerunt. Qui per Galliam proficiscentes, cum Podio, ubi tunc erat rex Ludouicus, appropinquassent, legatorum comites de Griffæo colloquuntur primum certare verbis, & deinde manibus & armis coeperunt. Quo certamine sine ictu, siue vero, solus fuit Griffæus occisus. Quem cum sepelissent legati cum filio eius capto ad Regem venerunt, cui rem ordine narrauerunt. Rex autem Griffæi mortem molestissime tulit, & eius filium dedit alendum Comiti Flandriarum, Cui diligenter & honorifice commendauit. Qui Comes, quod Griffæus fuerat amicissimus, puerum quidem & libenter suscepit, & diligenter educauit. De quo puero dicemus inferius.

DE GRIFFEO COGNOMENTO PILO CVI REX

Ludouicus Barcinonæ principatus liberam possessionem & omnia proprietatis iura renuntiavit. Comite primo.

Nunc, ut paulo superius pollicitus sum, de Griffæo dicam. Quem Flandriarum Comes, ut antea dictum est, Ludouici Regis commendatione nutriendum susceperat. Hic in ædibus Comitibus educatus & adultus, ejus filia mutuo captus amore, cum diutius, ne principes, a quibus tanquam filius nutritus fuerat, offenderet, virginti & placido amori repugnasset, cum puella tandem Veneris consuetudine telis, concubuit. Quæ res omnes diu latuit, donec mater puellam gravidam esse cognouit. Cui filia cum crimine manifestum negare non potuisset, occultos amores patefecit. Quibus virtutis causa, ne pariter doloribus afficeret, diu resisterat, se demum amori magno conuictam succubuisse. Nec Griffæum magis in culpa esse dicebat, qui multo fortius amori repugnauerat.

De Barcinonę Comitibus.

Fol. xlvij.

His verbis comota m̃ filię pepetit, & accitū Griffēū p̃te monet & rogat, ne Flādrīarū Comitī causa doloris esse velit, hortatur ut ab eo defloratā puellā & gravidā, vxorē ducat. Griffēus ṽto placidam & optatam puellam pulchram & generosam non recusat, sed continuo dat fidē vxorē sibi fore puellam Flandriarum comitis filiam. Hac re sic acta deinde Flandriarum comitis vxor Griffēi iam socrus magnę prudentię mulier, Griffēum mēdici peregrinantis habitus induit, & cum eo duas mulerculas admodum vetulas, & simul in Hispaniam & Barcinonam ciuitatem misit, vbi Griffēi mater, & cognati complures erant. Griffēus itaq; cū vetulis in Hispaniam profectus Barcinonam peruenit. Quo tum nescio quo fato Salamō ex Ceritanīa, vbi fuerat diutius comoratus, venerat. Ingressus ciuitatē Griffēus clam noctu matrē adit. Quę vbi filium recognouit affecta magno gaudio cognatos omnes ad se vocauit. Qui bus filium ostendit, & quid facturus venerit filius declarauit. Qui consilium probantes Griffēum magis hortantur, ut mortem patris vlciscatur. Postero die per urbem Salamon equitabat incautus. De quo Griffēus admonitus ascendit equū, & occulto gladio succinctus ei obuius exit. Quem conspectum perstricto gladio grauit̃er pcutiens ex equo detecit, & occidit. Qui cū se Griffēi Barcinonę principatus prefectū filium esse dixisset, ab omnibus collaudatus est, & Barcinonę princeps appellatus, ac summis honoribus affectus. Qui sp̃s & datę fidei nō inmemor, ad Flandriarum Comitē & eius vxorē legatos misit, ut ei filiam mitterent. Quam parentes non inuitam & multis comitatam nobilibus miserunt, & Griffēus honorificentissime recepit. Cum qua primum Christianorum more solenniter nuptias confecit, & deinde magnos ludos & spectacula varii generis celebravit. Flandriarū verō comes interea Griffēi focer vbi de filię suę magnis honoribus intellexit, ad Ludouicum Regem se contulit. Cui de filię matrimonio cum Griffēo, & quęcūq; Griffēus egerat omnia narrauit. Eumq; depræcatur, ut si Griffēus comitem Salamonem occiderat, non magnopere miraretur, propterea q̃ Salamon patrē eius occiderat. Rex autem Ludouicus Griffēi virtute perspecta, & Salamonis necis cognita causa, Griffēo, supplicante focero, nō modo pepercit, sed etiā Barcinonę principatū gubernationem detulit, & ad vitam confirmauit. Hac de re Griffēus certior factus a focero ad Ludouicum regem venit in Galliam, ei gratias acturus. Cuius aduentus animusq; regi certe gratissimus fuit. Cæterum Griffēo diutius apud Regem in Gallia commorante, Mauri rursus ad occupandum Tarracōensem prouinciā consurgunt. Quod vbi Griffēus intellexit, a Rege Ludouico iustum petiuit auxilium. Quo aduersus Mauros prouinciā tuērī posset. Cui Ludouicus respondit, sibi molestissimum esse, quod Mauri, quos a principatu suo procul fugauerat, iterum bella mouerent. Propterea q̃ ei tunc subuenire & opem ferre inuis possit. Atq; Griffēum vehementer hortatus est, ut in Hispaniam rediret, & quoad posset prouinciā defenderet. Griffēus autem cū Regem Ludouicum Barcinonę principatū iam parui facere cognouisset, foceri sequutus consiliū, regi supplicauit, ut quoniā solus & propriis viribus aduersus Mauros prouinciā defensorus esset, & onus supra vires susciperet, et Barcinonę principatus possessionem proprietatis & omnia iura renunciaret. Cui rex liberaliter omnia concessit, & quicquid ipse rex in Barcinonę, Ruffinonē, quā Ruffinonē prouinciā nunc appellant, & Ceritanę principatu iuris habebat, Griffēo totū & integrum dedit, & liberalissima donatione renunciavit, & priuilegio patentissimo confirmauit, anno. DCCCCLXXV. Griffēus hic igitur primus hac donatione Comes Barcinonę principatus, anno predicto cum suis & eius foceri copiis & equitibus ex Gallia Barcinonam venit. Hic omnibus totius principatus conuocatis vndiq; nobilibus cū magnis exercitib; Mauris occurrit. Quos cum sepe praelio vicisset, omnes demum paucis annis ab omnibus suę prouincię finibus expulit. Atq; victor insignis & legitime triumphans Barcinonem reuersus in honorē Virginis Dei genitricis, & suę victorię memoriā Rumpulli monasterium cum magnis redditibus edificauit. In quo sibi sepulturā fecit. Qui ex vxore Flandriarum Comitis filia, de qua supra scriptimus, filios habuit quatuor, Rolfeum, quē mater ante nuptiis in domo parentū peperit.

Proditor quā
uis sero pœ-
nas persoluit

Ludouic⁹ ius
Barcinonis re-
nunciavit.

975

L. Marinei Siculi. Lib. viij.

Sed hic Rumpullus monasterii religionē ingressus, ibi vitam peregit. Post hūc Griffeti genuit, qui non sine veneni suspitione peremptus est, & fuit in prædicto monasterio sepultus. Tercio loco Mirō natus est, qui in Barcinonæ, Ruffinonis & Ceritanæ principatib⁹ legitimis hæredibus vacuis, Griffeco patri successit. Postremo natus est Sueri⁹, qui fuit Vrgelli comes. Nam Hermengando comite mortuo sine filiis, Vrgelli principat⁹ ad Griffeti iure deuenerat. Obiit autem Griffeco anno, DCCCXCII. et in monasterio Rūpulli iacet in sepulchro, quod, ut supra dictum est, ipse sibi præfecerat.

DE MIRONE GRIFFEI FILIO. COMITE SECVNDO.

Griffeco Miron filius successit. Qui cessantib⁹ bellis annos decem & nouē principatum tranquillū quietūq; continua pace gubernauit. Qui filios tres suscepit Xiffreū, quē sibi successorem reliquit, Oliuanum, qui fuit comes Bisulduni & Ceritanæ. Tertium reliquit filium Mironē, qui fuit Gerundæ ciuitatis Comes & Episcopus. Cæterum Miron hic moriēs quaten⁹ filios admodum paruulos relinquebat, eorum tutorem Suerium fratrem & principatus gubernatorem instituit.

DE XIFFREO MIRONIS FILIO. COMITE TERTIO.

Xiffreus igitur post Mironis patris obitū sub patruo Suerio tutore permansit annos circiter viginti. Sic enim pater eius Miron testamēto scriptum reliquerat. Annos vero pupillares egressus à Suerio patruo restitutam principat⁹ administrationem suscepit. In qua vixit annos decē & nouem. Moriēis autem sine liberis principatum reliquit hereditario iure Borrello Suerii filio, suo fratri patrueli. Proterea quod Oliuanus frater eius ad gubernandū minus erat idoneus, lingue balbutiētis impedimento, non enim vocem poterat emittere, nisi prius tertam manibus effodisset, unde Capella fuit appellatus, quod hoc capræ facere solēt. Habuit autē Suerius filios duos, Borrellum maiorem natu, qui patri successit in Vrgelli comitatu, & Hermengandum, qui fuit Vrgelli præsul, ubi semper adeo sancte & religiose vixit, ut non immerito in sanctorum numerum relatus fuerit.

DE BORELLO QVI XIFFREO FRATRI PATRUელი successit. Comite quarto.

Huius Borelli temporibus vndiq; Mauri magnis exercitibus cōparatis Barcinonē principatus Christianos populos acriter inuaserunt. Quibus cum paruis copiis extempore coactis Borellus occurrit, & in campo, qui est apud castellum Monticatinum & Mastabonem vulgo dicitur, prælio victus & equitibus quingentis amissis, fugiens Barcinonem reuersus est. Quam, Mauri Borellum comitem sub sequuti, acriter oppugnare cœperūt. Et omnia equitum capita, quos in prælio trucidauerant, balistis imposita profecerunt in urbem, ut magis eos, qui muros ciuitatis & portas defendebant, deterrent. Quæ quidem capita pie collecta, Comes Borellus honorifice sepeliuit in cineterio martyre, quod est in ecclesia sancti Iulii. Cæterum Mauris acriter oppugnantibus, Borellus cum se defendere non potuisset, ciuitate relicta discedere coactus est, & cum paucis equitibus in montes apud Minorissam ciuitatem se recepit. Huc Comes, Vicecomes, nobiles & equites omnes accitos, quid agendum foret amissa ciuitate consuluit. Hi primum legatos ad regem Gallorum & ad Summum Pōtificem statim mittendos esse dixerunt imploratuos auxilium. Deinde legatis iam Romam & in Galliam missis, ut Borellus Comes publicis præconis denunciat ac polliceretur militare dignitatem & ordinis equestris titulos & honores omnibus, qui cum armis & equis ad eum venirent aduersus Mauros Christiani nominis hostes Barcinonæ principatum defensuri. Quod confectum Comes effecit, & quod præconio pollicebatur, cuiq; cum armis & equo ad se venienti priuilegium militaris & dignitatis & omnes immunitates cōcessit. Hoc præconio divulgato

Oliuan⁹ Capella comitis
titulo priuatur.

Hermegad⁹
sanctus.

Optimū cōsiliū.

De Barcinone Comitibus.

Sol. clviij.

per paucis diebus, præter nobiles & equites, qui iam militaribus privilegiis & honoribus gaudebant, alii quoque numero circiter mille conuenerunt, equis & armis præferoces. Quos Borellus honorifice suscepit, & quoniam paratos se ad bellum gerendum contra Mauros venisse dixerunt, promissis honoribus insigniuit, & Paratos cognominauit. Quorum genus adhuc & domus de Parata, quæ nunc Peralta dicitur, nomen habet. Cuius igitur Borellus Comes & alii equitibus Mauros omnes à Barcinona totaque puincia Tarraconensi breui tempore submouit. Vbi reliquum vite sue tempus tranquillissime vixit, & finem Maurorum bellis imposuit. Ex uxore filios duos genuit, Raimundum Borellum, quem sibi successorem reliquit, & Hermengandum Vrgelli Comitem.

Domus de Parata.

DE RAIMVND0 BORELLO COMITE QVINTO.

Raimundus Borellus principatus imperio suscepto, vocatus ab Alphonsò Castellæ Rege contra Mauros in vltiorem Hispaniam, quam, ut alibi demonstrauimus, à Romanis olim castellorum prefectis, Castellam vocant, libenter profectus est, utpote qui Maurorum vires frangere nomenque delere vehementer optabat. Quem Castellam versus ad Alphonsum Regem cum exercitu proficiscentem, præter omnes ferè Tarraconensis puincie proceres & equites, Hermengandus etiam Comes Vrgelli & frater eius Vgo Comes Ampuriarum, Gastonius Monticatinus, Dalmatius Vicecomes Rocabertinus, Bernardus Comes Bisuldun, Hignetus Vicecomes Basensis, & præfules Ansonæ, Vicensis, Gerundæ, & Barcinonensis cum magnis copiis comitati fuere. Qui iuxta Cordubam cum Alphonso Rege, qui magnos etiam ductabat exercitus, sese coniunxerunt. Vbi cum Mauris prælio commisso strenue pugnaverunt. Et victis hostibus post aliquot dies Comes Raimundus Barcinonæ rediit cum omnibus equitibus suis, præter Hermengandum Comitem Vrgelli, qui prælium primus ingressus à Mauris multis confossus vulneribus cecidit. Quo mortuo successores eius à Corduba cognominati fuere, propterea quod perierat prælio, quod gestum fuit apud Cordubam. Raimundus vero victor Maurorum Barcinonem reuersus, vixit annos septemdecim. Qui discessit à vita anno millesimo septimo superstiti successore filio Berengario.

Vnde Castellam dicitur.

Vnde cognomen habuerunt quod dicitur à Corduba.

DE BERENGARIO COMITE SEXTO.

Berengarius Raimundi filius post mortem patris Barcinonæ principatus administratione suscepta, militarem dignitatem ceteraque virtutes, quæ principibus sunt maxime necessariae, minus exercuit. Siquidem corporis seruitutis & ignauiae deditus, animi munera bonaque contempsit. Ideoque Maurorum vires & insidias temere despiciens, & in gubernatione sui principatus incautus, partem magnam puinciae Tarraconensis amisit. Hanc tamen, ut paulo post demonstrabimus, eius filius Raimundus Berengarius cognomine Vetus per arma recuperauit. Habuit autem præter Raimundum Vetus filios duos, Guillelmum Berengarium Minoreffæ Comitem, & Sanctum, qui etiam fuit Minoreffæ Comes post obitum fratris, & Prior monasterii sancti Benedicti Bagenfis.

DE RAIMVND0 BERENGARIO COGNOMENTO Vetus. Comite septimo.

Multa caelo sunt & sideribus adscribenda, multa quoque moribus educatum pueros. Nam si bonus pater filium gignit improbum, vel si patre improbo bonus oritur filius, id quidem mihi videtur, vel satis nonnunquam, vel nutricibus imputandum. Hoc mihi nunc in mentem venit, ex Berengario, de quo supra locutus sum. Qui natus optimo patre degenerauit, & idem Raimundum Berengarium filium genuit excellentem, qui, ut supra memorauimus, militari virtute præclarus non solum patrem Barcinonæ principatus à Mauris propter ignauiam patris occupatam recuperauit, sed etiam Maurorum Reges duodecim capessit prælio victos sibi tributarios fecit. Qui demum multas & magnas de Mauris victorias consequutus, multis equitibus, quorum viribus & auxiliis usus fuerat, magna munera multaque oppida, dum viuerent, assignauit.

Duodecim Maurorum reges tributarios.

1050.

L. Marinet Siculi. Lib. ix.

Raro priu-
gus a nouer-
ca diligitur.

Vxores habuit duas, ex altera genuit duos filios, Petrum Raimundū, & Berēgarium Raimundū, ex altera Raimundum Berengarium. Quorum Petrus Raimundus natu maior veneno perit, vt aiūt, a nouerca dato. Raimundus vero Berengarius eius fuit hēres. Obiit Barcinonē vbi facit in sede ciuitatis, cuius quidem sedis & ecclesię cathedralis autor ipse fuerat, & sibi se pulchrum condidit prope tantam sacrariū.

DE RAIMVND0 BERENGARIO BARCINONAE

Comite octauo, qui Caput stupē fuit appellatus.

1070

Caput stupe

Fuit hic Raimundus Berengarius multis & corporis & animi muneribus excellens, & i primis in militarib⁹ rebus bellē gerēdo fortitudinis strenuus, morib⁹ & humanitate cūctis benignus, in Dei cultu & Christiana religione seruēs & pius, liberalitate largē muniticetia magnanimus, vita in omni genere prob⁹ & cōsuetudine facilis. Statura præterea corporis magnus, facie pulcher, aspectu iocū dus. Cū erat flaua densāq; cæsaries, vnde Caput stupē nomē habuit. Cuius magnis & innumeris virtutibus inuidens frater eius Berēgarius & princepatu cupiditate cōmotus occultis molitus insidias, eū Gerundā versus ex Barcinona incaute proficiscēte crudeliter occidit. Cuius mortē totus principatus populi maxime lugētes & nobiles oēs vlcisci cupientes in fratricidā, q; principatū occupare conabā, arma coeperūt. Quod animaduertens Berēgarius fraterno sanguine pollutus, magno metu perterritus mutus est illi co factus, ac solus fugiens & tanti criminis ptefus errorē, & iā pœnitentia ductus in poenā peccati, spōte Hierosolimā pfectus est, vnde corpore animoq; defesso reueriēs in itinere defecit. Ceterū Raimundus Comes anteq; occideretur, assumpto principatu duxerat vxorē Roberti Guiscardi Messanę & Apulię ducis filiam. Ex qua filiu pgenerat Raimundū Berengarium. Qui post necē p̄is in comitatu Barcinonē successit anno. M. LXXXII. Cuius mater orbatam marito monasteria duo cōdidit, alterū ordinis sancti Bernardi in valle Martiæ, q; locus est in Caprarię vicecomitatu, & alterū ordinis sancti Benedicti iuxta ciuitatem Gerundā, quod sancti Danielis appellatur. In quo diutius per sancte vixit vitāq; finit. Huius Comititis tempore fuit Vrgelli Comes Hermegandus vulgo Gerbus cognominatus, homo strenuus in armis, qui res præclaras gessit, & Belagurum multaq; oppida deuictis Mauris recuperavit.

Comes Vrgelli vir strenuus.

DE RAIMVND0 BERENGARIO NONO

Barcinonæ Comite.

1082

Raimundi
Comitis faci-
tus memoria
bile.

Raimundus vero Berengarius patri non in principatu regnoq; solum, verumetiam in magnis & multis virtutibus legitime successit. Fuit enim virtutum omnium splendore præclarus, & præcipue in armorum certaminibus. Quippe qui monitus de Imperatricis Alemannię periculo, quam a duobus Alemannię viris potentissimis atq; fortissimis adulteris accusatā Imperator morti destinauerat, nisi quis eam intra annum duello liberaret, vno viro sui principatus nomine Rochabuma Domicello comitat⁹, ad Imperatoris curiā clam profect⁹ est. Hic omnibus ignotus sancti Francisci habitus indutus ad Imperatricē, a multis in quadam turri diligenter custoditā, quasi patrinus & confessionem eius auditurus accessit. Cuius confessione prudenter audita, cū eam sine crimine falsoq; accusatā fuisse cognouisset, illi quis esset aperuit, & quo consilio venisset ostendit, vt eā scilicet indigne delatam apud Imperatorem, Deo iuvante, liberaret. A qua prius impetrauit, vt eum per triduum post certamen & duellum confectum nemini detegeret. Quod Imperatrix illi libenter promisit & iureiurando confirmavit, & inuicē gratias egit. Ceterum Comes Raimundus die certaminis Rochabumam Domicellū socium, quem secū duxerat, cum altero de duobus Imperatricis accusatoribus certaturum, non inuenit. Ideoq; campum ad pugnā constitutum solus ingressus Imperatori supplicauit, vt cū altero primum confingeret, & deinde si victor esset, cū altero congrederetur. Hac re impetrata ab Imperatore, certamen ingressus cum altero, qui fortior habebatur, eum multis ictibus percussit.

De Barcinone Comitibus.

Sol. xlii.

cussim fortiter occidit. Alter autem cum hoc vidisset metu deteritus experti cum victore fortunę casus in armis non audens, sine pugna iam victus manus dedit. Tum læticia plenus Imperator Raimundum Comitem iam victorem e campo deduxit, & ad hospitium eius, quod erat in ingressu ciuitatis, comitatus & amplissimis collaudatum verbis honorifice reliquit. Comes autem qui cognosci nolebat, prima nocte discedens magnis & continuis itineribus Barcinonā paucis diebus reuersus est. Imperator vero postero die victorem Comitē cognoscere cupiens, & plenus cōmendatum magnis muneribus psequi, regalibus paratis conuiuiis cum simul & Imperatricē ad se vocari honorifice iussit, multis missis nobilibus. Qui cum ad hospitium Comitiss venissent, & eum discessisse nunciatum esset, ad Imperatorem redeūtes ab hospitio noctis hora ferē secunda discessisse, victorē retulerunt. Imperatrix autē cum venisset, ab Imperatore, quisnam fuisset eius defensor & vbi reperiri posset, interrogata, vbi esset sese nescire respondit, verum qui fuisset cognouisse, sed nisi post biduū propter fidem & iurandū, quod illi pręstiterat, non posse dicere. Biduo igitur assumpto suę salutis & honoris Imperatrix autorem corā multis magnatibus Imperatori declarauit. Quod cū Imperator audisset, ingentē hominis virtutem vehementer admiratus, eū per totam ciuitatem, per quę omnes vias & exitus missis quę plurimis equitibus perquiri iussit, Quo peruestigato diligenter & nusquā reperto, magis Imperator eum vidēdi desiderio commotus, Imperatrix inquit vxor charissima, nulla nos vnquē mēsa, nullus nos vnquē thorus contunget, nisi prius Raimundum Berengarium Barcinonę Comitem videro. Tuū est igitur eum diligenter quærere & ad nos inuentum adducere, qui te nō sine magnis laboribus & vitę periculis aduenit, & ab ignominiosa morte liberauit. Nō enim quiescere potero, nisi talē virū cognoscā, & quoad potero eius virtuti, quę mirabilis est, satisfaciā.

DE ADVENTV IMPERATRIGIS IN HISPANIAM.

Quapropter Imperatrix huic Imperatoris voluntati, quę ratione virtuteque mouebat, obsequi cupiens, quatuor Cardinalibus cum suis omnibus Episcopis & familiaribus & trecentis equitibus comitata, Raimundum Berengarium Barcinonę Comitem quærere statuit. Rebusque necessariis ad profectiōem comparatis ab Imperatore discedens, quadraginta diebus in Hispaniam peruenit. Quę cum saltus Pyreneos pertransisset, & eius aduentus Barcinonę Comiti Raimundo nunciaretur, statim nobiles omnes totius principatus Comes Raimundus conuocauit. Ac cibariis & rebus ad præsentem vsum necessariis omnium generū cōquisitis & comportatis, ex Barcinonę ciuitatis portis usque ad Monacę castellum, quo ventura erat Imperatrix cum maxima hominum multitudine, mensas instruxit & variis rebus impleuit per passuum milia circiter duodecim. Mensis compositis & omnibus epularum generibus refectis & oneratis, Comes cum præcipuis totius principatus mulieribus & equitibus trecentis Imperatrici apud Gerundam ciuitatem peroptatus occurrit. Cui iam appropinquanti duos Cardinales Imperatrix honoris & beniuolentię gratia multosque nobiles obuiam misit. Comes autem Raimundus ad Imperatricem cum peruenisset medius inter duos Cardinales, & ex equo descendere conaretur, a multis equitibus & a Cardinalibus ipsis, quos Imperatrix præmonuerat, in equo retentus est. Equitatem igitur Imperatrix excepit, & multis verbis honorifice collaudatum summis honoribus affecit. Quo cum itinere toto colloquendo, Cardinalibus & reliquis equitibus mensas & variorum cibariorū copias, & aliarum rerum apparatus admirantibus, Barcinonam peruenit. Hic per dies quindecim ludi magnifici, variaque spectacula, & armorum ficta certamina in laudes Imperatricis & honores magnis sumptibus & apparatu mirabili, celebrata fuerunt. Quibus spectaculis & ludis confectis rebusque necessariis comparatis, ad Imperatorem Raimundus Barcinonę Comes cū Imperatrice simul profectus est. Cui munificentissimus Imperator & summis honoribus excepto multas & ingentes gratias egit, & præter plurima munera donaque preciosissima, Prouincię quoque comitatum cū omnibus emolumentis, commodis, iuribus, & titulis largitus est.

1082

Semp habet
sua præmia
virtus.

G

L. Marinei Siculi. Lib. r.

DE COMITIS RAIMVNDI EXPEDITIONE

contra Mauros in insulam Balearem.

Matorca capi-
tur.Inter Gothos
Ianos & Iau-
nuenses odiū
perpetuum.

CVtus Comitatus accepta possessione Raimundus Comes permultis & magnis muneribus ornatus Barcinonam reuersus, omnibus Tarraconensis prouincię conuocatis equitibus, magnos exercitus Ianuensium & Pisanorum nauibus impositos in maiorem Baleariū insulam, quam Matoricam vocant, traiecit. Hanc enim tunc insulam Mauri possidebant, quibus deuictis & expulsis, insulanos omnes ad Christi cultum fidemque reduxit. Verū tamen dum hic Comes diutius commoratus est, interea Mauri Barcinonā magnis copiis oppugnare coeperunt. Hinc igitur in Hispaniam reuersus Barcinonensibus auxilium implorantibus, insulam & ciuitatem Balearium, quam coeperat, Pisanis & Ianuensibus commendauit. Quos ad securitatem certo foedere & iureiurando sibi socios adiunxit, & armorum suorum parte decorauit, ut scilicet sancti Georgii signis & armis, quę Barcinonę comitatus erant, uterentur. Ianuenses autem post Comitatus discessum cęca pecunię cupiditate conuicti, Mauris auri magnum pondus offerentibus, ciuitatem & insulam restituerunt. Quod indignum facinus ubi Comes Raimundus intellexit, vehementer indignatus omnibus sui principatus populis & equitibus pręcepit, ut ne cum Ianuensibus unquam pacem haberent, sed odia semper & inimicitias perpetuas exercebant. Barcinonam tamen cum venisset contractis auxiliis Mauros ab obsidione fugauit. Quorum fugientium plurimos occidit. Et induciarum fedus, quod cum Regibus, Ilerdæ, Dertosæ & Valentis sibi tributariis iniuerat, dissoluit. Eosque bello victos a ciuitatibus & principatu deiecit. Multa præterea gessit memoratu dignissima, quibus & fortissimi viri nomen & Christianissimi gloriam sibi comparauit.

DE EIVS VXORE ET LIBERIS.

VXorem duxit Dulciam Gilberti Prouincię Mediolanię Comitatus filiā. Quę duos peperit filios, Raimundum Berengarium, qui mortuo patri successit, & Berengarium, qui fuit Prouincię Comes. Filiam vero genuit unicam, quę nupsit Alphonso Regi Castellę. Cæterum Raimundus Barcinonę Comes post multas & magnas res magnifice sanctęque gestas, Barcinonę iam senio retardatus diu, velut a laboribus emeritus, conqueuit. Vbi etate postrema moriens, anno millesimo centesimo tricesimo primo, Hospitalis Hierosolimitani ordinis in domo pauperum sibi habitum induit. Quibus eius corpus inuolutum iacet in monasterio Rupullæ.

LIBER DECIMVS

DE RAIMVNDI BERENGARIO BARCINONÆ

Comite decimo, qui cum Petronilla Ramiri Regis filia fuit
Aragonis princeps, & vtriusque principatus unione.

Secesserunt a
principatu La-
letaniæ Russi
non & Ce-
ritania.

AD RAIMVNDVM iam nunc Berengarium redeo. De quo cū supra scribere coepissem, me maiores & antecessores eius ab incepto diuertere fecerunt. De quibus quoniam quę necessaria erant, omnia dixisse video, reuertor unde digressus sum. Raimundus itaque Berengarius, ut ante diximus, Petronillam Ramiri Monachi Regis Aragonum filiam duxit uxorem. Ex qua filios duos procreauit, Alphonsum, cui regnum Aragonum & Barcinonę Comitatum reliquit, & Sanctium, qui fuit Russionis & Cæritanię Comes. Filias habuit totidem, Dulciam, quę nupsit Regi Portugallię, & alteram, quę fuit uxor Hermengandi Comitatus Virgelli. Fuit hic Raimundus

L. Marinei Siculi. Lib. r.

DE COMITIS RAIMVNDI EXPEDITIONE

contra Mauros in insulam Balearem.

Matorca capi-
tur.Inter Gothos
Ianos & Iau-
nuenses odiū
perpetuum.

CVtus Comitatus accepta possessione Raimundus Comes permultis & magnis muneribus ornatus Barcinonam reuersus, omnibus Tarraconensis prouincię conuocatis equitibus, magnos exercitus Ianuensium & Pisanorum nauibus impositos in maiorem Baleariū insulam, quam Matoricam vocant, traiecit. Hanc enim tunc insulam Mauri possidebant, quibus deuictis & expulsis, insulanos omnes ad Christi cultum fidemque reduxit. Verū tamen dum hic Comes diutius commoratus est, interea Mauri Barcinonā magnis copiis oppugnare coeperunt. Hinc igitur in Hispaniam reuersus Barcinonensibus auxilium implorantibus, insulam & ciuitatem Balearium, quam coeperat, Pisanis & Ianuensibus commendauit. Quos ad securitatem certo foedere & iureiurando sibi socios adiunxit, & armorum suorum parte decorauit, ut scilicet sancti Georgii signis & armis, quę Barcinonę comitatus erant, uterentur. Ianuenses autem post Comitis discessum cęca pecunię cupiditate conuicti, Mauris auri magnum pondus offerentibus, ciuitatem & insulam restituerunt. Quod indignum facinus ubi Comes Raimundus intellexit, vehementer indignatus omnibus sui principatus populis & equitibus pręcepit, ut ne cum Ianuensibus unquam pacem haberent, sed odia semper & inimicitias perpetuas exercebant. Barcinonam tamen cum venisset contractis auxiliis Mauros ab obsidione fugauit. Quorum fugientium plurimos occidit. Et induciarum fœdus, quod cum Regibus, Ilerdæ, Dertosæ & Valentis sibi tributariis iniuerat, dissoluit. Eosque bello victos à ciuitatibus & principatu deiecit. Multa præterea gessit memoratu dignissima, quibus & fortissimi viri nomen & Christianissimi gloriam sibi comparauit.

DE EIVS VXORE ET LIBERIS.

VXorem duxit Dulciam Gilberti Prouincię Mediolanię Comitissę filiā. Quę duos peperit filios, Raimundum Berengarium, qui mortuo patri successit, & Berengarium, qui fuit Prouincię Comes. Filiam vero genuit unicam, quę nupsit Alphonso Regi Castellę. Cæterum Raimundus Barcinonę Comes post multas & magnas res magnifice sanctęque gestas, Barcinonę iam senio retardatus diu, velut à laboribus emeritus, conqueuit. Vbi etate postrema moriens, anno millesimo centesimo tricesimo primo, Hospitalis Hierosolimitani ordinis in domo pauperum sibi habitum induit. Quibus eius corpus inuolutum iacet in monasterio Rupull.

LIBER DECIMVS

DE RAIMVNDI BERENGARIO BARCINONÆ

Comite decimo, qui cum Petronilla Ramiri Regis filia fuit
Aragonis princeps, & vtriusque principatus unione.

Secesserunt à
principatu La-
letanię Russi
non & Ce-
ritania.

AD RAIMVNDVM iam nunc Berengarium redeo. De quo cū supra scribere cepissem, me maiores & antecessores eius ab incepto diuertere fecerunt. De quibus quoniam quę necessaria erant, omnia dixisse video, reuertor unde digressus sum. Raimundus itaque Berengarius, ut ante diximus, Petronillam Ramiri Monachi Regis Aragonum filiam duxit uxorem. Ex qua filios duos procreauit, Alphonsum, cui regnum Aragonum & Barcinonę Comitatum reliquit, & Sanctium, qui fuit Russionis & Cæritanię Comes. Filias habuit totidem, Dulciam, quę nupsit Regi Portugallię, & alteram, quę fuit uxor Hermengandi Comitissę Virgelli. Fuit hic Raimundus

De Regibus Aragonie.

Fol. l.

mundus Barcinonę Comes & Aragonię princeps multis & magnis virtutibus excellentissimus. Siquidem prudentia singulari, fortitudine, munificētia, modestia, humanitate, iusticia, ceterisque præstantissimis animi virtutibus, omnes sui temporis principes excelluit. Fuit etiā corporis dotibus admodum foelix, forma pulcherrimus, & omnium mēbrorum singulari præstantia iuante natura mirifice compositus. In bello vero gerēdo fortis & cautus & laboris patientissimus. Nam ad Alphonsū Castellę Regem sororiturū suū contra Mauros cum exercitu profectus, post multa prælia, quę fortissime gessit, & hostes acriter oppressit, demum Almeriam ciuitatem obsedit, & continuis oppugnationibus captam prudenter euertit. Propter res q̃ Mauris ex Affrica in Hispaniam trahentibus hospitium præbebat.

Abdera capta est.

DE REDITU EIVS AD BARCINONAM.

Hinc cum exercitu victore Barcinonam reuersus Anno. M. CXLVIII. non diutius cōstitit, Siquidem anno sequenti nobilibus Barcinonę principatus adiuantibus Dertosam ciuitatem, quam Mauri rursus occupauerant, obsedit, & paucis diebus expugnata cepit, multis hostibus occisis & aliis captis. Hac victoria valde lætatus Barcinonę ciuibz aurei torquis vsum & alia corporis ornamenta concessit, & Guillelmo Raimundo Monticatinu, Petroq̃ cognomento Samenato, qui duo primi contra Maurorū propugnationē accerrimam castellū ciuitatis, quod erat armis & aliis rebz præmunitū, ingressi fuere, duas capti castelli partes diuisit, tertiamq̃ partem sibi retinuit. Post autē captā Dertosam cum victoribus copis Ilerdam profectus est, in cuius obsidione Guillelmū Raimundum Monticatinū & alios legatos a Rege Ramiro de Petronillę matrimonio missos, comiter ac lætanter excepit. Nā quanq̃ via so Guillelmo Raimundo Monticatinu, qui Tarraconis Archiepiscopum nup occiderat, & a principatus Barcinonę finibus exulabat, magna animi perturbatione repente commotus est, ubi tamen eius aduentus causam cognouit, eū libenter audiuit. Cui non solum de morte Petronillę impunitatem facile concessit, sed etiā a Romano Pontifice veniā & absolutionem procurauit. Et mox Mequinentiā, & alia dedit oppida cum iure proprietatis & in perpetuū. Et Ilerda ciuitate capta cum legatis expetitū matrimoniū confecit. Quod quidā non apud Ilerdam sed Barcinonę confectum fuisse scribere, sed hoc nihil refert. Hęc igitur Barcinonę principatus & Aragonię regni coniunctionē factā nostris tēporibz aliis aucta regis additis, Dei benignitate & virtute Ferdinandi Regis & Caroli nepotis eius, ampliorē felicitoreq̃ fore speramus.

1148.

Dertosa capta.

Privilegium torquis aurei

Ilerdam recepit.

Vniū Laletanie cū Aragonia.

DE CONDITIONIBVS AB EO CVM LEGATIS

Regis Ramiri cōstitutis, & insignibz armorū.

Vbi vero conuentum de coniugio fuit, legati conditiones, quas a Ramiro Rege præmoniti fuerant, petuere. Primū vt Raimundus, quemadmodū supra visum est, nō Rex Aragonię, sed princeps diceretur. Deinde vt Aragonię nomen Barcinonę nomini præponeret, hoc modo & ordine sequenti. Raimundus Dei gratia princeps Aragonię, & Comes Barcinonę. Tertia conditio fuit, vt in præliis gerendis eius vexillifer & primipilus ex Aragonibus esset. Quę omnia Comes Raimundus facile concessit, & iureturando ac instrumento confirmauit, & a successoribus vsq̃ ad hoc tempus obseruatur. Item statuerunt, vt in prælio semper diui Georgii nomen inuocaretur, & quibus armorum signis ipsi Raimundo & successoribus esset utendum declararunt, vt scilicet galea & arma capitis essent Aragonię, quę sunt, vt ante diximus, liuidi coloris cum cruce candida, cruci sancti Ioannis Hierosolimitani persimili. Vestis vero, clypeus, & equi phalarę rubri coloris & crocei, quę sunt arma Barcinonę comitatus. Mox etiam sua signa Raimundus Aragonię Magnatibus & populis petentibus dedit, & arma sancti Georgii, quę Barcinonę principatus erant, & Maurorum Regum capita quatuor, et Crucem rubram in medio positam, cuius virtute Mauros vicerat, & eorum Reges occiderat. Vbi enim Petronillam duxit uxorem Dertosam, Fragam, Mequinentiam, & Miras

1148.

Inuocatio, S. Georgij.

2. Marinei Siculi. Lib. 1.

betum cepit, eorum Regibus occisis, quorum capita cum signo crucis in suis armis gestare cōsuevit, ut & crucis gloriam virtutemq; & Maurorum confusionem denotaret.

DE MAVRIS AB EO VICTIS ET PVLIS ET multis ædificatis ecclesijs.

1148. **C**Aeterum Raimundus confectis nuptiis cum Petronilla Ramiri Regis filia regnisq; coniunctis maiores vires & potentiā nactus, Mauros Barcinonæ principatus & Aragoniæ regni finibus exterminavit, & trecentas ædificavit ecclesias. Fuit enim princeps Christianissimus & in rebus, quæ diuinum cultum fidemq; catholicam videbantur augere, tam liberalis, q̃ feruens & pius. Ecclesias siquidem non ædificauit solum, sed etiam magnis redditibus excoluit, & sacerdotibus moribus & vita probatis commisit. Cæsaraugustanæ vero ecclesiæ, præter alios redditus, Albalatum quoq; oppidum celebre dotauit.

Trecentas ædificauit ecclesias.

DE VLTIONE MORTIS FRATRIS EIVS ET tempore atq; loco suæ mortis.

DEinde cum Berégarium fratrem suum Prouinciæ Comitem crudeliter à suis populis occisum cognouisset, in Prouinciā cum exercitu profectus in necis eius vltionem Arles tum ciuitatem & alia cōplura oppida castellaq; deleuit. Hinc in Hispaniam reuersus Aragoniæ regnū & Barcinonæ comitatū non minori prudētia q̃ fortitudine gubernauit. Obiit, ut quidam scripserūt, apud ciuitatē Iannā, in Burgo, qui dicitur Sandāna. Idib; Augusti Anno. M. GLXII. Cuius corpus in monasterium Rupullū delatum, fuit honorifice sepultum.

DE ALPHONSO REGE ARAGONVM. SEXTO ET BARCINONAE COMITE.

1162. **A**Lphonſus hic vnitis Aragoniæ, & Barcinonæ principatibus primus Aragonum Rex & Barcinonæ Comes fuit appellatus. Aedidit opera multa præclara non solum viri fortis, sed etiam liberalis & Christi cultus amantissimi. Condidit ciuitatem Turolium & Russionis, quam nunc, ut supra diximus, Russilionem vocant, & Pallaris comitatus vniuit. Cum Rege Castellæ diuturna bella magnaq; gessit. In quibus victoriā consequutus ad suos reuersus principatus, Populeti monasterium ædificauit, in quo sibi sepulturam elegit, & ecclesiæ magnos redditus instituit in perpetuum. Aedificauit & alias sanctorum ædes & monasteria multa, & alijs in locis & etiam Barcinonæ.

Turoliumq; condidit.

DE EIVS VXORE ET LIBERIS.

1180. **V**Xorem habuit Sanctā Alphonſi Castellæ Imperatoris filiā. Ex qua illi filii tres nati fuerunt, & filię quoq; tres. Quorū primus nomine Petrus in Aragonum regnū et Barcinonæ comitatū mortuo patri successit. Secundus Alphōſus, qui fuit Prouinciæ Comes. Tertius vero Ferdinādus primū Populeti Monach; deinde fuit abbas Mōtis Aragonū. Filia; prima nomine Cōstantia, fuit vxor Regis Vngarię. Quo mortuo Federico nupsit Romano; Imperatori. Secūda Leonora, fuit vxor Comitis Tolosani. Tertia vero nomine Sanctia, nupsit filio Comitis Tolosę. Mortuus est Alphonſus Rex Aragonum in oppido Perpignano anno M. C. XCVI. Septimo Kalendas Maias. Qui fuit sepultus in monasterio Populeti.

DE PETRO ALPHONSI FILIO ARAGONVM Rege septimo, & Barcinonę Comite.

1196. **A**nnum agens Petrus Alphonſi filius Rex Aragonum vigesimum, regni gubernatione suscepta, Mariā Guillelmi Montis Pefulani filiā, & Imperatoris Cōstantinopolitani nepotem duxit vxorem. De qua Iacobi filii factus est pater. Fuit aut rex in bello gerendo fortissimus.

1196.

De Regibus Aragonie.

Fol. li.

mus, Qui cum Regi Castellanorum contra Mauros auxilium tulisset, in vltiorem Hispania & in Bethicam prouinciam apud Idubedam ciuitate, que nunc Vbeda dicitur, densis Mauris, quorum maximus erat exercitus, insignem victoriam reportauit.

DE EIVS PROFECTIONE ROMAM AD SVMMVM

Pontificem, & eiusdem coronatione.

Hinc Romam profectus ab Innocentio tertio summo Pontifice coronatus est corona panis azymi, hoc est sine fermento, in ecclesia sancti Petri, quoniam etiam impetravit a Pontifice, ut quauis ipse Romae coronatus fuerit, eius tamen successores in perpetuum CelsarAugustae coronarentur a Tarraconis Antistite, quemadmodum privilegio & diplomate, quod Innocentius illi concessit, continetur. Cuius exemplum in monasterio sancti Ioannis a Pegna custoditur, hoc exordium. Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei charissimo in Christo filio illustri Petro Regi Aragonum. &c.

Innocentius 3
Corona panis azymi.

DE ALIIS REBUS EIVS, QVAS ROMAE GESSIT.

Romae dum commoratus est, cum vxore diuortium facere conatus est. Sed Innocentio summo Pontifice non consentiente cum ea vixit. Quae tamen Romae post finitam litē Regis consequuta coniugium, paucis diebus a vita discessit, quae sepulta iacet in ecclesia sancti Petri in sacello sanctae Petronillae. Renuntiavit Romae Rex etiam iura patronatus, quae sacerdotia & beneficia, ut ante diximus, gentilitia latine dicuntur, omnium ecclesiarum sui principatus. Cuius rei causa summus Pontifex Innocentius ei concessit, ut ipse & successores eius in pontificatu vexillum ecclesiae ferrent cum armis Aragoniae, quae sunt croci rubrique coloris. Concessit etiam ut omnes bullae, quae a Romana curia mitterentur, essent munitae cordula praedictorum colorum. Verum enimvero nobiles Aragonum Barcinonaeque principatus omnes de renuntiatione iuris patronatus quod eis & omnibus populis principatus nocitura videbatur, vno ore reclamauerunt, sed voluntati & renuntiationi Regis de iure patronatus non assentiri publicis instructionibus testati fuere.

Innocentius 3 p. 1

Renuntiavit
sacerdotia
gentilitia.

DE EIVS EXPEDITIONE CONTRA SIMONEM

Comitem Montisfortis & morte eiusdem.

Sub idem tempus cum Tolosanus Comes cum Simone Montisfortis bellum gereret, Rex Petrus Roma discedens cum exercitu contra Simonem venit. Quae praelio victi, & Gallos omnes Simonis exercitus in fugam vertit. Caeterum fugientes Gallos infecutus, & a suis, qui eius cursum adaequare non poterant, remotus longeque digressus, a fugientibus hostibus, qui eum inter se quasi soli viderunt, conuersis circumuentus occisus est. Quo mortuo Simon filium quoque eius Iacobum quem commendatione patris educauerat, secum retinuit. Quae saepe repetitum ab Aragoniae populis & magnatibus liberare noluit, propterea quod Iacobus ipse Simon Montisfortis mortem sui patris impune remittere iureiurando nolebat. Quapropter Aragoniae Barcinonaeque principatus nobiles & omnes equestris ex communi consilio legatos Eximium Corneliū, Guillelmum Ceruarium, Petrum Haonium, & templi magistrum Romam ad summum Pontificem miserunt. Supplicantes, ut eorum honori & Regis Iacobi capiti saluti Pontifex Maximus consuleret. Quo iubente Simon Aragoniae & Barcinonae principatus populis Regem suum, quem indigne post necem patris captum tenebat, liberaret, suisque restitueret. Quod si forte Simon a Pontifice iussus facere nollet, vnus ex Aragonum legatis apud Pontificem Simoni tanquam proditori & Pontificali sanctitatis reo perduellionis diem diceret. Simon autem commonitus a duobus Cardinalibus, quos ad eum Romanus Antistes miserat, se nullo modo liberaturum respondit Iacobum Aragonum principem, nisi prius Iacobus ei mortem sui patris iureiurando remitteret. Hoc cum legatis nuntiatum esset, vnus eorum nomine Petrus Haonius ad Simonem literas misit. Quibus eum proditorem appellans ad duellum prouocabat. His literis acceptis Simon, & a Cardinalibus commonitus Iacobum iam liberum & incolumem Cardinalibus restituit. Quem illi Romam ad Pontificem & Aragoniae le-

L. Marinei Siculi. Lib. I.

gatos adduxerunt. Ille autem cum Summo Pontifici gratias egisset, Romę paucos dies commoratus cum legatis Barcinonam se contulit. Habuit præter hunc Iacobum Rex Petrus filiam quandam spuriam, nomine Constantiam, quæ nupsit Guillelmo Ratmundo Monticatisno, cui dedit nomine dotis Aitonam & alia oppida. Anno. M. CCXII.

DE IACOBO PETRI FILIO ARAGONVM REGE

octauo & Comite Barcinonæ.

Iacobus autem Petri Regis filius ob res magnifice sanctęq; gestas, Iacobus Rex fortunatę & foelicis memorię fuit appellatus. Qui, ut nonnulli volunt, genitus fuit quasi diuinitę. Nā cū pater eius multarū mulierū captus amore teneretur, a Regina Marię suę coniugis, quā minus adamabat, lecto concubituq; p̄tinacius abstinebat. Maria vero Regina, quæ fuit morib; & vita præstantissima fœmina, prolis admodum cupida, ne moriēs principatus & regna sine successoribus & legitimis hereditibus relinqueret, egit cum Regis cubiculario, ut clā pro puella, quam Rex concupiuerat, ad eum adduceretur velut puella honesta satis & verecunda, quam Rex nec agnosceret, nec alloqueretur. Cum ea igitur hac conditione supposita Rex vna nocte concubuit, quā iam gauidam factam cum mane Rex & ante diē, ne forte cognosceretur, dimitteret, non a te, inquit illa, discedam charissime coniux, nisi nos prius in lecto coniunctos aliqui viderint, quibus in posterū si, quod vehementer opto, pepererim, tecū simul in lecto cubuisse probare possim. Tū Rex quamuis delusus, letus tñ, Reginae suę cōiugis industriā plurimū cōmendauit, & duob; accitis nobilib; actus illius noctis publice notari seruariq; iussit.

DE LOCO ET TEMPORE NATIVITATIS EIVS

& qua ratione nominatus fuit Iacobus.

Concepit igitur Regina illa nocte, quæ post nonum mensem Iacobū peperit, in Montepesulano, kalendis Februariis. Anno. M. CXCVI. Quæ paritura cum primum dolores sensit & se cōmisit obstetrici, multis orantibus religiosis & equitibus pro salute parturientis filium edidit. Quo nato summa læticia Regis, & omnium nobilium, p̄ omnes Aragoniæ & Barcinonę principatus populos supplicationes & vbic; res diuine celebratę fuerunt. Infantem natum Regina statim ad ecclesiam misit, ad imaginē Marię Virginis. Cū puero multis ecclesiam ingredientibus, sacerdotes, qui matutinas horas recitabant de infantis aduentu ignari, tunc psalmū canere coeperunt, Te Deū laudamus. Hinc ad aliam ecclesiā cum infante venerūt fidem qui eum deferebant, ubi sacerdotes etiā ipsi ingressis canere coeperunt, Benedictus dominus deus Israel. Tum vero in aulam reuersi cū infante Regina rem narrauerūt, quæ summa læticia affecta, cum Rex Infanti nomen eligeret, duodecim cēreos albos eiusdem longitudinis ponderis & crassitudinis accendi iussit apud altare sacelli in laudem & honorem Marię Virginis, & duodecim Apostolorum. Quorū singula nomina singulis cereis scripserat voueratq; ut illius Apostoli nomen imponeret, cuius cereus reliquis extinctis & consumptis solus diutius perdurasset. Hac igitur ratione natus infans, Iacobus fuit appellatus, propterea q̄ cereus in quo diui Iacobi nomen scriptum fuerat, reliquos virtute superauit.

DE EDUCATIONE ET DISCRIMINI

bus & periculis in ea.

Hoc igitur modo nominatus infans cum in aedibus paternis educaretur, magnum discrimen euasit. Eum quidem cognati, qui regnum eius affectabant, de medio tollere conati sunt. Puero nanq; in cunis dormienti supra cubiculum eius foramē instruxerunt, in quo lapidem grandiore posuerunt, mox in caput eius casurum. Sed cadentem lapidem Deus innocentium custos, & puerorum tutor a cunis infantis avertit. Hac re comperta Rex & Regina de educando custodiēdoq; filio diligentiore curā adhibuerunt. Quę post multas electiones demum Simoni Comiti Montisfortis, cui plurimum confidebant, alendum tradiderunt.

Pulchrā stragemā.

Leon' Mexiam
sua Sylua lib. 3.
A. Cap. 15.

Qua ratione
fuit appellatus
Iacobus.

Cupiditas ex
ecrabilis.

De Regibus Aragonie.

Fol. liij.

DE EXPEDITIONE EIVS IN INSVLAS

Balears & gestis in ea.

QVI post necē patris, de qua supra late scripsimus, à Simone Comite Montisfortis Aragoniæ legatis iussu Summi Pontificis restitutus Barcinonam venit, ubi diu commoratus post susceptū regnum cum multa præclare gessisset, demum cū magna classe magnoq; numero nobilium totius Aragoniæ regni Barcinonæq; principatus in insulas Balears traiecit. Vbi multis præliis fortissime gestis, Maioricarū tandem ciuitatē, defensis Mauris, qui propugnabant, & penitus denictis cōtinuis oppugnationibz, murisq; perfractis ingressus est, pridie Kalendas Februarias. Anno. M. CCXXIX. Capta autem ciuitate ex tota insula Mauris expulsis eorum bona mobilia militibus impartit, cum exercitu victore in Hispaniam rediit. Et Valentiam breui tempore cepit fugatis Mauris. Hinc adeptus est & Murcia prouinciā usq; ad Carthaginem nouam. Quæ bella confecit anno. M. CCXLI.

1229.

Capit urbē
MaioricarūCapit Valen
tiam.

DE EIVS VXORIBVS ET LIBERIS.

ADolefcens adhuc puellam quandā adamauit nomine Tiresiam, Ioannis Bidauræ filiā. Quam cum neq; blanditijs vllis neq; muneribus allicere potuisset, nocte quadā in domum patris ipsius puellæ se contulit, ibiq; latuit. Post autem mediā noctē cunctis iam dormientibus puellæ cubiculū ingressus ad eā tandem peruenit. Quæ cum in sui amorē flagrantem cognoscens dixit, se nullo modo cum illo rem habiturā, nisi fide & iureiurando cōiugium promitteret. Ille autem cū primū de coniugio recusasset, & puellæ cuncta præter nuptias pollicitus esset, eamq; flectere non potuisset, amoris iam stimulis agitat, viro quodam adhibito, qui eū obseruabat, Tiresiam puellā Ioannis Bidauræ filiā sibi vxorē fore furatus est. Optatis igitur potitus amoribus, ex Tiresia duos filios progeniuit, Petrū cui dedit castrum Ayerbae, & Iacobum, quem fecit dominū castri Xericæ & multorum locorū iuxta Valentiam. A quibus locis cognominati fuerunt, & regia sumpserunt insignia, quæ maternis armis circūdauerūt. Quos etiam Rex in testamento legitimos filios nominauit in clausula quadā legati eius testamenti, q̄ sic incipit. Item filios meos Iacobū & Petrum, quos legitime suscepimus ex domina Tiresia Aegidii de Bidaura, instituimus nostros heredes in castris & villis, quæ & quas dedimus eisdē cū carta, prout in ipsis plenus continetur. Cæterū Tiresia post hæc à Rege, vt nuptiæ & matrimoniu solemniter celebrarentur, efflagitante, de Regis ipsius matrimonio cū Leonora Alphonsi Castellæ Regis filia legatis vltro citroq; missis, agi ceptū est. Et à multis Rex Iacobus persuasus, vt Alphonsi Castellæ Regis filiam potius habere vellet vxorē, q̄ Tiresiam Ioannis Bidauræ, legatos in Castellā misit ad matrimonium conficiendum. Quod cum intellexisset Tiresia statim procuratores in Castellā misit, qui die quo spōsalia fierent, matrimoniu, quod Rex Iacobus Tiresiæ fide iureiurando testibusq; cōfirmauerat, publice denunciarent. Quā rem cū procuratores ex condito iussuq; Tiresiæ diligentissime fecissent, Rex Iacobus indignatus Tiresiam capere conatus est, eā, vt nonnulli opinantur, vt occideret. Illa vero sibi periculū metuēs à Rege, paruo suorum consanguineorū comitatu clā fugiens Romā se contulit. Hinc Regi literas citatorias misit, quibus eum prouocabat ad causam pacti patrimonii corā summo Pōtifice disputandam. Pontifex autem partibz auditis cū Tiresia sine testibus, nam miles vnus, q̄ iureiurando Regis interfuerat, à vita discesserat, matrimonium sola probare nō potuisset, Iacobo Regi permisit, vt cum Leonora Castellæ Regis filia matrimonium contrahere posset. Quam Rex autoritate Pontificis vxorem duxit. Ex qua filium progeniuit Alphonsum.

Dom⁹ Ayer
bae.

Domus Xerica.

Regi dies dā
citur apud
Pontificem.

DE EIVS ACCVSATIONE APVD

Summum Pontificem.

CAeterum Rex Iacobus & eius vxor Leonora post confectas nuptias, & Alphonso filio clā adulto apud Pontificem Romæ nec opinantes delati fuere. Propterea q̄ consanguinis

L. Marinei Siculi. Lib. r.

Gregori⁹ Pō
tifex.Diuortiu⁹ Pō
tifex indixit.

tatis gradu coniunctissimi matrimonium contrahere sine consensu Summi Pontificis non poterant. Quam ob rem legatos Rex ad Pontificem misit oratum, ut consumatum iam coniugium confirmaret. Gregorius autem Summus Pontifex, quoniam Rex Iacobus & Tiresia priusnam coniugem deceperat, & Leonoram sibi cognatione valde proximam dolis subrepticis uxorem duxerat, illorum matrimonium non solum confirmare noluit, sed etiam dissoluit & i perpetuum diuortium nunciavit, Alphonso tamen filio legitimo remanente. Literasq; concessit, quibus eum legitimum fecit. Quæ quidem literæ sunt in forma propria sigillo plumbeo Gregorii Summi Pontificis munitæ. Quas si quis legere voluerit, inueniet in archiuario regni in domo deputacionis.

DE DISCORDIA EIVS CVM ALPHONSO FILIO.

Verum enimvero facto diuortio cum Leonora coniuge iussu Pontificis, Alphonso eius filius matris inturiam & separationem moleste ferens, Iacobo patri, qui eam sibi consanguinitate coniunctam uxorem duxerat, bellum intulit, totamq; fatigauit Hispaniam. Donec res inter preem & filium, quicquid mirabilis arbitrio regni commissa prudenterq; discussa finem bellis iposuit.

DE VLTIMA EIVS VXORE ET LIBERIS.

Regis Aras
gonie filius
Toletanus an
tyster.

Deinde Rex Iacobus Alphonso filio vita defuncto, quoniam iuuenis adhuc erat, uxorem duxit Hiolesiam, quæ alio nomine dicebatur Ardeura, filiam Regis Vngariæ. Quæ primum filium peperit nomine Petrum, qui patri fuit hæres in Aragoniæ regno & Valentia Barcinonæ principatu. Post Petrum genuit Iacobum, qui successit in regno Baleariū, id est, Maioricarum, & comitatu Rossinonis & Ceritanie, ac in monte Pefulano. Tertio partu ædidiit Sanctum, qui fuit Toletanus Antistes, & prælium contra Mauros ingressus occubuit. Peperit etiam filias quinque, Hissabellam, quæ nupsit Regi Gallorum, Violantā, quæ fuit Regina Castellæ, Constantiam, quæ fuit uxor Emanuelis fratris Regis Castellæ, Martam, quæ teneris annis obiit in Daroca ciuitate, & sepulta iacet CæsarAugustæ in templo sancti Saluatoris. Vltimam genuit Leonoram, quæ item paruula discessit à vita, iacetq; in monasterio Bonauallis in principatu Barcinonensi. Suscepit præterea Rex Iacobus ex aliis foeminis filios duos, Petrum Ferdinandum scilicet, & Ferdinandum Sanctum. Et Petro quidem dedit Ixar oppidum, à quo oppido Petrus titulum & cognomen accepit, & Regis Nauarræ filiam duxit uxorem. Cuius filii & reliqui successores armis & insignibus Aragonum, & Nauarræ catenis & baculis vti sunt. Ferdinando vero Sancto dedit oppidum nomine Castrum, huius etiam successores à Castro cognominantur, & armis vtuntur, etiam baculis cum duabus stellis.

Dom⁹ IxaraDom⁹ à Ca
stro cognos
minata.

DE EIVS EXPEDITIONE CONTRA

Mauros Granatenfes.

Non obmittam quod nunc mihi venit in mentem, Regis Iacobi magnum factus & memorabile. Quippe qui requisitus à Rege Castellæ genero suo, ut simul cum eo bellum Mauris Granatensibus inferret, velut inuitatus ad nuptias, expeditionem libenter suscepit. Et bipartitis exercitibus Castellæ Rex cum terrestribus copiis Granatam profectus, eam multis tormentis & telis oppugnare cepit. Iacobus vero Rex Aragonum post aliquot dies cum magno pugnatorum numero ex littore Barcinonæ classem soluens Almeriæ, quam Mauri rex edificauerat, applicuit, & equitibus expositis in littore primum campos omnes & hortos igne ferroq; vastari iussit. Deinde ciuitatem machinis & telis terra mariq; acriter oppugnat. Tormentis offensi Mauri propugnantes muros ciuitatis deferunt. Christiani summotis hostibus propius accedunt. Paucis diebus muri machinis concussi lapsum ruinamq; tam significare videbantur. Quod animaduertentes Mauri cum se tueri non possent, impetratis induciis ad colloquium venerunt, Regiq; Christianorum si discedere vellet ab obsidione, magnum vectigal soluendum quotannis obtulerunt. Quibus Rex Iacobus respondit, Hispanorum moris esse à ciuitate tam expugnata & victis hostibus primum ciuitatis portas, & deinde vectigal accipere. Itaq; si prius ei por

De Aragonie Regibus.

Fol. liij.

tas ciuitatis attulerint, postea tributum, quod offerant vltro, libenter accipiet. His verbis Regis hostes magis perterriti illi ciuitatis omnes portas à valuis conuulsas attulerunt. Portis igit allatis de tributo conuenerunt. Ceterum cū Castellæ Regis equites hoc audiuissent, inuidia commoti, propterea q̄ Rex Iacobus quindecim dierum spacio, nec amplius, tam magnū facin⁹ egerat, & Rex Castellæ quatuor tam mensibus nihil oppugnando fecisset, suo Regi persuaserunt victoriam & honorem Regis Aragonum Castellans omnibus & eorū Regi magno de decori futurum. Quorum vocibus indignis prauisq; consiliis Castellæ Rex impulsus pacem cum Mauris Granatensibus & amicitiam confirmauit, & ab obsidione ciuitatis cum exercitu discessit. Quibus abeuntibus Mauri Granatenses obsidione soluti magnū Almeriæ subsidū confestim miserūt. Quo superueniente Rex Iacobus inde discedere coactus est, ne Maurorū ingenti multitudine circumuentus opprimeretur. Verumensimicro sui generi causa de pace & amicitia, quam cū Mauris confirmauerat, intellecta vehementer indignatus, Carthaginensem prouinciam, quæ Castellæ Regis erat, cum exercitu percurrēs pene totam vastauit, & Castellæ regnum hostiliter ingressurus generoq; bellum acius q̄ Mauris illatur⁹ erat, nisi cum liberis ad eum filia eius Castellæ Regina venisset. Quæ patrem filiis ad pedes eius flentibus expositis mitigare vix potuit. Siquidem Rex multis filiæ precibus & nepotū lachrimis aut nihil aut parum commotus, Dionisii Portugalliæ Regis filii supplicationib⁹, & Petri Cæsarangustani præsulis & aliorū nobilium consiliis persuasus, iræ, quam maximā cōceperat, tandē cessit, conditiōnibus propositis, vt idem præsul & Dionisius cæteri⁹ nobiles tanq̄ iudices vtriusq; Regis causam cognoscerent, & totam litē cōponerent, pacemq; confirmarent. Quorum virorum sententia fuit hæc, vt Rex Aragonum de Murciæ regno, quod armis victis Mauris acquisierat, ab oppido quod Castrū Gualdalcana appellatur, possideret vsq; ad Oriolam ciuitatem, partem vero reliquam Rex Castellæ. Qui tamen Aragonū Regi socero suo pecunias, quas in acquisitione illius prouinciæ consumpserat persolvere teneretur. Huiusmodi sententiā in aula Valentia ciuitatis reperitur in registris eius ad verbum perscripta.

Abdera portus dedit et tributum soluit

DE IACCENSI MONETA AB EO CONFIRMATA.

ta, & insigni laude ciuitatis Ilerdæ.

M Vltis Aragonie nobilibus atq; populis supplicatibus Iaccensem monetam, id est in Iacca ciuitate percussam iureiurando cōfirmavit, vt neq; aliis signis imprimi posset. Quæ quidem moneta Iaccæ percussa fuit Anno. M. CCXXXVI. Pro cuius monetæ cōfirmatione & stabilitate ipsi Regi datus est aureus nummus quolibet septēnio soluendus ab his quorum res familiaris valeret nūmos aureos decem. Propterea q̄ illis temporibus septem solidos nūmus aureus valebat. Quod hac ratione factum est, quia ante q̄ huiusmodi monetæ confirmatio fieret, Reges omnes monetam facere consueuerant, quorum vnus quisq; suo signo monetam percutiebat. Quapropter moneta nunc illa Iaccensis diuersis temporibus excussa multiplex & formata variis impressionib⁹ inuenit. Ideoq; Rex Iacobus in Aragonia, Barcinonæ, & Valentia monetæ excudi iussit figuris & titulis differentes. Quas in aureis, argenteis & creis nūmis cernere licet. Cæterum Valentia suæ monetæ signum tanq̄ munus accepit ab Ilerda ciuitate. Nam cū Rex Iacobus Valentia Mauris plenam propugnatoribus obsideret, conuocatis ducibus & cuiusq; ciuitatis præfectis, constituit cunctis assentientibus, vt quæ ciuitas primum Valentia muros oppugnando prorumperet, & ciuitatem ingrederetur, ea in suæ virtutis & honoris memoriam Valentia colonias mitteret, & pondera, mensuras, & monetæ signum conferret. Cum igitur Ilerdæ ciues acriter oppugnantes primum Valentia muros diruissent expugnatam ciuitatem, Mauris fugatis & occisis ingressi summa læticia gestientes ei, prout Rex imperauerat, cultores adolescentes numero mille totidemq; puellas virgines tradiderunt, & cum mensuris & ponderibus florem lili vnum, quo monetam insignirent. Nam prius Ilerda quatuor in suis armis & insignibus lili floribus utebatur, nunc vero trib⁹

Laus Ilerdæ.

L. Marinei Siculi. Lib. xi.

Ilerda Valē
tie mater.

dumtaxat. Quamobrem Valentia gratissima ciuitas in literis, quas ad Ilerdā scribit, eam matrem semper appellat, & in magnis rebus non secus ac parentem charissimam consulit, & Ilerda Valentiam filiam vocat. Cuius commodis & honoribus diligenter incumbit.

DE LIBERALITATE EIVS ERGA MILITES.

ANimi magnitudine munificentiae splendore cunctos sui temporis principes superauit. Quippe qui Matoricarum ciuitate capta, Maurorum bona & praedas omnes militibus diuisit. Inde i Hispaniam reuersus cum Valentiam ciuitate & eius prouinciam armis cepisset, praeter praedas & magna dona, quae praecipuis equitibus distribuit, trecentis etiam militibus census equestres & magnos fundos dedit in perpetuum. Et Regi Castellae genero suo magnā Carthaginensis prouinciae partē, à qua Mauros fugauerat, sponte reliquit.

DE LOCO ET TEMPORE MORTIS EIVS.

Cum esset Rex Iacobus Xatiuae multis defatigatus laboribus, & sento tam coeetus pro fluxu ventris & febre vexatus in lecto decubuit. Sed egrotans in Algeziram ē Xatiua lectica delatus est, ut hinc ad Petrum filium, quem apud Xatiuam cum exercitu reliquerat, clauaria & res alias ad belli usum necessarias mitteret. Caeterum hic vehemētorī febre morboque grauat⁹ se moriturū penē cognouit. Ideoque vir CHRISTIANISSIMVS, omnibus negotiis & humanis rebus omissis, animae statim prudentissime consuluit. Accito enim patri no sacerdoti magna contritione confessus omnia ecclesiae sacramēta deuotissime recepit. Postero autem die non minori diligentia testamentum condidit. In quo Petrum filium natu maiorem in regno Aragonū, Valentiae, & Comitatu Barcinonae reliquit haeredem. Et Iacobum filium minorem instituit in regno Matoricarū, Russinonis, Ceritaniae, & Mōtis Pefulani. Hoc modo testamento celebrato Petrum filium ab exercitu vocari & ad se venire iussit, cui coram multis nobilibus cum ea, quae testamento scripta fuerant, recitasset, primum dei cultū & res omnes diuinas, & deinde fratrem Iacobum, & omnes equites, domesticos familiares, & populos diligentissime commendauit. Petrus autem genibus flexis patris manus & pedes osculatus, et omnia iussa libentissime se facturū respondit. His rebus confectis, Rex, ut qui rebus humanis omnino renunciat, sibi Cisterciensis ordinis habitum induit, & de Rege se monachum & religiosum fecit. Atque Deo seruire maxime cupiens Populetum proficisci statuit, ibique permanere. Caeterum cum ex Algezira Valentiam delatus esset, ibi grauius egrotās vitam finiuit, Anno millesimo ducentesimo septuagesimo sexto. Octauo Idus Augusti, & aetatis suae Anno septuagesimo secundo. Qui nunc iacet in monasterio Populeti.

LIBER VNDECIMVS

DE PETRO IACOBI FILIO ARAGONVM REGE

nono, & Barcinonae Comite, qui post Manfredum
focerum Siciliae regno successit.



PETRVS Iacobi Regis filius adhuc viuente nec non inuito patre, Constantiam Manfredi Regis vtriusque Siciliae filiam duxit uxorem. Quae quidem Manfredum Carolus regis Gallorum frater Siciliae regni, quod impheudum à summo Pontifice obtinuerat, cupiditate capto, de medio tollere cum sepius cogitasset, eum tandem occultas molit⁹ insidias aggredi statuit. Nā cū primum regni Neapolis omnes ferē nobiles magnis muneribus & multis largitionibus maioraque dona pollicetur, ut a Rege suo Manfredo deficerent, subornasset, deinde cum magnis copiis in Italiam venit Neapolim versus profecturus. Cui Manfredus equitum suorum pro-

L. Marinei Siculi. Lib. xi.

Ilerda Valē
tie mater.

dumtaxat. Quamobrem Valentia gratissima ciuitas in literis, quas ad Ilerdā scribit, eam matrem semper appellat, & in magnis rebus non secus ac parentem charissimam consulit, & Ilerda Valentiam filiam vocat. Cuius commodis & honoribus diligenter incumbit.

DE LIBERALITATE EIVS ERGA MILITES.

ANimi magnitudine munificentiae splendore cunctos sui temporis principes superauit. Quippe qui Matoricarum ciuitate capta, Maurorum bona & praedas omnes militibus diuisit. Inde i Hispaniam reuersus cum Valentiam ciuitate & eius prouinciam armis cepisset, praeter praedas & magna dona, quae praecipuis equitibus distribuit, trecentis etiam militibus census equestres & magnos fundos dedit in perpetuum. Et Regi Castellae genero suo magnā Carthaginensis prouinciae partē, à qua Mauros fugauerat, sponte reliquit.

DE LOCO ET TEMPORE MORTIS EIVS.

Cum esset Rex Iacobus Xatiuae multis defatigatus laboribus, & sento tam coeetus pro fluxu ventris & febre vexatus in lecto decubuit. Sed egrotans in Algeziram ē Xatiua lectica delatus est, ut hinc ad Petrum filium, quem apud Xatiuam cum exercitu reliquerat, clauaria & res alias ad belli usum necessarias mitteret. Caeterum hic vehemētorī febre morboque grauat⁹ se moriturū penē cognouit. Ideoque vir CHRISTIANISSIMVS, omnibus negotiis & humanis rebus omissis, animae statim prudentissime consuluit. Accito enim patri no sacerdoti magna contritione confessus omnia ecclesiae sacramēta deuotissime recepit. Postero autem die non minori diligentia testamentum condidit. In quo Petrum filium natu maiorem in regno Aragonū, Valentiae, & Comitatu Barcinonae reliquit haeredem. Et Iacobum filium minorem instituit in regno Matoricarū, Russinonis, Ceritaniae, & Mōtis Pefulani. Hoc modo testamento celebrato Petrum filium ab exercitu vocari & ad se venire iussit, cui coram multis nobilibus cum ea, quae testamento scripta fuerant, recitasset, primum dei cultū & res omnes diuinas, & deinde fratrem Iacobum, & omnes equites, domesticos familiares, & populos diligentissime commendauit. Petrus autem genibus flexis patris manus & pedes osculatus, et omnia iussa libentissime se facturū respondit. His rebus confectis, Rex, ut qui rebus humanis omnino renunciat, sibi Cisterciensis ordinis habitum induit, & de Rege se monachum & religiosum fecit. Atque Deo seruire maxime cupiens Populetum proficisci statuit, ibique permanere. Caeterum cum ex Algezira Valentiam delatus esset, ibi grauius egrotās vitam finiuit, Anno millesimo ducentesimo septuagesimo sexto. Octauo Idus Augusti, & aetatis suae Anno septuagesimo secundo. Qui nunc iacet in monasterio Populeti.

LIBER VNDECIMVS

DE PETRO IACOBI FILIO ARAGONVM REGE

nono, & Barcinonae Comite, qui post Manfredum
focerum Siciliae regno successit.



PETRVS Iacobi Regis filius adhuc viuente nec non inuito patre, Constantiam Manfredi Regis vtriusque Siciliae filiam duxit uxorem. Quae quidem Manfredum Carolus regis Gallorum frater Siciliae regni, quod impheudum à summo Pontifice obtinuerat, cupiditate capto, de medio tollere cum sepius cogitasset, eum tandem occultas molit⁹ insidias aggredi statuit. Nā cū primum regni Neapolis omnes ferē nobiles magnis muneribus & multis largitionibus maioraque dona pollicetur, ut a Rege suo Manfredō deficerent, subornasset, deinde cum magnis copiis in Italiam venit Neapolim versus profecturus. Cui Manfredus equitum suorum pro-

De Regibus Aragonie.

Fol. liiij.

ditionis ignarus obuiam ire non dubitauit. Comitatus igitur hostibus domesticis & familiaribus aduersus Carolum proficiscitur. Sed erat ei preterea aliud non minus incommodum, propterea quod ubique per Italiam ferè totam timebatur, & præcipue Romanis & Florentinis formis dolosus erat. Quibus magna damna & multas iniurias intulerat. Nam cum Carolus magnis copiis Romam peruenisset, Florentini, ut in historia Florentiæ scribit Leonardus Aretinus, & alii plures scriptores meminerunt, hæc ab initio prospicientes per aduersas factiones domo eiecerunt, magnam in spem venerant in sua redeundi. Itaque studio & diligentia præueniendum rati per legatos ad Clementem quartum summum Romanæ sedis Antistitem missos, & operam suam contra Manfredum polliciti sunt, & ut eos nouo Regi commendatos faceret, postulauerunt. Per cunctanti Clementi de eorum viribus & statu, hæc ferè referuntur. Viros esse militares gradum numero, armis, equis affatim structos, hos clientum magnam item sequi manum. Seniorum præterea ac eorum, qui in bello gerendo minus apti viderentur, magnum numerum superesse. Hanc totam multitudinem urbibus Etruriæ à Manfredi suisque, quod aduersa sectaretur, expulsam in exilio ipso nomen & gloriam sibi per arma uirtutemque peperisse. Iam vero in Gallia horum opera non stetisse solum Romanæ sedis fautores, verumetiam depulsis aduersariis superiores esse. Pontifex excellentiam virorum admiratus, magnumque eius belli momentum in eorum fiducia reponens, oblationem grato se recipere animo, & sibi commendationem curæ fore respondit. Cohortatus deinde ad persecutionem virtutis, ut eos sibi partibusque suis magis contingeret, insigne sue gentis proprium illis ferendum perpetuo donauit. Ea est imago rubentis Aquilæ ceruleum draconem unguibus prementis. Id tunc insigne de Pontifice susceptum exules habuerunt. Tunc igitur & sua ipsi sponte, & Pontificis hortatu egregie se præparantes, Guidonem, cui cognomento Guerra fuit, virum consilio manuque præstantem, sibi ducem præfecerunt. At ubi primum Regis copias appropinquare cognitum est, obuiam illi in agro Mantuano profecti, Gallos in admiratione sui decoris conuerterunt. Ornati siquidem armis equisque & cæteris, quibus militares insigniuntur viri, etiã inter Gallos valde conspicui erant. Suscepti ergo benigne à præfectis Regis, & una iter facere rogati, quod Etruria validis aduersariorum præsedibus tenebatur, & simul quod in ea implicari bello haudquaquam Galli volebant, per Flammintiam atque Umbriam Romam petiere. Gratissimus fuit Carolo Etruscorum aduentus, utpote qui primi ex Italicis sese illi coniunxerant. Et accedebat Pontificis commendatio grauis, & ducum, qui cum illis iter fecerant, fidei simul virtutisque testimonium. Itaque benigne eos allocutus Rex amplissimis verbis gratias egit, quod suos per ignota loca & impacatas regiones iter facientes egregia virtute indutritaque adiuuauerint. Enimvero magna à se prima expectare eos debere, modo si felicitas adesset, quam pietas & iusticia & profecto suæ vires & amicorum certissimam pollicetur. Sed domo animatum venisse, ut nomine duntaxat regio contentus esse velit. Ceterum ac victoriæ præmia his, qui secum militauerint, partitum. His itaque huiusmodi verbis cum tandem finem Rex fecisset, Guido, quem sibi præfuisse Etruscos diximus, in hunc modum locutus est.

Leonardus
Aretinus.Insignia quæ
Pontifex exulibus
dedit.

ORATIO GUIDONIS AD CAROLVM

pro Florentinis.

ET si nostrum erat o Rex inclyte tibi potius gratias agere, quam te nobis, tuam tamen & humanitatem libenter agnouimus, & eam cum fortitudine ceterarumque virtutum tuarum cumulo adiunctam esse magnopere gaudemus. Nos quidem sæuitia Manfredi patris pulsifedibus, non quantus ardor est exhibere modum possumus. Et hæc ipsa quæ restant corpora & lacertos præstare magis cum tempus poscet, quam nunc intempestive ostentare iunabat. Tibi autem gratias agere & habere nos conuenit, quod vagis errantibusque tanquam salutare sydus coelitus nobis effulgens, viam ac spem remeandi domum, quam primo non cernebam, apparuisti. Tua enim summa virtus stragem hostium, ac per eorum ruinam, reditum nobis in patriam certissimum pollicetur. Pro te igitur ne dum quod paucorum dierum iter duces tuos profecuti quales

2. Marinei Siculi. Lib. xi.

nunq̃ operas impendimus, sed ne cū in vulnera quidem ac ferrum ruerim⁹, satisfecisse tibi ac
 tuis in nos meritis existimabimus. At qui dux, vti nos putamus, res ad fidem belli plurimum
 valent, commune hostis odium, & expetita victoriæ præmia, vtrinq̃ accomoda. Hæc duo
 Florentinis cæterisq̃ Tuscis, qui tua signa in hoc bello secuturi sunt, conuenire videmus. Nec
 enim fuit, nec esse debuit aduersus vllum vnq̃ manus & ardent⁹ odiū, q̃ nobis est in Manfre
 dum. Quippe qui non solū has recentes, quas nuper ab eo perpeffi sumus clades, sed dānatā
 inuisāq̃ stirpē & patris & aui & proauī iniurias in filio prosequemur. Hæc enim scelestā ne
 phandaq̃ familia ab extrema Germanorum barbarie exurgens, fortunatos tranquillosq̃ per
 idē tempus Etruriæ populos ad vulnera ac sanguinē & vrbū vastitatem ppulit, nec villas tam
 multos annos calamitates vidimus, quarū hic non fuerit semen & causa. Verū hæc cōmunia
 mala & ab vtraq̃ factione, si modo penitus nō desipiāt, pariter deplorāda. Illud ppriū nostra
 rum partium, quod nunq̃ Pontifices Romanos hæc familia psecuta est, quin nobis quoq̃, q̃
 eadē sectabamur, fuerint ab eisdē persecutoribus clades inflit̃æ. Federicus huius paup⁹, q̃ Sue
 uorum nomē Romani principis falso indutus est, q̃ nepharia molitus sit nō ignorare te credi
 mus. Sensit Italia nō Romanū Imperatorē, quem ille falso se mentiebatur, sed nouū Hanniba
 lem aduentasse, qui cū Mediolanum vrbē inclytam, ac maximū Romani imperii ornamentū
 hostis & barbarus euertisset, exparsit per Etruriā venenata malorū semina, cū ciuili dissidio p
 singulas vrbes facto malos foueret, bonos persequeretur. Secutus est huius acerbitatē Henri
 cus filius eius, q̃ ad scelus paternū summam ipse ingratitude addidit, post regni munus libe
 ralissimū psecutor acerrimus factus. Successit in hæreditatē scelerū alter Federicus huius Man
 fredī pater. Is quid aduersus Pontifices molitus sit, memorare quid attinet: Narrant enim &
 narrabunt quādū memoria hominū fuerit, concilia aduersus illius vesaniā Lugduni ces
 lebrata, cum Pontifex Italia profugus vix vltra flumen Rodani tutum ad dānandum huius p
 fidiam locū inuenerit. Hæc tibi nota sunt Rex, & cū tuæ domus laude cōiuncta. Sed qd aduers
 sus nostrarum partiū homines putas illā scuitiā per hæc ipsa tēpora ædidisse! Cū quanto ma
 gis irritaretur, tanto aduersus Pontificis fautores illi rabies atrocius insaniret. Pulsi tūc vrbib⁹
 nostri exularunt. Castellis & arcibus, quibus se receperāt, obfessi sunt. Qui vel fortuna aliqua
 belli, vel longa obsidione in eius manu perueniunt, barbarā illius crudelitatem experti, p vā
 ria & inaudita supplicia vitā amiserunt. Sunt multi in hoc cetū, quem vides, quorū ille parentes
 aut fratres aut agnatos necarit, qui nunc arma tecum ferentes eadē illa supplicia in filio de
 poscunt. Affulserat tandem post huius mortem parumper fortuna, nobis restituit patriā Man
 fredus iterum dissipauit. Itaq̃ illud satis certum exploratum q̃ est, nos nunq̃ quietem habitu
 ros, nisi hæc familia funditus deleatur. Quare & veteri odio & præsentis spe quietis ita nos ar
 dere in Manfredū putā, vt omnis acceleratio ad eius perniciem segnis ac tarda nobis videatur.
 Solet vero nonnunq̃ mentes hominū sollicitas reddere præmiorum suspicio, quotiens is, q̃
 plus potest, sine graui tactura exoluere promissa non valet. Absunt hæc ā desiderio præmiorū
 nostrorū. Nos enim ea sequimur præmia, quæ nihil cōmoditati, nihil potentia tuæ detractura
 sunt, sed vim ac robur allatura. Nō enim agri, neq̃ vrbes hostiū bello capte, sed reditus in pa
 triam nobis præmiū sit. Sic autem statuimus, & tua in regno potentia nos in Etruria serua
 bit, & ipse velut murū habebis ad vim, si qua vnq̃ regno tuo imminet, ab ea parte ppulsa
 dam. Sūma igit̃ erga te fide hos fore homines psuade, quos et cōmune hostis odiū, et cōmu
 nis utilitas tibi cōiungit. Illud vero tāq̃ summū addidisse volumus, vt tātī finito bello nos se
 ceris, quantū in ipso bello pmereri cōspexeris, deuotos certe & additos tibi vtrūq̃ habebis.

DE PRAELIO GESTO INTER CAROLVM ET

Manfredum apud Beneuentum.

HAc oratione magis Florentinorū volūate perspecta, Carolus multo maiori fiducia cū
 Gallicis & Etruscorū copiis Neapoli versus cōtendit. At Manfred⁹ cōtractis vndiq̃ co

De Regibus Aragonie.

Fol. lv.

piss apud Samnium statuit hostibus occurrere. Quod ubi Carolus intellexit, ipse quoque Samnium petit, ac demum iuxta Beneventum uterque constitit. Hic primus instructas copias in aciem Carolus eduxit. Nec detrestit pugnam Manfredus. Sed eductis in aciem copiis fortuna se offerens signum prælio tuba dari iussit. Concursum est acriter utrinque, pugnaque diu fuit anceps, Germanis pro Manfredi, Gallis & Tuscis, pro Carolo entæ dimicantibus. Nec milites solum, sed & Reges ipsi cominus pugnantes plurima ea die discrimina pro victoria subiecerunt. Post longum certamen Caroli fortuna felicitior. Siquidem profligatis Germanis Manfredus acerrime pugnans occiditur. Quo prælio præter magnam utriusque factionis cædem, multique quoque nobiles & ignobiles capti in manus victoris deueniunt.

Rex Manfredus
occiditur.

DE CONRADINI IMPERATORIS ADVENTU

in Italiam contra Carolum.

Anno vero sequenti cum Carolus in Etruria ciuitates quæ Federicum & Manfredum secute fuerant, præter Senenses & Pisanos ad se traduxisset & domitare conaretur, Conradinus in Italiam Tridentumque iam peruenisse nunciatur, & in vrbe Roma ac Sicilia magni motus afferuntur. Quarum rerum causa fuit hæc. Hispani viri duo regi generis erant. Henricus & Federicus. Hi aduersus fratrem regnum in Hispania gubernantem insensim tandem patria extorres exularunt. Collectaque virorum manu, quando se contra fratrem nil proficere posse existimabant, in Africam transgressi Tunete apud Regem longo tempore mernerunt. Ibi præda simul & stipendiis ditati, cum de communibus tandem fortassis consulerent, placuit ut Henricus, qui maior natu erat, cum omni pecunia & cætera gaza Italiam traiceret, Sardinia regnum à Pontifice Maximo petiturus. Delatus igitur è Carthaginis portu, cum ex consilio Italia Pontificemque adisset, fautore utitur Carolo qui nuper victo Manfredi magna apud Pontificem gratia præualebat. Et erant sane Henricus & fratres eius arctissimo consanguinitatis gradu materna stirpe Carolo coniuncti. Quamobrem & necessitudinis iure, & procuratoris beneficio inductus petenti Carolo magnam pecunie vim Henricus mutuat. Sed dum Pontifex de regno deliberat, & Caroli gratia concedere parat, ortis in vrbe Roma seditionibus, ciuibusque ad arma ruentibus, ad sedandas eas tempestates à Romanis Henricus exposcitur, ac ex Viterbio, ubi tunc Pontifex erat, Romam vocatur. Senatusque potestas volente populo illi tribuitur. Pacata itaque vrbe, cum veluti dominatum iure partem nullo Pontificis respectu exercebat, ac maiora quædam moliri videretur, Pontifici simul & Carolo in suspicionem venit. Ob id intermissum Sardinie negotium est à Pontifice, & Carolus repetenti mox pecunias, ne maiores ad nocendum facultates illi adessent, bono consilio haudquaquam reddebat. Ceperat Henricus iam inde ab initio contrariam Pontifici Caroloque factionem magis fouere, utramque tamen intra urbem æquitate simulatione continebat. Ut vero suspicionem Pontificis aduertit, alienus subito factus, Pisanos ac Senenses ceterosque huius factionis homines occulte sollicitare cepit. Ad Conradinum item mittere fauorem suum fratrisque, ac Romanam urbem, si aduenerit, polliceri. Itaque ad Federicum Conradus Capitiu Neapolitanus tunc exul regni cum vna Pisano- rum nauis missus est, literas ferens ab Henrico fratre, ut cunctis posthabitis, ex Africa in Siciliam ad res innouandas traiceret. A Conradino etiam frequentes ad Siciliae populos & paternos amicos literas Regio nomine scriptas detulit. Maturata igitur re Federicus, & Capitiu in Siciliam transeunt, ducentos milites Hispani generis, totidem Germanos, Tuscos vero quadringentos secum traduxere. Vbi spargendis Conradini literis & maioribus quam attulerant profitendis breui admodum tempore Siciliam fere totam, præter Siracusas, Messanā, & Panormum ad defectionem compulerunt. Et simul Romæ dum de Siciliae motu auditum est Henricus non ultra cunctandum ratus, viros amplissimos principes ciuitatis, qui Guelfarum partium erant, ad se in Capitolium euocatos armatorum corona circumdat. Ex his Neapolionem & Mattheum Vrsinos homines gratia summaque nobilitate confestim ne quis motus in vrbe suscite-

Henricus &
Federicus fra-
tres Hispani.

II. Marinei Siculi. Lib. vi.

tur, extra urbem captiuos delegat. Ioannem vero & Luca Sabellos in capitolii carcere affir-
uat. Diuerſæ autem factionis hominibus ventam impunitatem q̃ promittit. Ita repente mu-
tatis rebus eodem pene tempore de Conradino aduētu, ac de Romanæ urbis motu, Sicilia q̃
defectu, Carolus certior factus ancipitiq̃ percussus malo Senensium Pisanorūq̃ curam omit-
tere, ac velut ad domesticum extinguendum incendiū properare coact⁹ est. Relicta igitur par-
te equitatus in Etruria, ne Conradino veniente ciuitates, quę in fide eius erant, præsidio vacuę
forent, reliquæ omnes copię a Carolo contrahūt, & per Brutios & Lucanos itemq̃ per Sici-
liam ad inhibendas defectiones præsidia summittuntur. Per idem ferē tempus Pisani quatuor
& viginti naues longas ad populandam maritimam oram sollicitadasq̃ ciuitates aduersus Ca-
rolum dimisere. Edictumq̃ erat, vt cum littus Italiae satis lustrassent, exulesq̃, magna illorum
vis ea in classe vehebatur, suis locis exposuissent, i Sicilia ad Federicum & Capitiū peruade-
rent auxilio partium, si quid expediret futurae. Conradinum in Italiam venientem supra decē
Germanorum milia vsq̃ Tridentum profecuta sunt. Inde seu pecuniarum inopia, seu quod
satis virum sibi afferre in Italiam propter studia partium existimabat, ad tria milia delectiorū
equitum retentis, ceteram multitudinem domū remisit. Ipse Tridento profectus secus Athe-
sim flumini Veronam peruenit. Inde ad dexteram flexens in Ligures duxit. Nam recto qui-
dem itinere haud quāq̃ petere Etruriam tā exiguis copiis ausus est, Bononiensibus, Reginis,
Mutinensibus & aliis quibusdam ciuitatibus cū Pontifice Caroloq̃ sentientibus, populisq̃
Etruriæ Appennini iuga obsidere paratis & transitu Germanos arcere. Quare Ligures petēs
cum ad littus inferi maris descendisset, ipse quidem cum paucis mari delatus, copię vero per
Lunenſem agrum pedestri itinere Pisas venere. Paucis hic dieb⁹ ad quietem assumptis, cum
Pisanis ac cæteris suæ factionis, qui ad eum ex omni Etruria quantū ad neminem vnq̃ gratis
labundi gratia conuenerāt, Lucensium in greditur fines. Erant Lucæ Caroli equites, quos in
Etruria hoc ipsum supra ostendimus, a Carolo dimissos. Et præterea Florentinorum cætera-
rumq̃ ciuitatum ingentes equitum peditumq̃ copię.

DE PRAELIO GESTO ABEQVITIBVS

Conradini aduersus exercitus Caroli.

Homines obuiam hostibus egressi ad duo fere passuum milia quasi pugnaturos consite-
runt. At Germani & cæteri qui cum Conradino erant, aduersam aciem intuentes, se ad
pugnam compararunt. Flumen ē proxima fluens palude acies dirimebat. Hęc dum vtriq̃ vt
alteri prius tranſeant expectant, spacio diei frustra consumpto, cū nihil aliud quam sese inuicē
conspexissent, irrita mora demum abſceſſere. Conradinus haudmulto post Pisas mouens per
Florentinum agrum Boniciū peruenit, paucisq̃ diebus circa ea loca moratus, cum omni-
bus copiis Senas cotendit. At equitibus Caroli, quos præsidis causa relictos in Etruria dixi-
mus, hoc propositum erat, vt æquis fere itineribus cum hoste per amica videntes oppida suis
facerent animos, & hostes a populattonibus cohiberent. Itaq̃, vt Senas peruenisse Conrada-
num intellexere, ex Florentino agro Aretiam, nā ea tunc ciuitas in Caroli partibus fidissima
erat, transire pergunt. Cūq̃ Varicum peruenissent, Florentinorum equitatu comitante, præſe-
tus Caroli quasi in se satis virum esset dimissis Florentinis equitibus & offerentium ultra p-
sequi repudiata opera, cum suis Aretiu versus ire perrexit. At hostes id futurum suspicati duci-
bus Florentinis exulibus decē fere passuum milibus ab Aretio insidias locant. Iter est per ar-
gustum inter sinistros montes & Arni ripas, varioq̃ cōnexu vallū, aptissima insidis loca. Eō
cum Caroli equites neq̃ explorato neq̃ satis composito agmine descendissent, Conradini ex
equites repente signo dato a fronte & a tergo simul innadūt. Occupatur pons a Germanis, &
quod facile erat transitu arcentur, alii simul terga premūt, alii desuper tela conuoluūt, ita in me-
dio circumuenti cum nusq̃ prorumpere valerent, nec vllus ad ostendādum virtutem locus ad-
esset, breui opprimūt. Toto ex equitatu Caroli parua admodum pars, quæ ante detectas in

Malum com-
mune

De Regibus Aragonie.

Fol. lvi.

fidias pontem transferat, euasit. Reliqui omnes aut in eo loco cæsi sunt, aut captiui Senas adduci. Hanc victoriam Conradinus magnificenter extollendo cū id late fama literisq; vulgasset, multos mortales quasi quodam futuri euentus præfagio à Caroli fauore ad se deflexit. Cæterum neq; imminens Conradini terror, nec oppressio copiarum Caroli aliquas Etruriæ ciuitates à fide eius auertit, quando etiam Aretini ipsi, quorum in oculis penè facta est cædes & p. fligatio, in partibus Caroli constantissime perseverarūt. Inter hæc Pisāorum naues quatuor & viginti, quas dimissas supra demonstrauius, omnia circa Galetam & aliquam maritimā oram populatæ, cum multis in locis exules, vt commodum erat, exposuissent, multaq; ad rebellionem concitassent, tandem in Siciliam nauigarunt.

DE CONRADINI IMPERATORIS ADVENTU IN VRBEM.

PAUCOS dies Conradinus Senis cōmoratus, inde mouēs exercitū p Viterbiensem agrum, vbi tūc erat Pōtifex, Romā puenit. Ad quē præmiserat Pōtifex eū monēs graui cēsura, ne Siciliæ regnū, quod ad Romanā spectaret sedē, ne ve Carolū ab eadem sede Regē appellatū impeteret, Satis superq; esse, quod Romani Pontifices pro sua beneficentia nup à maioribus eius ingratisime perpeffi essent. In ipsum tandē Pontificis mādāta spernentē latæ erant censuræ. Quas adolescens sublimi animo vsq; adeo cōtempnit, vt ante Pontificis oculos exercitum ducere, & hostilia cuncta ostētare nō dubitauit. Et cū multi trepidarent tenentiū partē ecclesiæ propter magnā multitudinem eū sequentiū, ipse Pōtifex vir sanctus orationib; & ieiuniis dectus cōstans & intrepidus ait. Nō oportet timere, qā omnis conatus eius vt fumus euanesceat. Romæ appropinquantē popul; Romanus armatus obuiā pgressus, omnium ordinū gratulatione, imperatoria transiectū pōpa in Capitoliū perduxit. Ibi cū non modo principes, verum etiam omnes cuiusq; generis studis partiū incensi ex Etruria, Vmbria, & reliqua Italia cōuenissent, paratis omnib;, q ad bellū necessaria erāt, quod p Cassinū aditus i regnū Caroli præsidio teneri nūciabatur, p Tiburtinū Albanūq; agrū regni fines ingressus est. Quo cū veniebat Henricus Hispanus cum haud contēnenda manu, magnob; militū numero mercede cōductorū. Carolus vero & apud Messanā, q p id tēpus mari terraq; oppugnabatur, & per maritimā regni orā multis locis copias necessario dispererat. In Etruriaq; partē miserat equitatus. Magna tamē animi fiducia his, quas habebat, copiis ad hostē ductus, nō pcul ab eo castrametatus est. Ibi cum multitudinē ac robur hostiū viresq; examinaret suas, artis & ingenti op; fore statuit. Nā aperto qdem certamine nō supare, sed nec hosti qdē se resistere posse confidebat. Consilio ad eā rē vsus dicitur Nardi cuiusdā senis, cuius hortatu Carolus ex omni suorum exercitu octingentos eqtes delectos, inscis hostibus, pximo sub colle continuit, reliquā vero multitudinē i planitiē dimisit, præfecto quodā ex suis regio ornata, sic vt Rex ille crederetur, ipse non longe ab his, quos post collē seruauerat, paulo supiori de loco pugnā spectaturus cōstitit. Conradini duces cum acies instruerētur, Ligures, Tuscos & Hispanos in frōte collocarūt, Germanos circa signa in subsidiis posuerunt. Vt ergo pugnari cœptum est, Tusci, Hispani, & Ligures ingēti ardore Caroli turmas aggressi magnā stragē ædiderunt. Nec lōgo tēpore impetus eor; sustineri potuit. Sed postq; antesignanis reiectis vētum est ad intima Caroli agmina & pfectus Regis ornatus insignibus ad terrā prostratus est, clamātib; cunctis Carolum esse captum. Germani quoq; & hi, qui in subsidio erant, ne expertes victoriæ forent, sese pugnae admiscuerunt. Ita profligatis hostibus victor quoq; insequendo propellēdoq; dissipatur. Nullum tā in cāpis agmē, nullum in subsidiis robur māferat. Vagus miles & prædæ intētus quasi victor certissimus exultabat. Maxima pars fugiētis insecuta sese longe à conspectu abstulerat. Tunc repēte Carolus circumducta delectorum acie in campum descēdit. Stricto ipse ac denso agmīne sparfos inuadit, multis subita vi oppressis, aut in fugā versis in ipsa signa Conradini fertur, ac vno momēto dissipat. Conradinus ceu miraculo attonit; cum ē victore vict; inopie

L. Marinei Siculi. Lib. ij.

nato factus esset, cum paucis inde comitibus fugit. Carolus suos ab insequendo continuit, sed densum cōglobatumq; tenēs agmē, redeūtes ab insectatione suorū hostes integer sessos & in cōpositos structus excipiebat. Per hūc modū oppressis hostibus victoria potius est Caroli.

DE CONRADINI FUGA ET EIVSDEM CAEDE.

Conradinus
Imperator
occiditur.

Conradinus Romam peruenit, & à Guidone Feretrano, quem proficiscens ad bellū Romae in praesidio reliquerat, exceptus est. Populus quoq; Romanus eum recepit nō inuitus in scia adhuc plebe cladium receptarū. Sed mox aduentantibus Romanis ciuibus, qui ab Henrico nuper pulsi cū Carolo in pugna fuerant, ducibus Vrsinis & Sabellis ciuibus cōfestim fuit in armis. Quā ob rem metuens Conradinus vrbe relicta Haustauram incognitus petiit, vt inde Pisas nauigaret. Sed circū ea captus loca Carolo dedit. Nec multo post Neapolim ductus, securi percussus est. Quo etiā genere mortis simul cū eo perierūt Dux Ascurie, & Gerardus Pisanus. Henricus vero Hispanus in agro Reatino, quo fugerat, captus & Carolo traditus iure q̄dam cōsanguinitatis & pactione eius qui tradiderat vitā redemit, perpetua tamen captiuitate damnata. Post haec in Sicilia ceteriq; regni locis omnia in Caroli potestatem rediere.

DE SICVLORVM DEFECTIONE ADVER

sus Gallos, & aliis rebus.

Imperiū sine
ratione dura
bile non est.

Svb cuius imperio durissimo Sicilię populi multa mala damnaq; sustulerūt, sed breui tempore. Nā post Manfredi & Conradini cādē, vt scribit Leonardus Aretinus, cū Siciliae ciuitates, quae rebellauerant, in Caroli potestatem rediissent, p̄fecti ad eas gubernādas viri Gallici ferocesq; natura ac superbi, innumeras Siculis clades inferebāt. Tantaq; erat gubernatorū petulantia, tāta barbaricae gentis inmanitas, vt non iā liberorū hominū, sed mancipiorū loco Siculi omnes haberent. Pro leuissimis rebus ac saepe pro verbo libertus emissio, supplicia aderant crudelissima. Delatorū plenae erāt vrbes, laquei & secures in leuissimis habebātur p̄cenis. Ad hec rapacitas & auaricia Gallorum inexhausta & auri cupido insatiabilis nocētes pariter et innocentes peruadebant. Nec vllus rapinarum erat modus. Diuitiae pro crimine laesa Maiestatis habebantur, vt quisquis amplissimo erat patrimonio, ita in periculū acerrime vocabatur. Id hominum genus rebellionis autor fuisse, id maledixisse Regi, id Manfredi, vel Conradini imaginē domi habuisse accusabatur. Fortunarū iacturae iam in cōsuetudinē venerant, optabiles quidē, modo supplicia & excarnificationes cessarent. His accedebant libidines non maiore modo, verū etiam ministrorū in vxores & filias Siculorum sine vllō respectu & verecūdia, vt cuiq; placitum fuerat. Hanc durissimā feruitutem et inmanitatē aliquot annos perpeisse ciuitates, tandē superante patientiam magnitudine iniuriarū in furorem vertuntur. Inisū autem rerum nouarum à Panormitanis est factū. Hi enim extra vrbe festū agentes, ad locū p̄pinquū, qui Mons regalis dicitur, & à Panormo distat passuū milia fere tria, in festis Paschalibus resurrectionis ibāt plurimi utriusq; sex⁹ & cuiuscūq; cōditionis, tā Panormi ciues, q̄ Galli, q̄ ciuitatis gubernationē & magistrat⁹ exercebāt. Cū ergo à Gallis cōp̄fectis arma explorarent Siculorū, & eo p̄textu mulierū sinus & māmillas obtrectarēt, cōcitata ob eā feritatem seditione, Gallos lapidibus primo, mox armis p̄secuti omnes interfecerūt. Qui in vrbem reuersi in reliquos Gallos impetu magno struētes ad vnum occiderūt. Rumor deinde Panormo in alias ciuitates delatus, eodem exemplo ad arma & cedes populos excitauit. Ita per totam Siciliam trucidati, cum ardor eorum petulantia proprio sanguine extinctus esset, non solum diuitias male coaceruatas, sed corpora insuper Siculis reliquere.

Magnum de
decus.

Gallorū strages
in Sicilia.

DE CAROLI PROFECTIONE IN SICILIAM ET ALIIS REBUS.

Hoc tempore Carolus erat in Etruria, qui Siculorum audita defectione, cum Florentinos & alias ciuitates rogasset, vt ei auxilia submitterent, suis comitatus copiis in regnū magnis itis

De Regibus Aragonie.

Sol. lviij

gnis itineribus contendit. Regiumq; profectus, quæ per brevis est in Siciliam trahendus, cõstitit. Hic dum copiæ, quas expectabat, conuenirent, quæ necessaria erant ad transitum parat. At qui perdifficilis erat in Siciliam transitus, propterea qd omnes ferè naues eius in Siciliae portibus & naualibus afferuabantur, qd tunc Siculi cuncta tenebant. Itaq; contractis prius ex omni Italiae ora maritima nauibus, Messinam, quæ proxima erat, traductis copiis obsidere cepit. Vehemens huius vrbs oppugnatio fuit, nec remissior sanè eorum, qui obsidebantur, in resistendo audacia. Nam & Carolus in hac vna vrbe, quam primo circumsteterat, iudicium de se fieri apud alios Siciliae populos haud falso existimabat, vt res in ea successisset, ita ab aliis qd aut formidari se aut contemni, Mamertini aut cõtra victoris iram pertimescebant. Gallorum enim superbia crudelitq; ante oculos versabatur. Cui scelerati honestam profecto mortem censabant præferendam. Carolo circa Messinam habente castra, bellicumq; terrorem Siculis ostentante, ciuitates crebris legationibus ad Petrum Aragonum Regem missis, sibi vt subueniret, precabantur, quoniam vxor eius Constantia Manfredi quondam Siciliae Regis filia esset, ad quã, consumpta uirili prole, haud dubie pertineret successio regni. Possessionem vero ciuitatis vnanimiter & cupientissime offerre. Iam vero Manfredi mortem vicisci, ad quem magis, qd ad generum nepotesq; spectaret, præsertim cum idem sit interfectior, idem occupator regni idem ciuitatum vexator, quæ pati vt ludibrio habeantur contra decus sit regii nominis.

DE PETRI REGIS ARAGONVM IN SICILIAM

profectione & gestis in ea.

His oratorum verbis Petrus Aragonum Rex permotus, & omnium tam Siculorum desiderio & voluntate perspecta, regni tam felicitatis occasionem negligenter omittendã nõ putauit. Cum igitur Siciliam capescere statuisset, legatis gratias agens, omnium Siculorum salutem & honorẽ sibi magnæ curæ fore respondit, ac se rebus ad profectionẽ necessariis cõparatis, in Siciliam nauigaturum, non tã regni cupiditate cõmotum, qd Manfredi socii sui mortẽ vindicaturũ. Expeditione igitur suscepta, & legatis honorifice dimissis ac admonitis quid interim facere Siculos oporteat, in Siciliam transitum properauit. Adiuuabat eius celeritatẽ qd ipse paulo ante magna parata classe in Affricam traheretur, afflictisq; magna strage Barbaris & oppido in litore expugnato, non longe à Sicilia victorem exercitum & classẽ habebat. Ex littoribus igitur Affricæ quadraginta trirèmes & alias naues onerarias soluens, prospera vsus nauigatione per paucis diebus in Siciliam delatus Panormi littoribus applicuit. Hic elatis Aragonie signis, vt à Siculis ex composito cum legatis agnosceretur, portum subit, & cum multis equitibus expositus à quamplurimis, qui aderant, Siciliae nobilibus cõtribusq; Panormitanis Rex appellatus, apparatu regali pompaq; mirabili felicem urbem & ingenti læticia plenam exultanti plebe puerisq; saltentibus ingressus, per omnes vrbs vicos & parietes aureis purpureis, sericis & aureis pannis excultos ac stratos in regias edes, vnde ciues paulo ante Gallos detecerant, maxima Siculorum & Hispanorum nobilium multitudine comitante, perductus est. Hinc multis nauibus instructis Messinam, quam Carolus, vt supra diximus, oppugnabat, ire contendit. Quod vbi Carolus intellexit eum expectare periculosum fore ratus aduersante tota Sicilia in ea includi & penuria cõmeatus vrgeri, dissoluendam obsidionem & in Italiam remeandũ statuit. Hoc Caroli consilium vbi per castra delatum fuit, tantus repente cõcursus ad mare factus est properantibus cunctis, ne in postremis transirent, vt non multũ a fuga & desperatione res illa differri videretur, tentoriaq; machinas & apparatus omnẽ in castris reliquerunt. Vix dum traducto exercitu, Siculorũ & Hispanorũ classis aduenit. Carolus aut in Apuliam transgressus, quia non decertandũ tunc existimabat, copias dissoluit, & amicorum auxilia domũ remisit. Ex hoc itaq; tempore Sicilia fuit Aragoniæ domui cõiuncta, tempore quo Martinus quartus erat Pontifex. Cuius Pontificatus cõepit anno domini millesimo ducentesimo octogesimo primo. Et durauit annos quatuor & duos menses.

Quadraginta
trirèmes &
aliæ naues
maiores.

Sicilia cum
Aragonia cõ
iungitur.

H

2. Marinei Siculi. Lib. xi.

DE REBUS A PETRO REGE IN SICILIA STATVTIS.

Petrus autem Rex Aragonum, Carolo de Messanę littoribus expulso, & Sicilię populis tandem quiescentibus & regni totius rebus compositis, ciuitatibus & oppidis cunctisq; nobilibus regni magnos honores, libertates, & omne genus immunitatis cum diplomatis & amplissimis priuilegijs contulit. Quibus rebus iā peractis, Constantia Regina eius vxor ab eo accersita cum filiis & multis comitata nobilibus ad eum in Siciliam venit.

DE CAROLI ADVENTV IN HISPANIAM ET

duello cum Petro Rege.

Carolus autē de Sicilię regno iā desperans, & multas perpeffus iniurias & incōmoda, filio eius Salerni principe a Petro Rege Aragonū capto, ad Pōtificem Romam se cōtulit. Ad quem valde quęstus, illū ad duellum puocauit. Quod ex vtriusq; consensu atq; Pontificis ad certā diē constitutū est, vt apud Anglię Regem in ciuitate Bordegali ageretur. Quo cū Petrus Aragonum Rex maturius & ante diē peruenisset, de insidijs, quę sibi parabantur a Gallis, vt eum de medio tollerent, admonitus, diē pugnæ cōstitutā armatus circiter meridiē campum ingressus, eos qui cāpum obseruabant, vtrū Carolus adesset interrogauit. His vero nō adesse Carolum respondentibus, ter campū percurrit armatus. In cuius rei probatōnem testibus & instrumentis acceptis propere discessit. Cū vero Carolus deinde sole iam inclināte ad certamen venisset, de Regis Aragonū re gesta ac discessu perdoctus ingemuit, magnaq; percitus ira Romam reuersus, a Pontifice contra Petrū Regem Aragonū excommunicationem & grauissimā censuram obtinuit, ac vt Rex Petrus non modo Sicilię, sed etiā Aragonię regno priuaretur. Hac impetrata re cum maximis copiis Hispaniam ingressus ad Gerundam vsq; ciuitatem peruenit. Quā obsessā cum multis machinis & tormentis oppugnare cepisset, eius exercitus grauissima pestis inuasit. Quā multis extinctis ex cadauerum putore corruptus aer seutorem morbū faciebat. Erat præterea in ciuitate Gerūda tēplum diui Philippi, in quo sancti Narcissi corpus multis celebratum miraculis obseruabatur. Hinc ob neglectā religionē, propterea qd equos in altaribus velut in presepibus alebant, grandium muscarū variisq; coloris agmē Gallos impetens aculeis non secus ac gladijs occidebāt. Qui multis malis oppressi de victoria desperantes a ciuitate iam capta discesserunt, & in itinere passim cateruatimq; concidebāt. In quibus & ipse Carolus langore confectus lectica delatus apud Ampurias defecit.

Periculosus
est religionis
contemptus.

Carolus moritur.

DE LOCO ET TEMPORE MORTIS EIVS ET LIBERIS.

Obit in villa Franca tertio Idus Nouembris, anno millesimo ducentesimo octogesimo sexto. Et ætatis suę quinquagesimo quinto. Reliquit autem filios quatuor, & duas filias, Alphonsum, qui ei successit in regno Aragonum. Et Iacobum, qui primo fuit Sicilię Rex, & mox mortuo Alphonso Rex fuit Aragonum. Post hūc Federicum genuit, qui fuit etiā Rex Sicilię. Postremo natus est Petrus, qui sine vilo principatu cum fratribus vitam degit. Mater vero eius filia nomine Hisabella fuit Regina Portugallię. Et altera Constantia nomine, vel vt alii volunt, Violanta nupsit Roberto Regi Neapolis. Iacet autem Rex Petrus in sanctarum cum monasterio. Cuius mors cum ab omnibus Hispanię populis, tum vero a Siculis fuit multis & veris lachrymis deplorata.

DE ALPHONSO PETRI FILIO REGE ARAGONUM

decimo, & Comite Barcinonę.

EX Petri Regis filijs Alphonfus natus maior, vt supra diximus, in Aragonię regno successit, homo plurimis maximisq; virtutibus & animi & corporis excellentissimus, & præcipue fortitudine & liberalitate præstantissimus, statura corporis & forma pulcherri-
mus. Quibus naturę dotibus omnium hominum in se animos oculosq; conuertit. Qui tem

De Regibus Aragonie.

Sol. lviij.

portē quo pater eius à vita discessit, erat in ciuitate Maioricarū. Vbi de patris morte nuncios accipiens magno luctu totius ciuitatis & sue curiæ, funus eius celebrauit. Hic paucis diebus commoratus, dū prouincię Balearis statū gubernationem q̄ cōposuit, multis comitatibus nobilibus in Hispaniam traiciens, Cæsaraugustam puenit. Hic à ciuibus & multis aliis regni totius equitibus honorifice receptus, & obseruandi priuilegiōrū formas & regni cōstitutiones iuratus, solēni more ritu q̄ regni seruato coronatus est, q̄ plurimis & regni nobilibus, & Cæsaraugustę ciuitatis assistentibus. Fuit autē, vt paulo ante diximus, Rex cū cæteris animi dotibus, tum vero liberalitatis & munificentię virtute præstantissimus. Tunc enim præcipue gaudebat, tunc ingentem læticiam vultu præ se ferebat, cum preciosa munera, cum dona insignia largiebatur, adeo vt non immerito fuerit à naturę suę munificentia & immensa liberalitate Rex Alphonsus Largus cognominatus. Qui cū olim ad colloquiū cū Anglię Rege conuenisset illius intercessionē Carolū Sileri principē, quē Rex Petrus longo tēpore captū tenuerat, à carcere & custodia liberauit, duobus tamē eius filiis obsidibus acceptis, & septē nobilibus regni Neapolit.

DE EIVS STUDIO ET AMORE ERGA BONOS ET
odio contra malos & aliis rebus gestis.

Cæterum vt viros bonos & fideles honore, sic & improbos odio persequeretur. Quippe qui multos, quorum virtutem fidem q̄ perspexerat, mirifice dilexit, & honorifice cōmouedē tractauit. In prauos autē & sediciosos fuit castigator acerrimus. Et Iacobū patrum, qui Gallorum partibus adheferat aduersus patrem Petrū Regem Aragonū, Maioricarū regno priuauit. Quo regno potius expulso Iacobo, alterā Balearum insulā, quę minor appellatur, deuictis Mauris suę ditioni subegit. Fuit præterea Rex Alphonsus vita calibe, nullā enim duxit vxorē, ideoq̄ Castus fuit cognominatus. Qui cū grauer egrotaret sancti Francisci habitum accepit, q̄ indutus obiit Barcinonę, anno. M. CCXCII. & ætatis suę. XXVII. Iacetq̄ Barcinonę sepultus in ecclesiā fratrum Minorum in tumulo matris. Atqui moriens hæredem instituerat Iacobum fratrem Sicilię Regem. Sic enim pater eius in testamento statutum reliquerat, vt & Iacobus etiam cū Rex esset Aragonię, Sicilię regnū Federico fratri minori renūciaret.

DE IACOBO ALPHONSI FRATRE SICILIAE REGE

qui post fratris obitū, relicto Sicilię regno Federico fratri minori, fuit Rex Aragonū vndecimus, & Barcinonę Comes.

Aragonie regni Barcinonęq̄ principatus, & Valentie nobiles, Alphonso Rege mortuo sine liberis, Ampurzarum Comitem cum testamenti Alphonsi Regis exemplo ad Iacobum Sicilię Regē legatum in Siciliam miserunt, vt ad Aragonie, Barcinonę, & Valentie principatus capiendam possessionē statim veniret. Qui cum primū legationē accepit, de morte Regis Alphonsi peractis exequiis, & Sicilię regno, prout pater in testamento statuerat, Federico fratri, qui tunc erat in Sicilia, renunciato libereq̄ relicto, multis Sicilię nobilibus comitatibus cū tremebus octo Cæsaraugustam in Hispaniam venit. Vbi vt mos & consuetudo est Aragonum, sanctiones & priuilegia ciuitatis regniq̄ iuratus, honorifice regni coronam accepit.

DE EIVS VXORIBVS ET LIBERIS.

Vxorem duxit Mariam Castellę Regis filiā sororem suam patruelcm, cū qua nondum deflorata diuortium fecit iussu Romani Pōtificis, propter consanguinitatis gradum cōtinctissimū. Hac igit dimissa, Blanchā duxit vxorē Caroli Neapolitanorū Regis filiā. Cuius peracto matrimonio, Ludouicū & Robertū fratres vxoris, quos vt supra demonstrauimus, obsides pro Caroli liberatione diutius tenuerat, à custodia liberauit. Qui custodia soluti & liberationem nacti, ad Carolum patrem Neapolim statim se contulerunt. Et Ludouicus, qui ma-

H II

Insule Balea
res Arago
nię in gñtur

Pontifex ma
trimonium
dissoluit. 130

L. Marinei Siculi. Lib. xi.

Ludovicus re-
ligionē ingre-
ditur.

Monasteriū,
quod Petras
Albas appella-
nt.

for erat, ad quem Neapolis regni successio, spectabat, viso patre, regniq; successione renūciata sancti Francisci ordinis religionem ingressus est, Qui postea propter integerrimos mores & vite sanctitatem ad Tolosæ pontificatum fuit assumptus, ac post mortem in sanctorum nu- merum relatus. Huius frater Robertus in Neapolis regno, Carolo mortuo successit. Et Violā- tam sororem Regis Iacobi duxit uxorem, qua vita defuncta Sanctiam duxit Maioricarū Re- gis sororem. Quæ Neapoli condidit ecclesiam sanctæ Claræ, & sanctæ Crucis ordinis Mino- rum sancti Francisci observationis. In quo nunc sepulta tacet. Duxit præterea Rex Iacobus post Blanchæ mortem Elisendam Monticatīnam. Quæ monasterium condidit iuxta Barci- nonam, quod Petras albas Appellant, ibiq; tacet.

DE PRIVILEGIORVM TOTIVS REGNI

confirmatione eius & alijs rebus.

1300.

Toletan⁹ an-
tistes filius
Aragonie
Regis.

Postulantibus multis Aragoniæ populis suorum privilegiorum confirmationem omni- bus assensus est, & liberaliter omnia complevit. Qui ex uxore Blācha Caroli Neapolita- norum Regis filia filios quinque procreavit. Iacobum, qui cum Leonoram Castellæ Regis filiā duxisset uxorem sine tactu pudoris illi⁹, sancti Ioannis Hierosolimitani ordinis religionē fuit ingressus, & inde Montefani ordinis Magister electus. Post autem Iacobum natus est Alfons- sus, cui nupsit Tiresia neptis Comitissæ Vergelli. Quo matrimonio hæreditario iure comitatum nactus Vergelli, Sardos qui rebellauerant, ad officium & obsequium redire coegit. Petrus ter- tio loco nat⁹ est, Qui primo fuit Comes Montium Pratenium, & deinde Comes Ampuria- rum. Quartus numero genitus est Raimund⁹ Berengarius Pratarum Comes & Ribagorciæ. Postremo Ioannes fuit æditus, qui fuit Archiepiscopus Toletan⁹, & postea Tarraconensis & Alexandriæ Patriarcha. Filias progeniit totidem, Constantiam, quæ fuit uxor Emanuelis fis- lia Regis Castellæ, Mariam etiam Petri Infantis Castellæ, Blancham, quæ montalibus Xixen⁹ monasteriis præfuit. Violantam, quæ nupsit principi Tarentino. Et Hysabellam, quæ fuit uxor Ducis Austriæ. Habuit præterea filiam quēdam nothum, et alteram filiam, quæ puella obiit. Filius autem nomine Iacobus Ioannam Lupi Lunæ filiam duxit in matrimonium, cum qua Comitatus Lunæ titulos accepit.

DE PACE INITA INTER IACOBVM REGEM

Aragonum & Carolum socerum eius.

Bonifacius
Pontifex.

Inito cum Blancha Caroli filia matrimonio, Romanus Pontifex Bonifacius egit cum eo, ut Carolo socero Siciliæ Regnum restitueret, etq; summus Pontifex & antecessoribus eius omnes iniurias, quas ecclesiæ multas & graues intulerant, remitteret. Ad hanc rem cum Iaco- bo Rege conficiendam, quidam Cardinalis à Roma missus, in Hispaniā cum venisset, nondū perfecta re discessit à vita. De cuius morte Pontifex à Carolo Rege certior fact⁹, duos Archie- piscopos, quib⁹ eandem causam delegavit, in Hispaniam misit, Qui pacem inter ipsos Reges confirmarent & publicis præconis denunciarēt. Et Iacobum Regem Aragonum & omnes eius principatus populos & antecessores eius ab omnibus interdictis, censuris, & excomuni- cationibus absoluerent, & ecclesiæ reconciliarent. Quæ res fuit solenniter celebrata publicis præconis, Gallis qui aderant exultantibus.

DE ORATORVM SICILIAE QVERELIS

apud Iacobum Regem.

Verba cuius-
dā Siculi ad
Regem

Cum autē Rex Iacobus Siculorum legatos, qui nuper ad eum venerant, accitos monuit, ut, ut ecclesiæ Caroloq; parerent, & iam flentes consolari conaret, illi diu lachrymabū- di respondere vix poterant. Tandē post magnos fletus, eorum quidam viro non indoctus, Iacobe Rex inquit per multos populos à suis principibus defecisse multis in locis legimus, &

De Regibus Aragonie.

Fol. lii.

oculi nri saepe viderunt, sed a suo Rege populos fuisse desertos nec vidimus qdē vnq̃, nec audiimus. Quapropter erit quidem nostra magis q̃ aliorū miserāda cōditio, magisq̃ deplorāda calamitas. Tua siq̃ dē spe patricinioq̃ destituti qd omnes Siciliae populi facere debeāt te nō ignorare credimus. Qui quodcūq̃ mortis genus & omnes cruciatus p̃ferret potius, q̃ Gallis seruire queant. Et cuiuscūq̃ vel barbari qdem principis imperiū libētius patieñt, q̃ insolētissimos Gallorū mores, & indignissimū iugū seruitutis vno die tollerare velint. O decus Aragoniæ domus, & magnum pietatis exemplū, cur pateris inclytā tuā & maiorū tuorū famam hoc vno dūtaxat dedecore deformari! Cū p̃sertim qua nos tibi lege sumus astricti, cadē tu q̃q̃ nobis honeste deesse nō possis. Quod si regia tua maiestate tuoq̃ fauore Siculos, qui volentes Aragoniæ domui se subiecerūt, indignos esse iudicas, & Siciliae regnū, quod plurimi maximi principes cōcupiscūt, aspernaris, nobis saltē consiliū nō deneges, sed quē debeam⁹ optare Regem nobis cōsulas. Tū Rex his legatorum verbis, & aliorum fletu cōmotus, ac dolore confectus ingemēs, & obortis lachrymis ite, inqt, boni viri ad domus vestras, vbi Federicus frater me⁹ vobis & Siculis omnib⁹ libētius q̃ ego cōsulare poterit. Hoc respōso accepto legati purpureas & sericas vestes, q̃b⁹ exculsi erāt, a pectore scindētes a Rege discesserūt. Et in signū magni doloris malūq̃ futuri nigras sibi vestes & perlōgas induerūt. Atq̃ trirēmiū malos, antennis & vela, quæ cādida erāt, in atrū colorē verterūt omnia. Cū his messicis signis in Sicilia desolati, totius regni cōuocatis nobilibus, Federico, quē frater eius Rex Aragonū de Siciliae regno cum Carolo pactus fuerat, retulerunt.

DE PRAELIO NAVALI QVOD GESSIT ADVERSVS

Federicum fratrem Regem Sicilię.

Federicus autē legatis auditis, p̃ceres, q̃ aderāt, & omnes eq̃tes oculis circūspectās magna inquit liberalitate Rex Aragonū frater me⁹ vsus est proceres, & summo quidē principiē digna, sed inani tū & prorsus inutili. Nā qui rē p̃mittit alienā, aut certe delirat, aut locat & dandi voluntatē nō habet. Is vero q̃ huiusmodi p̃missa munera se sperat habiturū, stultus & fatu⁹ haberi debet. Iā scitis equites ṽræ Siciliae & patriæ regnū nobis ab Alphonso p̃re testamento fuisse relicū, sicut & illud Aragonū fratri meo Iacobo. Nō dedit ergo Rex Aragonū Carolo Siciliae regnū, quod dare nō poterat. Ille igit̃ si munificus esse velit Aragonū regnū suum cui vellet renūciat. Nos vero nostrū tutemur. Hæc cū dixisset, Siculos hortat⁹ ad regni defensionē cunctis exultantib⁹ ab Episcopo Cephalēsi statim coronatus, viros cogere & arma parare coepit. Ac imprimis maritimas omnes ciuitates & totius insulæ portus munitionibus, tormētis, & aliis reb⁹ ad belli vsum necessariis prudētissime cōpleuit. Et in Messanæ portu sexaginta triremes & alias naues armis & electis militibus onerauit. Iacobus vero interea Rex Aragonum ex Hispania simul cū Carolo socero & vxore sua Romā venerat. Vbi rogatus a Bonifacio Pōtifice, vt Carolū in Siciliae regni possessionē, sicut p̃miserat, collocaret, cū ingenti classe & idē Carolus cū eo cæteriq̃ duces ex portu Neapolis in Sicilia soluerūt. Quibus appropinquātibus Federicus in mari, quod est Sicilia versus, Nonis Quintilib⁹ occurrēs, plūm commisit. Vtrinq̃ diutius & acerrime pugnatū est, plurimis hinc inde cadentibus, & paucis sine vulneribus, Rege etiā Aragonū grauit̃ i pede sagitta p̃cussio. Demū post lōgū certamē Siculi magni tudine nauū hostilitū ac multitudine p̃stigati, Messanā rediere. Nōnullis trirēmibus amissis & magno militū numero desiderato. Rex autē Aragonum cū triginta trirēmib⁹ suis in Hispaniā remigrauit. Carolus vero cum reliquis ducibus primum Neapolim, & deinde Romam se contulit. Et Federicus Gallis gementibus & inuitis Siciliam retinuit.

Federici Regis verba.

Fraternum prælium.

DE LOCO ET TEMPORE MORTIS EIVS.

Post naualem pugnā in Hispaniam reuersus, vt supra demonstrauimus, cum Valentia & Aragoniæ cōuentus egisset, Barcinonā demū se recepit. Vbi aliquādiu cōmoratus, a ṽrta discessit pridie Kalēdas Nouēbris, anno millesimo tricētesimo vicesimo septimo, etatis ṽræ

H iii

L. Marinei Siculi. Lib. vi.

Maiorem f
lium abdic
uit.

ro suæ anno sexagesimo sexto. Qui fuit sepultus in sanctarū crucū monasterio. Hæredes aut & successorē sibi filium reliquit Alphonsum, abdicato Iacobo maiore natu & primogenito, qui contra Sardos rebellantes & ad Pisanos deficientes in Sardiniam missus à patre expeditionem Sardinia: ipsi simul & regnorum successionem recusauit.

DE ALPHONSO IACOBI FILIO COGNOMENTO

Benigno Aragonum Rege duodecimo & Bar
cinonæ Comite.

Aragoniæ
Sardinia co
iungitur.

Alphonsus igitur magno cum exercitu Aragonum, multisq; Cathalanis & Valentinis in Sardiniam profectus, breui tempore Sardos omnes patris imperio subegit. Multis tamen habitis præliis, in quibus animi fortitudinem mirabilem, & rei militaris industriam & officiū magni Ducis ostentauit, & præcipue in Callaris ciuitatis expugnatione. Quā nō minori constantia patientiaq; laboris, q̄ viribus cœpit post multas oppugnationes, ciuib; & Pisanorum multis equitibus, qui pertinaciter propugnabant, occisis. Itaq; magna cū victoria totius insule imperio, Sardis perdomitis & Pisanorū magnis copiis prælio fuis, potitus, ad patrē triumphanti persimilis in Hispaniā remeauit. Quem pater ingenti læticia plenus summis honoribus excepit. Et Iacobus frater eius honoribus inuidens, Leonora sponsa relicta, quam ut in vita patris Iacobi memorauimus, non viciauerat, sancti Ioannis Hierosolimitani ordinis religioni se dicauit. Alphonsus igitur hæreditario iure paternōq; testamento mortuo patre Cæsar augustæ regni coronā accepit, anno. M. CCCXXVII.

DE VXORIBVSEIVSET LIBERIS ET

tempore mortis.

Vxorem, ut supra scripsimus, adhuc adolescēs Tiresiam Dantensam duxit Guillelmi Dantensii filiam, & Vergelli Comitissæ neptē. Cuius coniugio fuit Comes Vergelli, & Vicecomes Agerensis. De qua quidem vxore filios duos progenuit, Petrum, qui ei successit in regno. Nam propter expeditionē patris contra Sardos, auo patreq; viuētib; hæres, ut primogenitus fuit institutus. Progenuit etiam Iacobum, cui dedit Vergelli comitatum. Item Federicū & Alphōsum & duos alios ac unicā filiam Tiresia peperit. Qui primis ætatis annis à vita migrarunt, & omnes CæsarAugustæ iacent in ecclesia sancti Frācisçi ordinis Minorum apud altare matris iuxta tumulum matris. Obiit autem Tiresia quinto Kalēdas Nouembris, anno millesimo tricentesimo vicesimo septimo. Quæ mortua nupsit Alphōso Regi Leonora Castellæ Regis filia. Quæ prius Iacobo desponsata fuerat, quæ peperit Ferdinandum Dertosæ Marchionem. Qui, ut nonnulli volunt, iussu Petri Regis fratris eius fuit occisus in oppido Castellione apud Valentia. Peperit etiam Ioannem, qui apud auum in Castella obiit. Et filiā Constantiam quæ fuit vxor Iacobi Maioricarum Regis vltimi. Rex autem Alphonsus obiit Barcinonæ, anno millesimo tricentesimo tricesimo sexto. Qui iacet Ilerdē in monasterio sancti Erancisçi ordinis Minoritarum, sic enim viuēs testamento mandauerat. Sub idem tēpus mortuus est etiā Federicus Rex Sicilia, tribus superstitibus filiis, Petro qui successit in Sicilia regno, Ioanne qui fuit Dux Athenarum, & alio qui iuuenis obiit sine titulo dignitatis.

DE PETRO COGNOMENTO CERIMONIOSO

Rege Aragonū. XIII. & Comite Barcinonæ.

Iniqua nouer
ca.

Petrus Alphonsi Regis filius adolescens & annos natus ferē septēdecim, Leonoræ nonnecæ veritus insidias, q̄ pruinū, ut qdā scripserūt, de medio tollere studebat, ut Ferdinādu eius filius post Alphōsi Regis obitū in regno succederet, à p̄is domo curiaq; recedēs, ad mōtes Pyreneos se cōtulit, vbi magnis honorib; à Ceritanē et Russinonis poplis recept; caute vixit multos annos, vsq; ad tēp; mortis p̄is Alphōsi. Mortuo aut p̄e regni gubernationē suscepit, et Ferdinādū fratrē, q̄ multos Aragoniē poplos ad rebellionē cōcitauerat, occidit. As

De Regibus Aragonie.

Fol. lx.

nōnullos Aragoniæ nobiles, qui Ferdinandi factionē secuti fuerant, Cēsargustæ capite punit. Ibiq; priuilegium vñonis de regni voluntate coram plurimis nobilibus gladio suo tanta percussus ita celeritateq; profecuit, vt sibi leuam manum percussisset.

DE BELLO QVOD GESSIT CONTRA

Petrum Castellanorum Regem.

Qui cum Henrico Trastamaræ Comiti Castellæ Regis fratri inuito Castellæ Rege fauere, cōmotus Petrus Castellancrū Rex pacis fœdus, quod antea confirmauerat, dissoluit. Et cum magnis copiis Aragoniæ fines ingressus multa dāna populis intulit. Atq; Bortā, Bilbilim, quā Calataurū vocant, Darocā, & Turolū expugnauit, Valentiaq; prouinciā ingressus Sagunthū cepit, quam Valentini Murū veterem dicūt. Et Valentiam obsidione cinctam, multis tormentis oppugnare coeperat. Ad quem Petr⁹ Rex Aragonū cum magno equitum peditumq; numero profectus, ab obsidione fugauit, regniq; sui finibus expulit. Et Castellam ingressus Henricum iuuare non destitit. Cuius auxilio Henricus Petrum fratrem Castellæ Regem occidit. Qui fratre percipito Rex ab omnibus Castellanorum populis appellatus est. Ceterum Petrus Rex Aragonum Henrici virtute perspecta, filiam suam Leonorā Ioanni eius filio, qui patri in Castellæ regno successurus erat, in matrimonium dedit.

Petr⁹ Castellæ Rex.

DE PROFECTIONE EIVS IN SARDINIAM

& aliis rebus ab eo gestis.

Rebus Aragoniæ regni iam cōpositis, in Sardinia transit rebellantē. Cuius puinciae populi post multa prælia ad obsequiū adductis, Ianuēses, ad quos Sardi defecerāt, multis cladibus affecti. Hinc in Hispaniā reuersus, Darocā, Turolū, Bilbilim, quæ prius oppida fuerant, ciuitatis titulis & insignibus ornauit. Iacobū autē Balearū Regē suæ sororis maritū, propterea qd ei denegauit obsequiū, Maioricarū, Russinonis, & Cæritaniæ principatibus, quos nomine suo tenebat i pheidio, spoliavit. Quas puincias Aragoniæ regno cōiunxit. Iacobus autē Balearū Rex dū Maioricarū regnū armis defendere conaret, à Ducibus Petri Regis occidit. Cuius corpus iidem Duces Valentiam detulerunt. Vbi iacet in ecclesia maiori.

Oppressit Cerdaniā rebellantem.

Maiorica, Russino, & Cerdania Aragoniæ iunguntur.

DE VXORIBVS EIVS ET LIBERIS.

Vxores plures accepit, Mariam Nauarræ Regis filiā. Quæ filiā peperit Ioannam. Quæ fuit vxor Ampuriarū Comitis. Et duas alias, quarum altera nupsit Federico Siculorū Regi Petri filio. Et altera, quæ paruula migravit à vitā. Peperit & filiū Petrū, qui natus paucis diebus obiit. Ioanna autem defuncta, Leonoram duxit Portugalliæ Regis filiam. Quæ post cōfectas nuptias pbreui spacio tēporis obiit. Qua mortua, Leonorā duxit filiā Regis Siculorum, ex qua suscepit Ioannē & Martinū filios. Quorū alter ei successit in regnis, & alter fuit Dux Mōtis albi. Genuit & filiā Leonorā, quæ, vt supra narrauim⁹, nupsit Ioanni Castellæ Regis filio. Leonora quoq; defuncta Rex ita senio cōfectus amore cuiusdā mulieris viduæ depdit hominis admodū pauperis filia, quæ Sibilla Forciā vocabatur, propterea qd in oppido nomine Forciā in Ampuriarum puincia nata fuerat, eam demū duxit vxorē. Quæ filiā peperit vñi eam nomine Hissabellam, quæ fuit vxor Iacobi Comitis Vrgelli & Vicecomitis Agerensis.

Senex viduæ mulieris amore capt⁹.

DE EIVS INDVLGENTIA ET OBSEQVIO

erga Sibillam Reginam.

Ceterum Petrus Aragonum Rex hac vxore suadente, cui omnibus in rebus nimis obsequabatur, & omnia indulgebat, à se multos ob res male gestas alienauit, multaq; fecit graua & censura digna populari. Siquidem, vt Sibillæ Regine morem gereret, Ioannē filium primo genitū abdicare conat⁹ est. Quod qdē & sine vlla causā fecisset omnino, nisi regni nobiles po-

Res periculo sacre & ridi- cula senē puellam uxore ducere.

H III

L. Barinei Siculi. Lib. xi.

pulchre reclamassent. Et Ampuriarum Comitem generum suum, quē oderat Regina, indignis
sine tractauit, multisq; bonis & honoribus priuauit, ac Ioannā filiam pro Comite marito suo
intercedentē Barcinonæ corā plurimis nobilibus aperta manu percussit in facie. Quæ nimia
verecundia summoq; dolore percussa cum domum suā se contulisset paucis diebus obiit.

DE MOROSITATE EIVSET ALIIS REBUS.

IN domus autem suæ familiæq; componendis ordinibus & viuendi nouis peruestigatis ex
Barcinonem
uas aureis
& argenteis
exhausit.
Templis & domesticis officiis fuit adeo diligens ac morosus, ut non immerito Cerimoniosus
& supersticiosus fuerit appellatus. Quotempore belli, quod aduersus Regem Castellanorū ges
sit, Barcinonam vas omnibus aureis & argenteis alijsq; preciosis rebus euacuauit, & argentea
quidem vasa cuncta conflat in regales argenteos signo ciuitatis impressos. Ex aureis vero flo
renos percussit cum signo lili floris, & imagine sancti Ioannis, ut sunt aurei Florentinorum.
Quod monetæ genus primum Barcinonæ ceptum, postea Valentie, Maioricis, & Perpigna
ni fieri iussit. Valentie præterea sua arma concessit, quæ sunt in clypeo baculi crocei rubricæ &
corona desuper imposita.

DE TEMPORE MORTIS EIVSET AETATE.

PRæfuit autem regnis annos vnum & quinquaginta. Qui discessit à vita Barcinonæ, an
no Millesimo, tricentesimo, octogesimo septimo. Natus anno septuagesimo secundo. Et
primum iacuit Barcinonæ in ecclesia maiori, quam Sedem Barcinonenses vocant, & deinde
fuit delatus in monasterium Populeti.

DE IOANNE PETRI FILIO ET SVCCESORE AR gonum Rege decimo quarto, & Comite Barcinonæ.

IOannes in regnis mortuo patri succedēs, vxorem duxit Matheam filiam Comitissæ Arme
niacensis. Ex qua filiam genuit nomine Ioannam, quæ nupsit Mathæo Foxæ Comiti. Ce
terum Mathea cum hanc filiam peperisset, breui tempore mortem obiit. Et Ioannes Rex dux
xit vxorem Violantam filiam ducis Ebaris. Quæ peperit filium, qui Cæsaraugustæ paruulus
obiit, & Gerunde Delfinus dicebatur. Peperit etiam Violantam filiam, quæ nupsit Ludouico
Regi Neapolis, & Andagauenfium Duci.

DE MORVM EIVS VARIETATE ET INDVLGEN tia erga secundam vxorem.

Fuit autē Rex Ioannes Mathea prima eius vxore viuente munificus, benignus, multisq;
virtutibus excellens, & omnibus regnorum suorum populis & nobilibus admodum
charus, pacis studiosus, & Musicæ cultor insignis. Vbi vero Violantam duxit, eius voluntati
nimis obsecutus & omnia indulgens, à se cunctorum ferè nobilium & multorum populorum
mentes & cultus auertit. Quod cum animaduertisset vxor Violanta, ut Aragoniæ nobiles &
Barcinonæ principatus equites opprimeret, omniaq; sola disponderet, & ad arbitrium suū ad
ministraret, Armentacensem Comitem multosq; Galliæ procures cum magna hominum mul
titudine, Rege consentiente, ad se, ut conuenirent, in Hispaniam vocauit. Quibus appropin
quantibus, & iam ultra Gerundam ciuitatem transgressis, Martinus Ioannis Regis frater cum
multis equitibus Aragonum, Cathalanis, & Valentinis occurrit. Ac illorum multis occisis, re
liquos ab Hispaniæ finibus expulit. Quo prælio Valentinorum multi, qui suam illic virtutem
militarem & inuitos erga Regiam dignitatem animos viriliter ostentarunt, à Rege nobilita
tis titulos & equestris ordinis dignitates acceperunt. Ex quibus fuerunt inter alios, quorum
nomina mihi minus nota sunt, equites qui nunc à Villa noua cognominantur, & Scribarum
domus, Corellarum genus, & familia Montaginis.

De Regibus Aragonie.

Sol. lxi.

DE REBUS QUAE TEMPORE EIVS IN

suis principatibus acciderunt.

Hoc Ioane regnante, & i Augustacefare comorati, nonis Augustis anno, M. CCC. XCI. Populi Barcinonae principatus, Aragones, Balcares, Valentinii tumultuantes aduersus Iudeos insurrexerunt omnes, exceptis Gesaraugustae ciuibz, quos Regis praesentia compescuit. Qua persecutione in Iudeorum perniciose violenter exacta, Rex nonnullos, qui praecipua motus & seditionis causa fuerant, capite punxit, & alios magna parte honorum multauit. His exactis poenis, ad Baleares cum Regina profectus, Maioricarum ciues, ut ducenta milia florenorum perfoluerent, coegit.

1391

Tumultus contra Iudeos

DE REDITU EIVS IN HISPANIAM ET

morte repentina.

Hinc in Tarraconensem provinciam remeans cum ventis reluctantibus Barcinonae litus tenere non potuisset, in loco, qui dicitur Caput Crucis apud Ampurias expositus, in oppidum Castellonense se recepit. Vbi per aliquot dies commoratus, in saltus & montes propinquos cum multis equitibus venatum profectus, cum lapum venatores occidissent, dum si lupus an lupa esset venatoribus quaereret, repente mortuus est mula, qua vehebatur, decidit. Cuius corpus Barcinonae sepultum iacuit in ecclesia cathedrali, quod deinde iussu Martini fratris Populeti delatum fuit. Obiit autem quartodecimo Kalendas Iunias, Anno. M. CCC. XVI.

Repente moritur

DE DVOBUS MARTINIS REGIBVS PATRE ET

filio, altero Aragoniae quintodecimo, & Barcinonae

Comite, & altero Siciliae.

Imperante in Aragonia Rege Ioanne, de quo proxime locuti sumus, Martinus eius frater dux Montis albi Mariae Lunae Comitissae filiam uxorem duxerat. Ad quam mortuo patre sine filio successore Lunae Comitatus iure deuenit. At. Ex hac uxore filium suscepit nomine Martinum, qui Federici Siciliae Regis filiam duxit uxorem. Et Federico socero sine virili prole defuncto ratione matrimonii Siciliae regni titulos & coronam accepit. Cuius pater Martinus cum de Ioannis Aragoniae Regis sui fratris erga se voluntate dubitaret, quoniam eum a quibusdam de sua & Martini filii morte paranda sollicitari nonnullis confectionibus animaduertent, cum filio & nuru paruisque copitis Cathalanorum, Aragonum, & Valentinorum in Sicilia traiecit. Oblata vel honesta tunc occasione, propterea quod in Sicilia principibus, ut fieri solet, absentibus, magni tumultus & multae seditiones erant. Vbi seditionibus compositis, sedatisque tumultibus, nurus & filii nomine Siciliae regno tantisper praefuit, donec legatos Aragonum de Regis Ioannis morte nuncios accepit. Ad quem mortuo Rege Ioanne suo fratre sine filio, sic enim Petrus eorum pater in testamento reliquerat, Aragoniae regni successio spectabat.

DE ADVENTU EIVS IN HISPANIAM ET ALIIS REBUS.

Celebratis igitur in Sicilia tota Ioannis Regis exequiis, cum septem triribus & aliis nauibus, multis Hispanis & Siculis comitatus equitibus, Ad Marsiliae portum delatus est. Hic dies quinque comoratus, Auinionem petiit, ubi tunc erat sedes Benedicti Lunae summi Pontificis, a quo fuit exceptus honorificentissime. Hinc autem profectus in Hispaniam, primum Barcinonam, & deinde Gesaraugustam peruenit. Vbi Rex salutatus ab omnibus, cum magna ciuium laetitia coronatus est in ecclesia sancti Saluatoris, Idibus Maiis, anno. M. CCC. CVIII.

DE MORTE MARIAE VXORIS EIVS ET

conugio Margaritae.

A coronatione eius anno fere nono Maria Regina multis corporis fatigata laboribus, & animi curis confecta migravit ab humanis in Villa Regali regni Valentiae. Qua morte

H v

2. Marinei Siculi. Lib. xi.

tna Martinus Rex habēdorum liberorum cupidus, vxorem duxit Margaritam Pratarum Comitissam, Benedicto Luna summo Pontifice dispensante, propterea q̄ ei valde proxim⁹ cū illa cognationis gradus intercedebat. Cæterū natura minus ei⁹ desiderio satisfecit. Ex ea enim prolem nullam prorsus habuit.

DE MORTE EIVSET MARTINI FILII SICILIAE REGIS.

SUb idem tempus obiit etiā Martinus Rex Siciliae filius ei⁹ in ciuitate Callari, Sardis, qui rebellauerāt, subactis & in obsequiū Martini p̄is eius adductis. Discessit autē a vita quinto Kalendas Sextilis, Anno. M. CCCCIX. Et iacet i ecclesia ciuitatis Callaris apud aram maiorem. Post mortem vero Martini Siciliae Regis superuixit Martinus pater ei⁹ Rex Aragonum menses fermē decem. Qui discessit ab hūmanis prope Barcinonā in monasterio monialium ordinis Cisterciensis, cui Vallis dōzellae nomē est, pridie kalendas Iunias, Anno. M. CCCCX. Hinc autē Barcinonam delatus in ecclesia Pontificali, quā Sedem Barcinonenses vocant, sepultus honorifice iacuit ad latus arę maioris vsq; ad tempus Regis Alfonsi Ferdinandi sui successoris filii. A quo simul cum Violanta Regina fuit in Populeti monasterium collat⁹. Vbi iacet cum reliquis Aragoniæ regibus. Regnavit autē Martin⁹ Rex aragonum annos. XIII. Qui moriens sine liberis Aragoniæ regnum ad patriæ & honorum regnicolarum iudicium reliquit, vt scilicet propinquorem ac meliorem virum, & cui iustius regnum deberi videretur, ac tutius committi posset, eligerent.

DE FERDINANDO IOANNIS CASTELLAE

Regis filio, qui post Martini mortem Aragoniæ successit,
Rege sextodecimo, & Barcinonæ Comite.

CAeterum vt Ferdinandi ad Aragoniæ Regnum successio referatur, pauca repetēda sunt prius, quibus non Ferdinandi solum successio, sed filiorum quoq; eius paternum ac maternum genus agnoscetur. Ab Ioanne itaq; Castellæ Rege, qui fuit Hissabellæ Reginae nostri tēporis Ferdinandi Regis vxoris paternus proauus, dicere in animo est. Ioānes Castellæ Rex, vt paulo ante mentionem fecimus, Leonoram Petri Aragonum Regis filiam in matrimonium duxit. Quæ duos peperit filios, Henricum, qui ob infirmam corporis valitudinem Valitiæ dñarius fuit appellatus, & Ferdinandum de quo loquimur. Ex quibus Ioannes pater, Henricum maiorem natu Regem instituit, & Ferdinando, quem propter eximiam eius corporis animiq; præstantiam plurimum diligebat, moriēs magnam bonorum mobillium partē testamento reliquit. Henricus autem mortuo patre quāvis minus prospera corporis valitudine, singulari tamen animi sapientia cæterisq; virtutibus, quæ ad bonum principem spectant, regnū sanctissime gubernauit, et Ferdinandum fratrem, cuius erga se fidem cæterasq; virtutes egregias in multis & magnis rebus perspexerat, summo semp amore dilexit. Cui præter multam pecuniam magnaq; munera, multorum quoq; oppidorum possessionem & cum omnibus iuribus proprietatem donauit, propterea q̄ eius animi gratitudinem prius in exiguo munere cognouerat. Quare non immemor fraternæ beneuolentiæ regiaq; liberalitatis Ferdinā-
1400
dus, cum post fratris Henrici Regis mortem omnes ferē Castellæ Magnates Toletum Castellæ primariam ciuitatem conuenissent, vt quem essent habituri Regem cognoscerent, ipsumq; Ferdinandum sese vehementer optare significarent, nulla quidem cunctatione nullaq; domi nādī cupiditate captus Ioannē statim fratris Henrici filium admodum paruulum suo humero impositum cunctis astantibus ostendens, Rex inquit, Procures hic est Ioannes fratris mei filius nobis omnibus legitime colendus. Ego autem tantispet eius nomine Castellæ regni gubernādi curam suscipiam, donec meus hic Ioannes ex fratre nepos adolefcat. Huic igitur, vt nos ratio regniq; iura monent, obsequium præstemus, solēniq; sacramēto rituq; nostro seruato, nos Regem hunc habituros astringamus. O vocem diuinā, & summis laudibus extollendā, quæ

De Regibus Aragonie.

Sol. lxiij.

quidem naturam superauit humanam, quæ prorsus imbecilla est ad potentiam contemnendam. Hic igitur Ferdinandus cum maximis plurimisque virtutibus magnopere polleret, ab omnibus quidem totius Hispaniæ populis mirum in modum colebatur. Quapropter Martino Aragonum Rege auunculo suo mortuo, cum hæreditario iure (erat enim Leonoræ Martini sororis filius) tum extimo suarum virtutum splendore, ab Aragoniæ Magnatibus ac populis ab Antiquera, quod est Bethicæ prouinciæ oppidum, per legatos accitus est, ut Aragoniæ Regis titulum, possessionem & coronam acciperet. Commonitis tamen & citatis prius omnibus eius competitoribus, scilicet Federico Comite Lunæ Siciliæ Rege Martini Regis Aragonum nepote, Ludouico Rege Neapolis & Andagauensium Duce, Mathæo Comite Foxano, Alphonso Gandiæ Duce & Ribagorciæ Comite, & Iacobo cognomento Pratenfi. Quorum partim venerunt, partim procuratores miserunt. Cæterum cum super hoc dissensiones inter Aragonum, Valentinos, & Cathalanos orirentur, in quibus præter alios, etiam Gasias Cæsaraugustanus Archiepiscopus cum Antonio Luna liberius contendens occisus est, quoniam alii Ferdinandum, alii Iacobum Aragonum Vigellum Comitem, alii Ludouicum Gandiæ Ducem Regem optabant. Ut igitur maioribus malis occurrerent, & populorum accensos animos extinguere & furores compescerent, nouem uiris virtute uitæque probatissimis commissæ res est, quorum iudicio ac sententia Rex Aragonum futurus eligeretur. Fuerunt itaque huius rei iudices electi ex Aragonibus, Dominicus Ossetanus Episcopus, qui postea fuit Cardinalis, Berengarius Bardaxinus iureconsultus egregius, & Franciscus Aranditanus eques. Valentinorum nomine fuerunt, Vincentius Ferrariensis ordinis prædicatorum, qui post mortem non sine multis magnisque miraculis sanctorum catalogo fuit ascriptus, Ludouicus Cartuxanus prædicti Vincentii frater, & Petrus Beltranus successor Generii Rabaci, qui eo tempore in infantiam incidit, quam, ut nonnulli volunt, ne sententiam suam diceret, simulauit. Tamen mente captum fuisse certissimum constat. Pro Cathalans vero Sagariga Tarraconensis Archiepiscopus, Guillelmus Valseca, & Bernardus Gualbes sententiam laturi erant. Qui simul omnes hanc ob causam in Caspam Aragoniæ prouinciæ oppidum omnium consensu sese contulerunt. Vbi complures dies comorantes, & ut veri prudentes omnia quæ in posterum potuissent accidere cogitantes, tandem seruatis competitorum iuribus, & eorum perspectis moribus & rebus gestis, Ferdinandum cæteris prætulerunt. Quem quidem non immerito coronandum iure declararunt. Quorum iudicium, quoniam eorum sapientiam & uitæ sanctitatem satis perspexerant, omnes quidem partes dissentiente nullo tanquam Dei oraculum acceperunt, & cum ingenti omnium læticia Ferdinandum confestim Regem appellauerunt. Qui cum in Castellæ regno, ut supra dictum est, magnum oppidorum numerum magnumque patrimonium ab Henrico fratre relictum habuisset, Vrracam, quæ mox Leonora nomen accepit, Alburquerqui Comitem admodum diuitem uxorem duxerat. Cuius erant oppida quinque & Castellæ principatus qui Hispanie dicitur Infantatus. Ex qua Ferdinando foelicissima proles orta est. Quinque enim filii nati sunt omni naturæ munere præstantes. Alphonsus qui patri omnibus successit in regnis, suaque virtute proprioque labore Neapolitanorum regnum adeptus est. Rex quidem unus maximum sui temporis omnium virtutum ac præcipue liberalitatis exemplum. Fuit enim munificentissimus princeps. Quo factum est, ut omnium hominum gratiam facile promeruerit. Sed de hoc alias. Secundo autem loco natus est Ioannes, qui cum ex dote Blachæ Reginæ Nauarræ, Regis Nauarræ nomen & coronam assumpsisset, deinde Alphonso fratre sine legitimis liberis & successoribus moriente Siculis & Aragonibus imperauit. De quo iam plenam confestimus historiam. Post Ioannem natus est Henricus, qui sancti Iacobi ordinis magister equitum fuit. Deinde Sanctius, qui Alcantaræ & Calatrauæ ordinis militiæ præfecturam gessit. Postremo vero natus est Petrus, qui Neapolitano bello periit. Filia quoque dux, Maria, quæ nupsit Ioanni Regi Castellæ, & Leonora, quæ fuit uxor Regis Portugalliæ. Sed ad Ferdinandum redeo.

Ad Aragoniæ regnum competitors.

Cæsaraugustanus Archiepiscopus occisus est.

Indices ad eligendam Regem S. Vincentius